

IZVESTJE

TEHNIŠKE
SREDNJE ŠOLE
V LJUBLJANI

Str. 59

1 9 2 6 / 1 9 2 7.

VSEBINA.

	Stran
Direktor Jožef Reisner: Iz naše šolske zgodovine	5
Obletnice	5
Državno obrtno šolstvo	5
Pričetki obrtne šole v Ljubljani	20
Ivan Šubic	29
Prvi dve strokovni šoli	51
Umetno-obrtna strokovna šola	55
Priprave za državno obrtno šolo	55
Državna obrtna šola	58
Višja obrtna šola	59
Tehniška srednja šola	41
Ustroj našega zavoda	45
—v—: Kratak pregled stručno-zanatske nastave u našoj državi	46
Prof. S. Šantel: Nekaj misli o bodoči Umetno-obrtni šoli v Ljubljani	52
Prof. ing. Stanko Dimnik: Izvedba zavrtih stopnic (s štirimi prilogami)	55
Prof. Davorin Volavšek: Trem tovarišem v slovo	58
Predmetni učitelj Ivan Bernot	58
Strokovni učitelj Josip Baran	59
Strokovni učitelj Leopold Cesar †	61
Izvestje	62
Poročilo ravnateljstva	62
Statistika obiska v šolskem letu 1925./1926.	64
Ustanove in podpore v šolskem letu 1926./1927.	65
Osobje v šolskem letu 1926./1927.	66
Naloge za pismene zrelostne izpite	68
Ustni zrelostni izpiti	69
Imenik učencev (učenk) v šolskem letu 1926./1927.	69
Imenik odličnjakov	74
Poučne ekskurzije	75
Organizacija absolventov zavoda	76
Poučni strokovni tečaji	77
Umetniška šola «Probude»	78
Objave o pričetku šolskega leta 1927./1928.	79
Priloga (4 listi): Izvedba zavrtih stopnic (4 primeri).	

KRALJEVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV
TEHNIŠKA SREDNJA ŠOLA V LJUBLJANI

IZVEŠTJE

ZA ŠOLSKO LETO

1926/1927.

LJUBLJANA 1927

ZALOŽILA TEHNIŠKA SREDNJA ŠOLA V LJUBLJANI

NATISNILA DELNIŠKA TISKARNA, D. D. V LJUBLJANI
(PREDSTAVNIK MIROSLAV AMBROŽIČ)

Direktor Jožef Reisner:

IZ NAŠE ŠOLSKE ZGODOVINE

Obletnice.

Prvi dve državni strokovni šoli v Ljubljani sta bili Strokovna obrtna šola za obdelavo lesa in Strokovna obrtna šola za umetno vezenje in šivanje čipk. Iz njih se je postopoma razvil naš današnji zavod. V letih 1926. in 1927. beležimo pet pomembnih obletnic:

Lani je minulo 25 let, odkar sta se obe strokovni šoli združili v Umetno-obrtno strokovno šolo, 15 let, odkar se je ta šola preosnovala v Državno obrtno šolo in se je zavod preselil v novo poslopje, in 5 let, odkar ima zavod današnji naslov in se je na njem prvič vršila matura. Letos mine 40 let, odkar je bila ustanovitev prvih dveh strokovnih šol sklenjena, in 10 let, odkar se je ustanovil in otvoril oddelek Višja obrtna šola.

Naš zavod je v naši državi največji in primeroma dobro opremljen obrtni šolski zavod. Bistveno je še tako ustrojen, kakor je bil pridobljen pod prejšnjo avstrijsko upravo, ki nam Slovincem ni rada delila kulturnih dobrot. Dolžnost hvaležnosti nas veže, da se ob teh obletnicah spomnimo vseh ustanoviteljev, ki so nam s svojim vztrajnim prizadevanjem in tudi velikimi gmotnimi žrtvami zavod pridobili. Iz spominov na preteklost pa se tudi učimo zaslužne ceniti svojo današnjo posest.

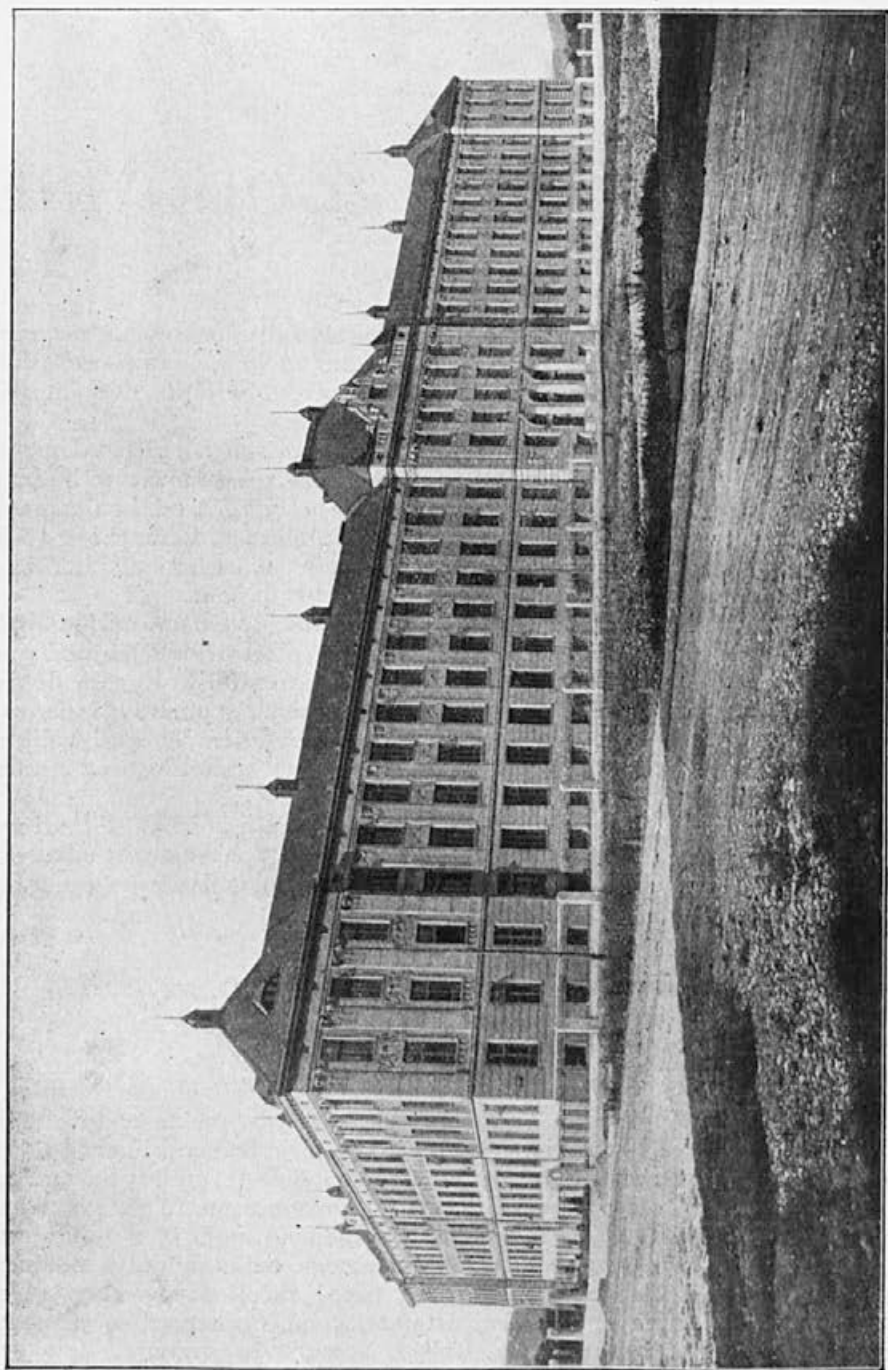
Za presojo razvoja našega zavoda moramo v glavnih potezah poznati razvoj državnega obrtnega šolstva v prejšnji Avstriji. V naslednjih odstavkih se oziramo predvsem na one razvojne stopnje, ki so vplivale na preosnavljanje obrtnega šolstva v Ljubljani.

Državno obrtno šolstvo.

Doba do leta 1851.

Prva država, ki je začela v svoji upravi organizirati obrtno šolstvo, je bila Francija sredi 17. stoletja. Vse druge evropske države so se začele brigati za obrtne panoge šolstva mnogo kasneje. Da si je francoski narod l. 1851. na prvi svetovni razstavi v Londonu sijajno priboril prvenstvo na umetno-obrtnem polju in je toliko časa zavzemal gospodujoče mesto na svetovnem trgu, vzdrževal gospodarsko neodvisnost in finančno moč, je v veliki meri zaslug njegovega doslednega in velikopoteznega dela na polju obrtnega šolstva. Po londonski razstavi so Angleži takoj začeli s preosnavljanjem svojega obrtnega šolstva in z novimi ustanovitvami. Posnemati so jih začeli po vrsti: Belgija, Holandska, Švica, Italija, Nemčija in Avstrija.

V Avstriji je obrtno šolstvo prešlo v državno upravo in vzdrževanje prav za prav šele leta 1876., torej pred 50 leti. Prej se je državna uprava brigala za to vrsto šolstva le v toliko, da je pospeševala in finančno podpirala

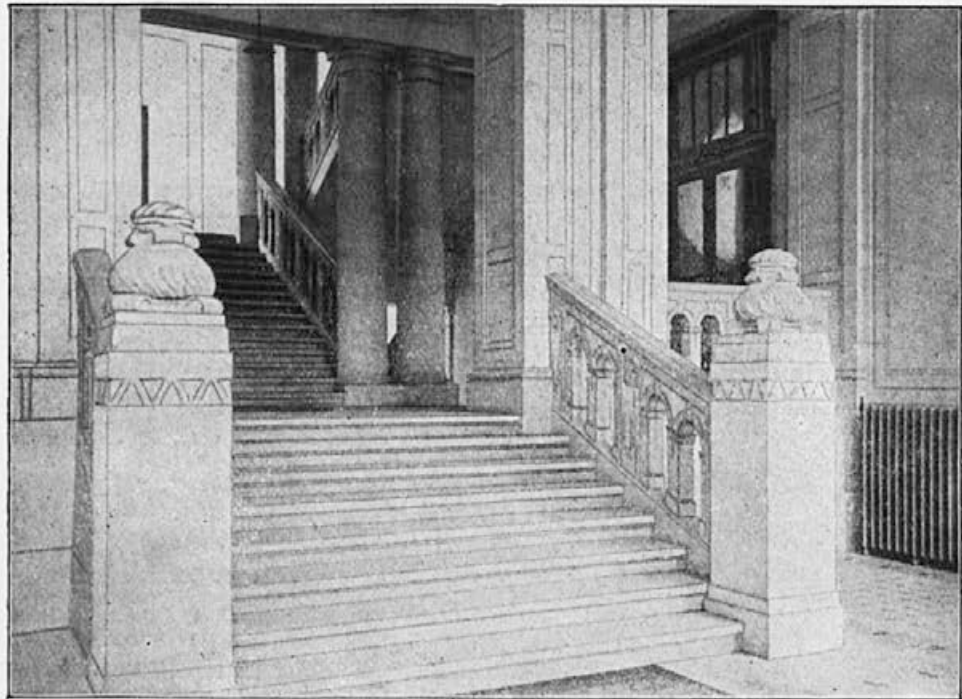

Tehniška srednja (prej Državna obrtna) šola. Glavno poslopje.

šole, ki so jih ustanavljali drugi faktorji, deželne in občinske uprave, trgovske in obrtne zbornice, strokovna in podobna društva.

V avstrijskem šolstvu, splošnem in strokovnem, ni mirnega postopno napredovalnega razvoja. Značilne so skokoma izvršene izpremembe, ki prevračajo vse predhodno delovanje. Saj pa je tudi zgodovina šolstva del zgodovine javnega življenja in javne deželne uprave in se kakor kulturna zgodovina vobče ne more ločiti od politične zgodovine dežele. Poleg raznih prevratov, ki so v prejšnjih dobah tudi v vseh drugih katoliških deželah Srednje Evrope povzročali na polju šolstva važne izpremembe, so v Avstriji na razvoj šolstva od leta 1848. znatno vplivale tudi narodnostne borbe.*

Prvi poizkus, da bi šola pospeševala napredovanje obrti, je bil napravljen na Dunaju leta 1692., ko je slikar Peter Strudel dobil deželno podporo

Vestibul glavnega vhoda.

za ustanovitev risarske šole za umetnostne namene in za stavbeniško delovanje. Ta šola je prenehala s smrtjo ustanovitelja leta 1714. Oživljena je

* V kranjskem deželnem zboru je leta 1866. predlagal poslanec Janez Bleiweis, da naj se na vseh osnovnih šolah na Kranjskem, izvzemši kočevski okraj, odpravi nemški učni jezik in naj se slovenščina kot učni jezik uvede tudi na srednjih šolah. Proti njegovemu predlogu je ugovarjalo s posebnimi prošnjami na deželni odbor več kranjskih občin, med njimi Idrija in Tržič. V razpravi predloga je razen nemških poslancev (med njimi grof Anton Auersperg, kot pesnik pod imenom Anastazij Grün) govoril proti temu predlogu tudi Slovenec Dežman in je deželni zbor preko Bleiweisovega predloga z 18 proti 15 glasovi prešel na dnevni red. Zadnje potrebne slovenske učne knjige za višje razrede srednjih šol pa so bile spisane šele v letih 1908. do 1915. in je bila slovenščina kot učni jezik v vseh razredih srednjih šol uvedena šele s prevratom 1918.

bila leta 1725. in je bila odslej posvečena edinole slikarstvu, kiparstvu in arhitekturi (akademija upodabljajočih umetnosti^{*)}). Leta 1741. je bila na Dunaju ustanovljena Zollerjeva šola s posebnim namenom, da s poukom v risanju pripravlja učence za rokodelstvo. Ko je bil knez Kaunitz poslanik na francoskem dvoru, je vzpodbudil ustanovitev šole za tovarnarje in je predlagal za direktorja moža, ki se je šolal v Parizu. Tako se je l. 1758. kot prva strokovna šola otvorila na Dunaju manufakturna risarska šola. Okoli leta 1771. je bila ta šola risarska in rokodelska šola splošnega značaja. Leta 1786. se je združila z akademijo upodabljajočih umetnosti. Kot druga strokovna šola se je leta 1767. ustanovila v Pragi šola za klekljanje čipk, ki pa ni uspevala in je kmalu prenehala.

Leta 1766. je Kaunitz kot državni kancelar v spomenici na cesarico Marijo Terezijo očrtal temelje za bodoče industrijsko, trgovsko in poljedelsko šol-

Delavniško poslopje.

stvo v Avstriji. Za obrtnike naj bi se ustanovila v splošnem risarska šola in tečaj iz mehanskih ved in spisale naj bi se za vsako rokodelstvo posebne učne knjige. Mojstri pa bi bili dolžni, svoje vajence v bodoče izobraževati po učnem načrtu, predpisanem v teh knjigah. Za tehniško izobrazbo višjih stanov bi bil po njegovem načrtu potreben pouk iz zgodovine in zemljepisja, praktične geometrije, lepih umetnosti, risarske in stavbne umetnosti, modernih jezikov

* Na akademiji sta kesneje delovala tudi brata Janša iz Zabreznice na Gorenjskem. Lovro Janša, slikar in bakrorezec, je bil leta 1796. nastavljen na šoli za bakroreznštvo na Dunaju, od leta 1801. je bil korektor pokrajinskega risanja na akademiji, po smrti prof. Branda pa redni profesor na akademiji do svoje smrti 1812. Valentin Janša je bil od leta 1788. pomožni učitelj na šoli risanja in bakroreznštva, od leta 1801. pa do svoje smrti leta 1811. drugi pomožni učitelj historičnega risanja na akademiji.

in različnih ročnih spretnosti. Dotlej so se višji stanovi posvečali skoraj izključno gimnazijskim in potem bogoslovnim ter pravniškimi študijam. Kancelarjeve misli so se razmeroma kmalu začele praktično izvajati. L. 1772. je bil sprejet predlog, da se morajo učitelji normalnih šol učiti tudi matematike in risanja kot predmetov, ki jih potrebuje vsak obrtnik, da bi se ti učitelji lahko potem uporabljali za obrtni nadaljevalni pouk.

Po splošnem šolskem pravilniku iz leta 1774. je novo ustrojena normalna šola dobila tudi nalogo, skrbeti za obrtno izobraževanje. Na vseh normalnih šolah je bil pouk iz risanja urejen po navodilih direktorja Bachelierja v Parizu. Na normalni šoli naj bi se poučevale umetnosti in obrti, osnovni pojmi merstva in stavbarstva, mehanika in risanje. Leta 1787. je izšel dvorni dekret, ki je poizkusil napraviti normalno šolo za obvezno pripravnico za

Glavno poslojpe, delavniško poslojpe in skladišče.

obrotni uk. Za obrtniške vajence naj bi se sprejemali samo dečki, ki so normalno šolo obiskovali najmanj dve leti. Z uravnavo normalnega šolstva so se začele v ustrojni zvezi s temi šolami ustanavljati industrijske in rokodelske šole. Ob priliki ustanovitve četrtega razreda normalne šole v Ljubljani leta 1794. je bilo uradno objavljeno, kako se v interesu obrtništva pospešuje risanje tudi na glavnih šolah. Leta 1804. je izšel dvorni dekret, ki je uredil bodočo upravo vsega nemškega šolstva, t. j. osnovnega in obrtnega šolstva. Načrt predvideva v zvezi z osnovno šolo neke vrste realk kot nekakšna nižja strokovna učilišča za obrtni in trgovski naraščaj. Vsi ti početni poizkusi delno splošnega, delno strokovnega nadaljevalnega pouka so bili brez urejenega načrta.

Z jasnejšim ciljem sta bila ustanovljena višja tehniška instituta v Pragi (1806) in na Dunaju (1815). Ne nižji obrtni krogi, temveč vse panoge velike industrije naj s temi učilišči dobijo možnost za najvišjo izobrazbo v strogih

vedah in obrtnih umetnostih. Leta 1826. se je na deželnem muzeju v Gradcu (Joanneum) ustanovila stolica za mehaniko in strojegradbo. Leta 1843. se je ustanovilo tehniško učilišče v Lvovu. Učni načrti pa se niso izvajali. Tako se n. pr. v Pragi in Gradcu niso predavali predmeti višja matematika, opisna geometrija in tehnologija in se je za sprejem v nove rudarske akademije v Leobnu in Příbramu zahtevalo več, nego se je moglo pridobiti na tehničnem učilišču v Pragi.

Pripravljalne šole za tehniška učilišča naj bi bile realke s štirimi splošnimi letniki in z enim ali dvema posebnima letnikoma (višje in nižje realke). Načrti so bili izdelani leta 1804., vojna pa je njihovo izvedbo zadržala še daleč po sklenjenem miru. Le malo nameravanih realk je bilo tudi ustanovljenih (deželnih, občinskih, zasebnih). Leta 1844. je bilo napovedano preosnavljanje realčnega šolstva, toda preden je prišlo do izvedljivih sklepov, je izbruhnil prevrat leta 1848.

Dotlej je bila učna uprava v rokah študijske dvorne komisije. Po prevratu je bil imenovan prvi avstrijski naučni minister. Kmalu je novo ministrstvo objavilo sijajen program, ki vsebuje vse, kar se je po letu 1848. na polju višjega, srednjega in osnovnega šolstva dejanski izvedlo. Vendar pa je do izvedbe programa preteklo nad 20 let.

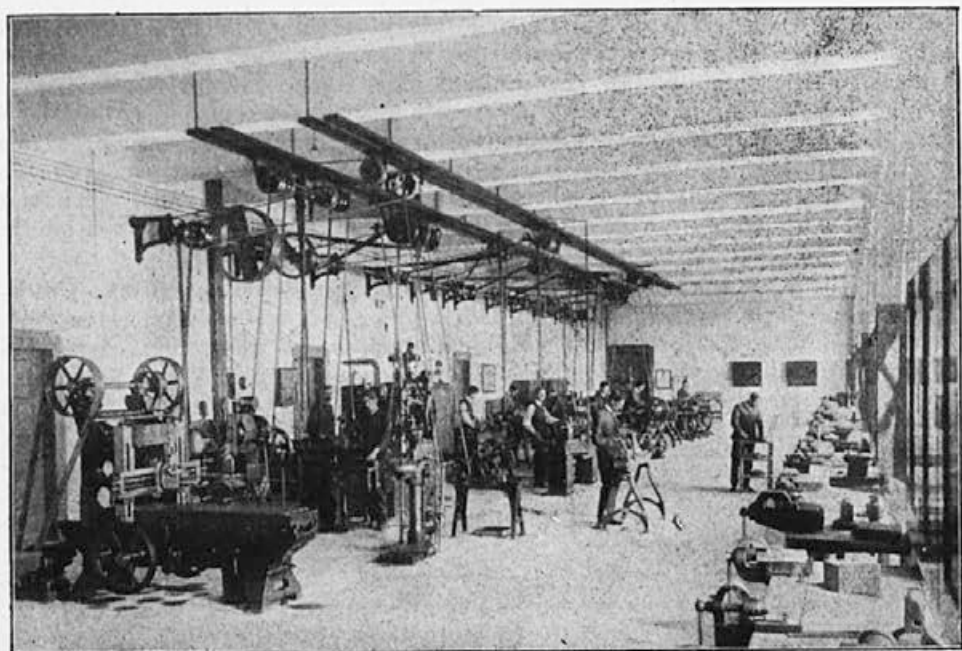
Splošni prevrat leta 1848. je odprl prostejša pota tudi industriji, ki pa se ni mogla naglo razvijati, deloma zaradi nedostajanja kapitala, deloma zaradi nedostajanja tehniško izobraženih moči. Prvi strojniki železnic in parobrodskih družb so bili Angleži. Ko so nastale zasebne družbe južne in državne železnice, so zavzeli najodličnejša mesta pri teh podjetjih Alzačani in Francozi. Domači industriji so morali nastavljati inozemske direktorje, delovodje in celo delavce.

Doba od 1851. do 1870.

Šele tedaj, sredi 19. stoletja, se je silneje oglasila zahteva po obrtnih učiliščih, ki bi dajala neko srednjo mero strokovne izobrazbe, kakor jo potrebuje večina meščanstva. Tej zahtevi naj bi ustrezal stroj realk po pravilniku iz leta 1851. Odslej naj bi bila realka obrtno učilišče z dvojnimi ciljem: učencem, ki ne nameravajo iti na višje šole, dajati tehniško izobrazbo, kakršna se more doseči brez globljega znanstvenega učenja, druge učence pa pripravljati za višje strokovne šole. S prvim ciljem bi bila pravemu obrtništvu dana prilika, da si potrebne nauke za poklic pridobi na najprimernejši način.

Po omenjenem pravilniku naj bi se na realkah ustanovljale tudi obrtne nadaljevalne šole in še posebne strokovne šole za poedine panoge tehniške izobrazbe. Načrt se v prvih dveh desetletjih ni zadosno izvajal. Obrtno nadaljevalno šolstvo se je razvijalo le neznatno, posebno strokovno šolstvo skoraj nič. Edino večje samostojno državno obrtno učilišče je leta 1865. nastalo iz obrtne risarske šole na Dunaju, ki jo je bila država ustanovila leta 1848. in jo tedaj priklopila dunajski politehniki, kjer se je razvila v znamenito «posebno» šolo. S preosnovitvijo politehnike je risarska šola postala samostojna in se je leta 1870. izpremenila v šolo za stavbno in strojno obrt kot prva državna obrtna srednja šola (v I. okraju Dunaja).

Kmalu se je pokazalo, da šolski uspehi na novih realkah niso zadovoljivi. Posledice gospodarskega preobrata v tej dobi so zahtevale, da se obrtnošolska vzgoja opre na nove temelje in se obrtnemu naraščanju nudijo posebne šole z razmeroma mnogo večjo vsebino teoretičnega znanja in praktične spret-

Kovinska delavnica.

nosti. To težnjo je z druge strani podpirala zahteva, da se tehniški instituti izpremenijo v visoke šole in se zaradi teh preosnujejo tudi realke. Leta 1867. so realke prišle s tehničskimi visokimi šolami v enako razmerje kakor gimnazije z univerzami in so dobile edini namen, podajati splošno izobrazbo s posebnim ozirom na matematično-naravoslovne učne predmete in pripravljati za višje strokovne šole (politehniške institute, razne akademije itd.). Za prejšnji prvi cilj realk pa se je ustanovil poseben zavod višja obrtna šola, namenjena učencem, ki iz poklicnih vidikov v obče ne nameravajo posečati visokih šol.

Do važnega vpliva se je v tej dobi kot osrednji zavod razvil avstrijski muzej za umetnost in industrijo, ustanovljen leta 1864. Kmalu so se mu priključili oddelki, kakor atelje za galvanoplastiko, mavčna vlivalnica in fotografski zavod. Odtod so realke, osnovne in obrtne šole dobivale dobre figuralne in ornamentalne predloge. Vendar je razvoj obrtnega šolstva popolnoma zaostal. Povsod je nedostajalo izvršilnih moči, umetnikov in učiteljev. Da bi se vzgojile umetnostno izobražene moči, je bila na imenovanem osrednjem zavodu leta 1868. ustanovljena umetno-obrtna šola. Na tej šoli se je leta 1872. vršil prvi tečaj za izobrazbo učiteljev risanja na vseh vrstah šol.

Poleg avstrijskega muzeja je postal važen zavod tehnološki obrtni muzej na Dunaju, ustanovljen po nižjeavstrijskem obrtnem društvu. Avstrijski muzej je imel namen, dvigati umetnostno težnjo, tehnološki muzej pa, dvigati tehniško izobrazbo obrti in industrije. Tehnološki obrtni muzej je dosegal svoj cilj z vzgojo učiteljev, delovodij in predelavcev, skrbel za učila, delovne pripomočke, preizkuševanje in razširjevanje novih izdelovalnih načinov, odobravanje učnih načrtov in neposredno vplivanje na obrt.

Vse obrtne in industrijske šole so bile podrejene naučnemu ministrstvu.

Doba od 1870. do 1896.

Nova doba je nastopila z letom 1870., ko je začelo na obrtnošolskem polju delovati tudi trgovinsko ministrstvo in se je ustanovilo mnogo šol za krajevne industrijske potrebe. Da bi bila učna uprava enotnejša, se je leta 1872. ustanovila mešana ministerijalna komisija za obrtnošolske zadeve. Komisija je imela enako število zastopnikov naučnega in trgovinskega ministrstva. Šole čisto strokovnega značaja so se podredile trgovinskemu, obrtne šole višjega značaja z dnevnim poukom in obrtne nadaljevalne (splošne in strokovne) pa naučnemu ministrstvu.

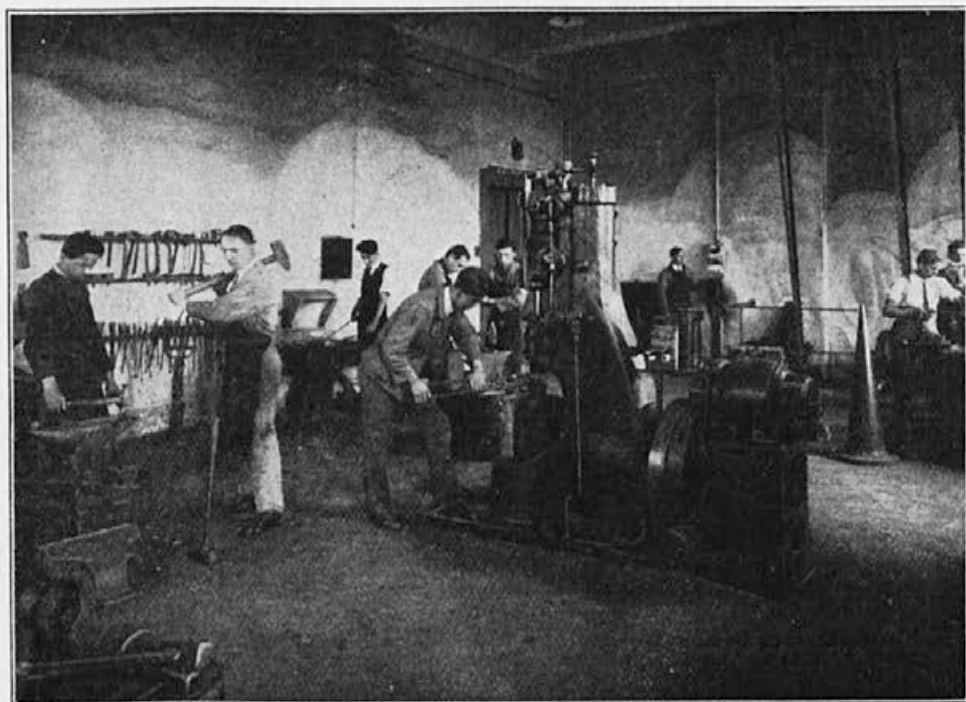
Končno je državna uprava uvidela, da je njeno dotedanje delo na tem polju šolstva nezadostno. Leta 1876. so se v državnem proračunu prvokrat otvorili krediti za državne obrtne šole, za višje obrtne šole v zvezi z delovodskimi ali samo delovodske šole, ki so se jim priključile vzorne nadaljevalne šole. Tedaj je bilo v Avstriji razen umetno-obrtnih šole na dunajskem muzeju še devet državnih obrtnih šol. Te šole so se kmalu izkazale za prave temelje višjih obrtnih učilišč in da je treba nanje prikleniti manjše zavode. Vendar ustanavljanje in izpopolnjevanje ni znatno napredovalo, ker je bila vrhovna uprava preokorna. Vkljub opustitvi mešane komisije je ostala nezdržna upravna delitev: najvišje in najnižje strokovne šole pod upravo enega, vmesne šole pod upravo drugega ministrstva.

Pač pa se je v naslednjih letih ustanovilo mnogo splošnih srednjih šol. Število srednješolcev je tako naraslo, da je naučno ministrstvo leta 1880. s

posebnim odlokom pozvalo direktorje srednjih šol, naj starše in učence opozarjajo na strokovne šole. V odloku je izrečeno več misli, ki bi bile tudi danes kot opomin umestne, n. pr.:

«Razveseljiv pojav novejšega časa je, da se srednje šolstvo živahno in neprestano razvija. Vendar so pomisleka vredne posledice za gospodarske in socialne interese ljudstva, ako število učencev na gimnazijah in realkah znatno presega mero, ki jo absolventom teh šol nudijo poklicne pridobitvene razmere.

V mnogih pokrajinah, kjer goji ljudstvo poljedelstvo, trgovino ali obrt, poseča splošne srednje šole izredno mnogo učencev. Ni pa materialnih in osebnih pogojev, da bi si iz dolgoletnega in dragega študija za svojo bodočnost lahko pridobili odgovarjajočih koristi. V narodno-gospodarskem pogledu

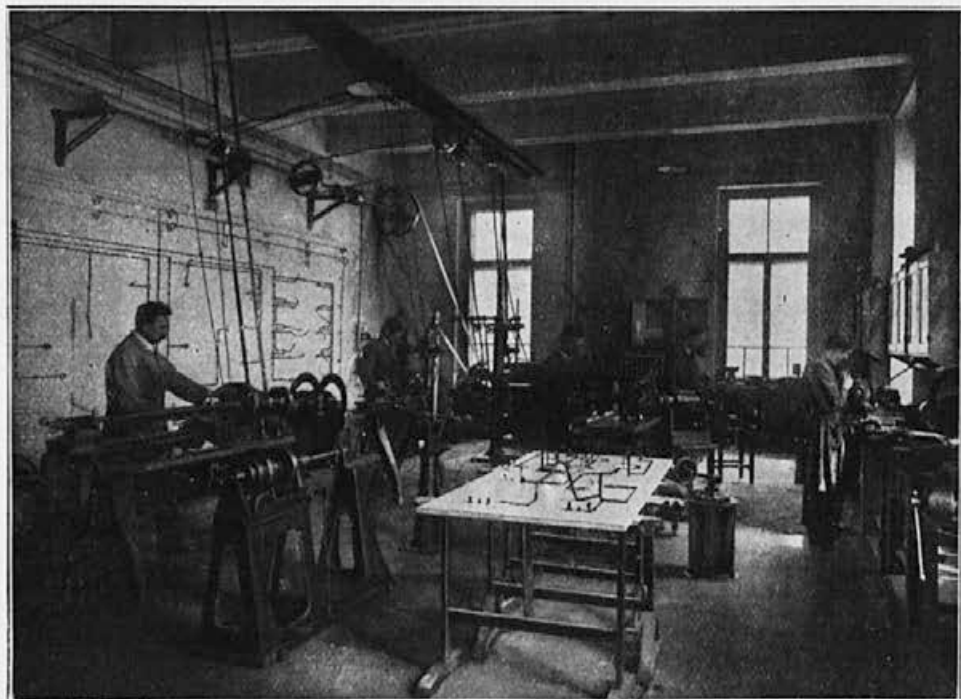
Kovaška delavnica.

je obžalovati, da se toliko nadarjenih sinov industrijskih ali poljedelskih družin z učenjem na gimnazijah ali realkah odteguje obrti, industriji in poljedelstvu, kjer bi imeli več življenskih uspehov. Ta pojav je ravno tako obžalovati v kulturno-političnem pogledu, kajti brez tehniške in artistične delovne sile in brez neprestanega napredovanja obrtništva ni zagotovljeno ono narodno blagostanje, ki je prvi predpogoj vsakega višjega kulturnega življenja. Socialnost more biti le tedaj zdrava in poedinec zadovoljen, ako je naraščaj v glavnih poklicnih panogah v pravem razmerju s poklicem.

Ljudstvo še ne pozna dovolj ustroja in ciljev obrtnih šol. Zlasti napačno presoja višjo obrtno šolo, ki jo smatra kot nepotrebno tekmovalko tehniških visokih šol, ki pa je le posestrima realke.»

Šele leta 1882. so na vsestransko zahtevo vse kredite za obrtno šolstvo združili v proračun naučnega ministrstva in jih je odtlej upravljalo to mini-

strstvo s sodelovanjem trgovinskega ministrstva. Kot strokovni posvetovalni organ naučnega ministrstva se je ustanovila osrednja komisija za zadeve obrtnega šolstva. Polovico članov za to komisijo je predlagal trgovinski minister, vse člane komisije pa je imenoval naučni minister sporazumno s trgovinskim ministrom. Dalje je bil član komisije poseben odposlanec trgovinskega ministra, ki je imel pravico, upravno izvršbo sklepov večine zadržati, ako so se mu zdeli s stališča njegovega resora novega pomisleka potrebni. Komisija je bila po svojem pravilniku poklicana, da se posvetuje o vseh zadevah obrtnega šolstva in stavi ministrstvu zadevne predloge. Med drugimi je bila posebno važna njena naloga, da se posvetuje o potrebi ustanavljanja novih obrtnih učilišč. Z ustanovitvijo te komisije se je pričela nova doba organizatornega dela na polju obrtnega šolstva.

Elektrotehniška delavnica.

V komisiji je pozneje dobila tudi ljubljanska trgovska in obrtna zbornica svojega zastopnika. Od leta 1894. do leta 1905. je bil član osrednje komisije Ivan Murnik, tajnik zbornice, od leta 1904. dalje Josip Lenarčič, predsednik zbornice.

Osrednja komisija je od leta 1885. dalje izdajala svoje glasilo *«Zentralblatt für das gewerbliche Unterrichtswesen in Oesterreich»*. List je priobčeval sejna poročila komisije, zakone in vse upravne odredbe in pravilnike za obrtno šolstvo, strokovna poročila in znanstvene sestavke, statistični material, šolske in osebne vesti itd. Ti listi tvorijo danes obširno knjižno zbirko z dragoceno strokovno vsebino na polju obrtnega šolstva.

Komisija je takoj v začetku svojega delovanja dobila od vseh strani nebroj spodbud in prošenj za nove šole. Kakor se je v komaj pretekli dobi

pretiravalo z ustanavljanjem splošnih srednjih šol, tako se je pojavila sedaj nekoliko pretirana namera za ustanavljanje vseh vrst obrtnih šol. Skupni razpoložljivi krediti so bili omejeni in prenizki. Ker so se predvsem morale zagotoviti dotacije obstoječim šolam, ki so jim potrebščine z razvojem od leta do leta naraščale, je bilo ustanavljanje novih šol le polagoma mogoče.

Doba od 1870. do 1884. l. je prinesla najvažnejše šolske tipe in potrebne pomožne ustanovitve (nadzorstvo, učila, štipendije, predizobrazbo in nadaljevalno izobrazbo učnih moči itd.). Doba od 1885. do 1896. l. je doba podrobne izvedbe obstoječih ustrojev, poglobljenega pouka in notranje zveznosti. V to dobo spadajo tudi ustanovitve važnih večjih zavodov in tipa splošne rokodelske šole.

Doba od 1897. do 1908.

Z letom 1897. se pričinja doba obsežnih in globokih izprememb v ustrojih in upravah. Za poživiljeno delovanje so bili predvsem odločivni vzgledi in velikanski napredki inozemstva v pogledu novih ustanovitev za obrtno izobrazbo. Vedno glasneje pa se je tudi pojavljala obča potreba po širši izobrazbi, ki se zlasti v obrtniškem stanu ni mogla več zadovoljiti z obstoječimi ustanovami. Obrtne šole, ki spočetka niso našle pravega uvaževanja, so prišle do zaslužene veljave.

V pogledu stopnje in učnih ciljev in načrtov je bilo do tedaj pet glavnih tipov učilišč:

Višja obrtna šola. Namenjena učencem, ki imajo določeno šolsko predizobrazbo (nižjo srednjo ali meščansko šolo) in se nameravajo posvetiti obsežnejšim in višjim obrtnim obratom v umetno-obrtni, stavbno-tehniški, mehansko-tehniški, kemijsko-tehniški, elektrotehniški ali tekstilno-tehniški smeri. Učenci se pripravljajo za poklice kot samostojni umetno-obrtni obratovodje, stavbni mojstri ali podjetniki, vodje ali podjetniki manjših industrijskih zavodov, tehniški in artistični uradniki v večjih tovarniških obratih in ateljejih itd. Šola nudi razen potrebne strokovne izobrazbe in spretnosti tudi višjo stopnjo splošne izobrazbe. Pouk je po večini teoretičen. Šola traja štiri leta.

Delovodska šola. Namenjena obrtniškim pomočnikom in delavcem z večletno prakso, ki se nameravajo v svoji stroki teoretično in po možnosti tudi praktično nadalje izobraziti. Učenci se pripravljajo v svoji stroki za širši delokrog kot mojstri, delovodje, stavbni vodje, risarji itd. Šola traja dve leti. Pri stavbno-obrtnih oddelkih traja šola tri do pet zimskih semestrov in so učenci poleti v praksi.

Strokovna šola. Namenjena učencem, ki se po dovršeni splošni osnovni šoli in starosti 14 let nameravajo posvetiti kakemu rokodelstvu. Šola nadomešča uk pri mojstru. Pouk je po večini praktičen v delavnicah in ateljejih. Šola traja dve do štiri leta.

Splošna rokodelska šola. Namenjena 12letnim šoloobveznim učencem, ki se nameravajo po 14. letu starosti posvetiti kakemu rokodelstvu. Šola nudi za rokodelstvo primernejšo predizobrazbo nego splošna osnovna šola. Težišče pouka je v risanju; učijo se tudi v delavnicah osnovnih del z uporabo orodja.

Obrtna nadaljevalna šola. Predvsem zakonito obvezna šola za rokodelske in tovarniške učence.

Mizarska delavnica.

Poleg enega ali več teh glavnih tipov so v ustroju nekaterih obrtnih učilišč še oddelki za poučno pospeševanje obrti: javna risarska in modelirska šola, kjer naj rokodelski mojstri in pomočniki dobijo priložnost, da pod vodstvom učiteljev uporabljajo šolsko zbirko vzornih predlog za sestavo risb, odnosno modelirskih del, razni posebni tečajji (za opravilnike parnih kotlov in strojev, strojevodje, elektrotehniko itd.) in končno risarski in modelirski tečajji za učence osnovnih in meščanskih šol.

Mnogoletna izkušnja je pokazala, da se dosežejo najboljši uspehi z onimi šolskimi tipi, ki od učenca pri sprejemu v šolo poleg določene splošne šolske predizobrazbe zahtevajo še večletno obrtno prakso. Ti učenci so najboljši in najučinkovitejši material, ki se zaveda, kako velike vrednosti je še šolsko izpopolnjevanje že pridobljene strokovne izobrazbe.

Tip strokovne šole, ki naj popolnoma nadomešča uk pri mojstru, pa se v splošnem ni obnesel. Med učenci je bilo prav malo obrtniških sinov. Absolventi so se deloma posvetili drugim poklicem, večina jih je odšla v veliko industrijo ali vsaj k srednjim obrtniškim obratom v večjih mestih, razmeroma malo jih je postalo samostojnih obrtnikov. Mala obrt, ki najbolj potrebuje poučnega pospeševanja in ki je za njo bilo delovanje šole v prvi vrsti namenjeno, je imela le malo koristi od te šole. Izkazalo se je priporočljivo, da se taka šola vzdržuje le v posebnih primerih, zlasti pri upeljavi obrtnih panog za določene kraje, n. pr. pletarstvo košar, izdelovanje čipk. Drugače pa naj se taka šola zamenja s tipom, ki ima namen, pri mojstru dobljeno izobrazbo teoretično in praktično izpopolniti.

Nastala sta dva nova glavna tipa obrtnih učilišč:

Stavbno- in umetno-rokodelska šola. Bistveni oddelki so tako zване mojstrske šole za obrtniške pomočnike. Šola ima namen, času primerno izpopolniti mojstrov uk in pomočnike usposobiti za samostojne mojstre. Učna doba traja dva do tri semestre. Šola je torej neke vrste delovodska šola s krajšo učno dobo.

Strokovna šola za obrtno risanje in modeliranje. Šola je nekaka nadaljevalna šola z razširjenim delokrogom in višjimi cilji. Razen splošno- in strokovno-obrtno nadaljevalne šole z risarskimi tečajji za osnovno-šolske učence je na tem učilišču tudi javna risarska šola, splošno dostopna rokodelskim pomočnikom in mojstrom. Pouk je celodnevni samo v določenih dobah, v glavnem pozimi za stavbne rokodelce.

Prvi teh novih tipov je namenjen za mesta, kjer je stavbna in umetna obrt primerno razvita, druge obrti ali posebne industrije pa ne dovolj obsežne ali pomembne, da bi bila upravičena ustanovitev višjega šolskega tipa ali posebne šole. Drugi novi tip je za kraje, kjer dejanske razmere zahtevajo močnejše strokovno poučno vplivanje na obrtno življenje, nego ga more nuditi obrtna nadaljevalna šola, vendar pa niso dani pogoji za tip s stalno celodnevnim teoretičnim in obsežnejšim delavniškim poukom.

Po sličnosti upravljalnega načina obrtnih učilišč je nastalo sedem upravnih skupin:

Obrtni osrednji zavodi. Na Dunaju: avstrijski muzej za umetnost in industrijo, umetno-obrtna šola, tehnološki obrtni muzej, grafiško učilišče in preizkuševališče, učilišče in preizkuševališče za industrijo usnja, osrednji čipkarski tečaj, šola za umetno vezenje, vzorna delavnica za pletenje košar. V Pragi: umetno-obrtna šola.

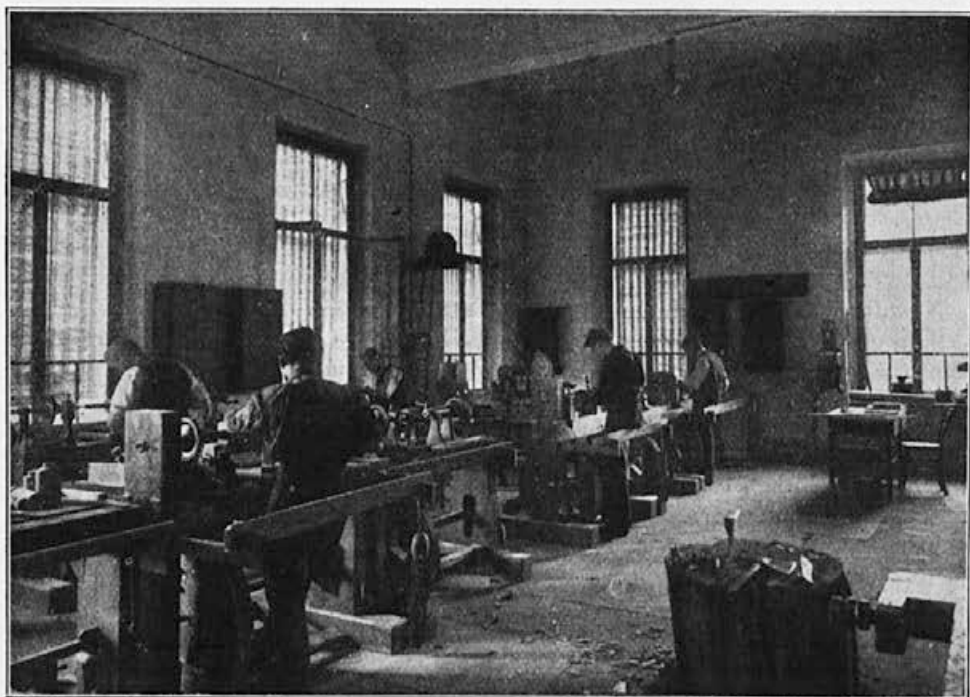
Državne obrtne šole. Na njih je združeno več navedenih glavnih tipov. Kombinacije višjih obrtnih šol z delovodskimi, nadaljevalnimi šolami

in posebnimi tečajji, dalje delovodskih šol z nadaljevalnimi šolami in različnimi strokovnimi šolami in drugimi izobraževališči.

Stavbno- in umetno-rokodelske šole. Združujejo mojstrske šole za stavbno in umetno obrt, javno risarsko šolo, obrtno nadaljevalno šolo, risarske tečaje za osnovnošolske učence in razne posebne tečaje.

Strokovne šole za poedine obrtne panoge. Delovanje strokovne šole je omejeno na obrt, ki je v kraju močno razširjena, ali obsega več sorodnih obrti, n. pr. mizarstvo, rezbarstvo in strugarstvo. Mnogim šolam so pridružene obrtne nadaljevalne šole, javne risarske šole, risarski in modelirski tečajji itd.

Splošne rokodelske šole. Razen glavnega tipa istega imena imajo priključene še nadaljevalne šole, javne risarske šole i. dr.

Strugarska delavnica.

Strokovne šole za obrtno risanje. Razen splošnih obrtnih in strokovnih nadaljevalnih šol imajo javno risarsko (modelirsko) šolo z dnevnim poukom in risarske (modelirske) tečaje za osnovnošolske učence.

Splošne obrtne in strokovno-obrtne nadaljevalne šole in splošne risarske šole.

Moderno obrtno učilišče ima razen šolskega izobraževanja obrtniškega in industrijskega naraščaja tudi nalogo, da neposredno pospešuje obstoječe obrtne obrate v zmislu tehniškega, umetnostnega in gospodarskega napredovanja. Mnogo je obrtnikov, ki ne poznajo možnosti in sredstev za nadaljevanje strokovne izobrazbe (šole in tečajji). Naloga obrtnih učilišč je, da v takih obrtniških krogih budijo zanimanje in kažejo pota do napredovanja.

Da zlasti sinove obrtnikov, ki so določeni za nadaljnje vodstvo očetove obrti, torej bodoče mojstre in vzgojitelje obrtne mladeži, navajajo k obiskom tujih, dobro urejenih delavnic. Nazadovanje male obrti dostikrat izvira iz tega, da naraščaj vso svojo učno in pomočniško dobo prebije v podedovanem obratovališču in otrpne v starih šablonah. Šole naj dajejo obrtništvu strokovne nasvete za obratovalno izboljšanje, za pridobitev boljših delavskih pripomočkov, razširjenje kroga odjemalcev itd. Šole naj dalje brezplačno izposojajo modele, risbe, predloge in druge vzorce. V to svrhu so šole dobivale spočetka potrebni material od trgovinskega muzeja. Leta 1889. pa se je na muzeju za umetnost in industrijo ustanovil risarski biro kot osrednji zavod z nalogo, da obrtnim učiliščem stalno dobavlja predloge izbranih umetno-obrtnih izdelkov, slike vzornih predmetov starejše in novejše dobe, načrte odličnih umetnikov in industrijcev, dela učiteljev obrtnih učilišč itd. Biro se je kasneje (l. 1905.) pretvoril v samostojen zavod za učila za risarski, modelirski in delavniški pouk, ki je učilišča stalno zalagal z vzornimi predmeti v izvornikih, posnetkih ali slikah. Šole naj tudi pospešujejo razstave vajeniških izdelkov.

Da bi šole stopile še v tesnejše zveze z obrtništvom in bi lahko tudi v krajih, kjer ni obrtnih učilišč, razširjale tehniški ali umetnostni napredek, se je leta 1901. uvedel obrtni potovalni pouk. Učitelji obrtnih učilišč naj v počitniškem času v okolišju svojih učilišč osebno posetijo kraje, kjer je obrt bolj razvita in dajejo poedinim obrtnikom nasvete o izboljšanju obrata in jih pouče o novejših strokovnih pridobitvah. Potovalni pouk opravljajo učitelji prostovoljno na državne stroške. Posebni potovalni učitelji so se določili samo za nekatere stroke. Potovalni pouk je kmalu pokazal prav dobre uspehe. Razen obrtnikov so imele koristi tudi šole in njih uprave. Učitelji so spoznavali razmere drugih krajev, prišli v stike z absolventi obrtnih učilišč in pridobljene izkušnje uporabljali v svojem šolskem delovanju.

Na seji osrednje komisije začetkom leta 1904. se je obširno razpravljalo o preosnovah obrtnih učilišč in tudi o vprašanju, ali naj se absolventi višjih obrtnih šol brezizjemno dopustijo kot redni slušatelji k študijam na tehniških visokih šolah. Vprašanje se je bilo načelo že leta 1902. v državnem zboru, ko se je razpravljalo o zakonskem načrtu glede inženjerskega naslova. Proforski kolegiji tehniških visokih šol so bili soglasno in odločno proti brezizjemni dopustitvi iz razloga, ker imajo višje obrtne šole za svoj cilj strokovno izobrazbo in dajejo premalo splošne izobrazbe, ki je potrebna za podlago tehniškega visokošolskega študija. Ankete obrtnošolskih krogov so sicer soglasno zahtevale, da ostane značaj višje obrtne šole neizpremenjen, saj je zgodovina realke pokazala, da šola ne more izpolnjevati naloge z dvojnimi ciljem. Predlagale pa so za izjemne primere, da se absolventi dopustijo k tehničkim visokošolskim študijam kot redni slušatelji na podlagi dopolnilnega izpita na obrtnih šolah, ali da se dopustijo kot izredni slušatelji in po tretjem letniku tehniške visoke šole na podlagi posebnega tamšnjega izpita kot redni slušatelji. Končno je bil soglasno sprejet predlog: Višja obrtna šola ostane učilišče z zaključeno srednjo tehniško izobrazbo. Zrelostno izpričevalo višje obrtne šole ne daje absolventom pravice za obiskovanje tehniške visoke šole kot redni slušatelji. Posebno nadarjenim absolventom višjih obrtnih šol naj se omogoči prestop na tehniško visoko šolo s tem, da se jim olajša polaganje zrelostnega izpita na realkah.

Doba od leta 1908.

Z zakonom od 27. junija 1908. je bilo ustanovljeno ministrstvo za javna dela. Njegovemu delokrogu so podredili tudi vse posle poučnega pospeševanja obrti (vse obrtno šolstvo, zakonodajstvo in upravljanje, nanašajoče se na vse kategorije obrtnih učilišč in ženskih poklicnih šol, obrtni potovalni pouk, obrtne muzeje), ki jih je dotlej upravljalo naučno ministrstvo, dalje vse zadeve tehniškega in gospodarskega pospeševanja obrti, ki jih je dotlej upravljalo trgovinsko ministrstvo. Osrednja komisija za zadeve obrtnega šolstva je z novim pravilnikom postala strokovni organ tega ministrstva. Dobila je nalogo, da daje ministrstvu strokovne sodbe o važnejših, predvsem zakonodajnih, organizatornih in obrtno-političnih zadevah vsega obrtnega

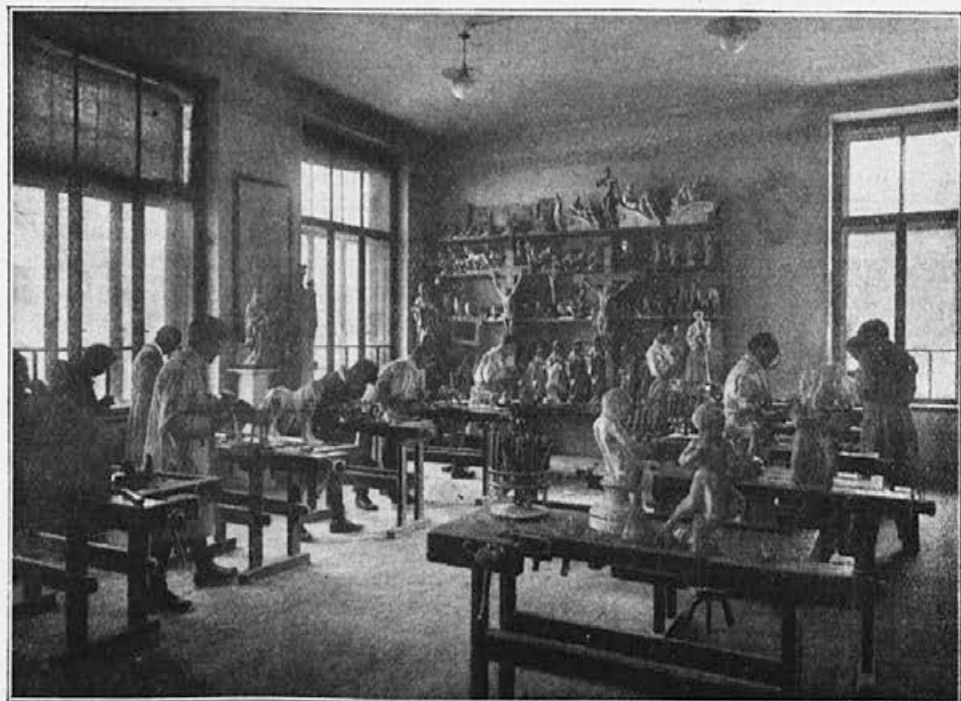
Kiparski atelje.

šolstva in deluje v vseh teh zadevah tudi z vzpodbudami in samostojnimi predlogi. Člane komisije imenuje minister za javna dela, članov je največ 40, funkcijska doba 3 leta.

Združitev vseh poslov pospeševanja obrti v enem osrednjem uradu, v enem oddelku ministrstva za javna dela je pokazala najboljše uspehe. Zlasti se je odprla možnost, da se obrtnim učiliščem še v večji meri poverijo obrtno pospeševalne naloge in se jih prilagodi praktičnim potrebam. Vsi prizadeti krogi so se pri-tegnili k skupnemu skladnemu sodelovanju.

Izpopolnila sta se že navedena nova tipa obrtnih učilišč, strokovna šola za obrtno risanje in stavbno- in umetno-rokodelska šola. Prvemu tipu se je priključil oddelek za potovalni pouk, na drugem tipu so se preočnovali

oddelki za šoloobvezne učence. Mnogo strokovnih šol za obdelavo lesa se je preosnovalo v mojstrske šole za stavbno in pohištveno mizarstvo. Preustrojili so se stavbno-strokovni oddelki na državnih obrtnih šolah. Višja obrtna šola stavbno-tehniške smeri je postala stavbna strokovna šola. Namen je bil predvsem ustreči zahtevam prizadetih krogov, da se učencem že tekom šolanja nudi čim več prakse. Praktična usposobljenost bi zahtevala najmanj dva semestra zunanje prakse med šolanjem. S tem bi se študij na teh šolah raztegnil na pet let. Vojaška uprava pa ni hotela absolventom glede vojaškega enoletnega prostovoljstva dovoliti istih pravic kakor gimnazijcem. Z ozirom na to se je uvedla zunanja praksa za en poletni semester med prvim in drugim semestrom tretjega letnika. Na ta način se zadnji šolski semester konča meseca februarja in dobijo pravočasno

Rezbarski atelje.

pravico do enoletnega prostovoljstva tudi oni absolventi, ki dosežejo v letu šolskega zaključka starost 21 let. Proti predlaganemu naslovu «višja stavbna strokovna šola» so ugovarjali tehniški visokošolski krogi. Delovodske šole stavbno-obrtne smeri v krajih, kjer postojе gradbene strokovne šole, so se izpremenile v stavbne rokodelske šole. Preosnovale so se dalje tekstilne strokovne šole in ustanovile strokovne šole za nove obrtne panoge.

Prišla je končno tudi doba, ko je bilo neizogibno potrebno posvetiti več pažnje snovanju in ureditvi ženskega obrtno-strokovnega pouka. Ustanovile so se kuharske in gospodinjske šole, obrtne šole za šivanje perila in izdelovanje oblek, zavodi za izobrazbo strokovnih učiteljic. Ženskam se je načelno dovolil splošni dostop do vseh drugih obrtnih učilišč (dotlej samo za moške).

Pričetki obrtne šole v Ljubljani.

Doba do leta 1856.

Že od leta 1778. je obstojala v Ljubljani c. kr. risarska šola, ki jo je ustanovil slikar in risarski učitelj Andrej Herlein. Šola je bila dostopna vsem dijakom in obrtnikom, ne da bi bil obisk obvezen. Ko se je leta 1794.* na normalni glavni šoli otvoril 4. razred z enim letnikom, kjer so se razen običajnih predmetov glavnih šol poučevali tudi naravoslovni in tehniški predmeti, je risarska šola tvorila bistven del tega 4. razreda.

Ljubljana bi se lahko ponašala, da je imela nekaj časa sploh najstarejše organizirano državno obrtno učilišče. Ko so namreč v dobi francoskega gospodstva v Iliriji (1809 do 1815) Francozi leta 1810. šolstvo v teh pokrajinah nanovo uredili, so ustanovili tudi dve šoli za umetnost in obrt (ecolé d'arts et metiers), eno v Ljubljani, drugo v Zadru.

Šola v Ljubljani je imela tri oddelke, gradbeni, mizarski in ključavničarski. Vsak oddelek je imel svojega strokovnega učitelja, risanje in verouk pa so učenci obiskovali na primarnih šolah. Šola je obiskovalo 5 zidarskih, 7 mizarskih in 8 ključavničarskih vajencev. Za direktorja šole je bil postavljen Valentin Vodnik, ki je bil tudi nadzornik primarnih šol in nekaj časa direktor gimnazije. To obrtno učilišče je prenehalo že leta 1812., morebiti zaradi nerednega izplačevanja službenih prejemkov. Kajti Vodnik je svojo plačo za avgust in september 1811, prejel šele marca 1812. Tudi vse poznejše obrtne šole v Ljubljani je oviralo in ovira tudi današnji zavod v razvoju predvsem finančno vprašanje.

Ko se je leta 1815. na Kranjskem izvedla druga uprava, se je k 4. razredu normalne glavne šole ustanovil še drugi letnik in se šola do leta 1849. ni bistveno izpremenila. Na njej je obstojala nedeljska risarska šola, dostopna vsem obrtnikom. Pouk se je vršil ob nedeljah in praznikih od 8. do 10. in se je v isti izmeri nadaljeval kesneje na realki od leta 1849. do 1856. Učitelj risanja je dobival nagrado letnih 50 gld. iz mestne blagajne.

Poleg risarske šole na normalni glavni šoli je obstojala na prejšnjem liceju (od l. 1821.) nedeljska šola za vajence in pomočnike tehniških obrti. Licejski profesor fizike Janez Kersnik** je ob nedeljah in praznikih dopoldne in popoldne poučeval računstvo, zemljepisje in fiziko, predvsem mehaniko, za kar je dobival iz študijskega fonda nagrado letnih 200 gld. Z njegovo smrtjo (24. junija 1850.) je imenovana šola prenehala.

Nedeljska risarska šola na normalni glavni šoli ni mogla zadostovati potrebam obrtništva. Delegacija notranje-avstrijskega industrijskega in obrtnega društva, ki se je 1. januarja 1858. ustanovila v Ljubljani, je septembra 1859. v svojih društvenih prostorih v Salendrovi ulici 3 (po potresu podrtá hiša, sedaj prazno stavbišče) ustanovila lastno risarsko šolo.*** Šola

* Po šolskem izveštju realke v Ljubljani leta 1801. (?)

** Rojen leta 1785. v Mostah pri Žirovnici. Na liceju je bil profesor od leta 1808. Ko je leto 1848. prineslo Slovencem narodno-politično probujo, je bil 65letni Kersnik prvi, ki je pričel na ljubljanskem liceju za širšo javnost predavati slovensko. Bil je stari oče pisatelja Janka Kersnika. Glej dr. Ivan Prijatelj: Janko Kersnik, njega delo in doba, sešitek I., stran 11. do 14.

*** Ljubljana je imela tudi najstarejšo zasebno trgovsko šolo v Avstriji. Ustanovil jo je Ferdinand Mahr leta 1834. Šola je uživala velik sloves na vsem jugu in je obstojala do prevrata 1918. Uprava je bila nemška.

je bila bogato opremljena s tehnološkimi deli in modernimi risarskimi predlogami in je bila ob nedeljah in praznikih dopoldne dostopna pomočnikom vseh obrti. Risanje je brezplačno poučeval Jurij Pajk.* Ker je imel ta vneti pospeševalec obrtnega izobraževanja drugod preveč dela, je z letom 1845. brezplačno prevzel pouk Joahim Oblak, tedaj risarski pomočnik na normalni glavni šoli, kasneje učitelj risanja na realki. Kot realčni učitelj je poučeval na obeh nedeljskih šolah, na realki od 8. do 10., na šoli društvene delegacije od 10. do 12. Obrtno društvo mu je kasneje za njegovo vneto in uspešno delovanje dajalo nagrado letnih 50 gld. Društvena delegacija se je leta 1855. pretvorila v samostojno industrijsko in obrtno društvo za Kranjsko in je z enako vnemo vzdrževalo svojo risarsko šolo do leta 1856.

Keramiška delavnica.

V novembru leta 1849. se je dotedanji 4. razred normalne glavne šole po novem ustrojnem načrtu gimnazij in realk otvoril kot nižja realka z dvema razredoma.

Leta 1851. je bila dovoljena ustanovitev popolne nižje realke s tremi razredi tudi v Ljubljani pod pogoji, kakor v drugih kronovinah: mestna občina preskrbi šolske prostore in se vsi stroški za vzdrževanje šolskih prostorov (stroški za služitelje itd.) in učil krijejo iz občinskih fondov, država pa plačuje učiteljstvo iz študijskega fonda. Ko so bila vsa ta vprašanja povoljno rešena, je bila realka ustanovljena 1. septembra in otvorjena 4. oktobra 1852.

* Rojen v Ljubljani leta 1797., umrl 12. oktobra 1865. v Trnovem št. 18, sedaj Svabičeva ulica št. 1, strokovno izobražen tesarski mojster, napreden kmetovalec in sadjerejec, izumitelj raznih strojev, sotrudnik «Novice». Zanimivo je tudi, da se je strokovno glasilo c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki je začelo izhajati 5. julija 1843. v Ljubljani, imenovalo: «Kmetijske in rokodelske Novice».

Doba od 1856. do 1872.

Po realnem pravilniku naj bi se na vseh samostojnih nižjih realkah otvorile večerne in nedeljske šole za obrtnike. Učiteljski zbor ljubljanske realke je s sodelovanjem mestne občine in trgovske in obrtne zbornice v zmislu vladinih navodil izdelal «organske določbe o nedeljski šoli za obrtnike, spojeni z nižjo realko v Ljubljani», ki so bile od naučnega ministrstva odobrene začetkom leta 1856. Učitelji realke so bili dolžni v svojih predmetih poučevati na nedeljski šoli brezplačno. Neposredno nadzorstvo nad šolo je imel direktor realke, posredno tudi odposlanci občine in zbornice. Vse stroške vzdrževanja, kurjave, pisarniških in učnih potrebščin je morala plačevati mestna blagajna.

Šola se je otvorila 6. aprila 1856. Pouk se je vršil ob nedeljah in praznikih od 8. do 12. Učni predmeti so se delili v tri skupine: spisje, računstvo in zemljepisje kot splošni predmeti za vsakega obrtnika, osnovni nauki geometrije z linearnim risanjem, stavbna umetnost in stavbno risanje, prostoročno risanje v zvezi z modeliranjem arhitektonskih okraskov kot učni predmeti za obrtnike, ki se pečajo z upodabljanjem oblik, dalje naravoslovje, fizika in kemija. V šolo so se sprejemali obrtniki mojstri in pomočniki, vajenci, ki niso bili zakonito obvezani obiskovati ponavljalno šolo, dalje vajenci, ki so z dobrim uspehom dovršili štiri razrede normalne glavne šole in jim je vodja ponavljalne šole dovolil obiskovanje nedeljske šole za obrtnike.

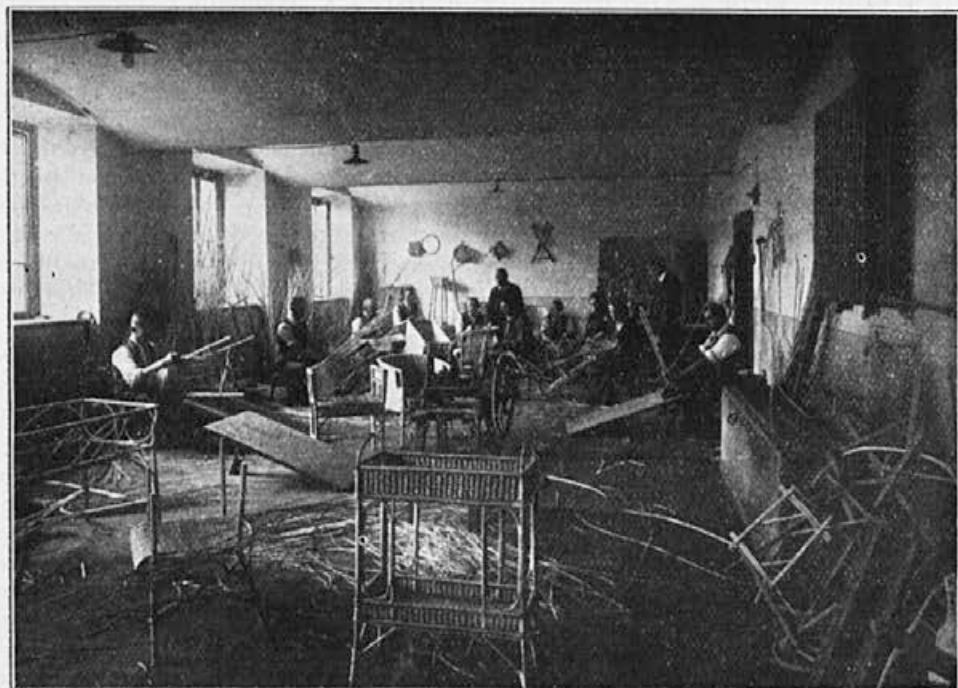
Da bi se realčni učitelji, ki so bili s poukom na realki preveč obremenjeni, z večjo vnemo posvečali nedeljski šoli, sta mestna občina in trgovska in obrtna zbornica leta 1865. sklenili prispevati vsaka po 200 gld. letno, da je prejemal učitelj za vsako nedeljsko učno uro nagrado letnih 50 gld. Zbornica je razen tega naklonila še letni prispevek 50 gld. za pisarniške in risarske potrebščine.

Leta 1865. je bila nižja realka pretvorjena v višjo realko s šestimi razredi, od leta 1872. s sedmimi razredi. Leta 1870. je deželni zbor dogovorno z mestno občino ustanovil na realki modelirsko šolo, ki je imela za obrtniške vajence poseben tečaj, tedensko dve uri. Obisk nedeljske šole, ki se skoraj v vseh poročilih nazivlja «obrotna šola», je bil tako številen, da se je šola kmalu delila v tri oddelke. Mnogo vajencev pa ni imelo zadostne osnovne predizobrazbe in je morala mestna občina za nje ustanoviti pripravljalni tečaj, da so jih učitelji osnovne šole pri Sv. Jakobu poučevali v čitanju, pisanju in računstvu.

Od leta 1861. ni minulo nobeno zasedanje deželnega zbora, da se ne bi bilo razpravljalo o predlogih za povzdigo obrtnega šolstva v deželi. Poleg deželnega zbora sta trgovska in obrtna zbornica in mestna občina ljubljanska s poročili in prošnjami neprestano delovali na ustanovitvi državne obrtne šole v Ljubljani. Ko je leta 1868. trgovsko ministrstvo pozvalo zbornico, da se izjavi, ali bi kazalo v Avstriji uvesti več obrtnih institucij po württembergškem načinu, je zbornica porabila dano priliko, da je v svojem odgovoru ministrstvo znova opozorila na nujne potrebe obrtnih šol in štipendij za učence. Ko je leta 1870. tudi trgovsko ministrstvo začelo delovati na polju obrtnega šolstva, je na prizadevanje trgovske in obrtne zbornice proučilo obrtno-šolske razmere v Ljubljani. Ker sta mestna občina in deželni odbor obljubila prispevanje in vsestransko pomoč, je naučna uprava priznala, da bi bila Ljubljana primerno mesto za obrtno srednjo šolo.

Začetkom leta 1872. je trgovsko ministrstvo pozvalo vse zbornice, da poročajo o stanju umetne obrti in industrije in o eventualni potrebi ustanovitve strokovnih šol ali strokovnih risarskih šol. Ako obstoji kaka stro-

kovna šola, kateri ukrepi bi bili potrebni, da se šola bolje razvije. Ljubljanska zbornica je za odgovor izvolila poseben odsek, ki je sestavil temeljito, obširno spomenico. V spomenici se med drugimi izvajanji opozarja, da bi moglo malokje drugod biti toliko odličnih avtodiktatov različnih obrti in upodablajočih umetnosti kakor na Kranjskem, ni pa nobene strokovne šole in ne risarske šole. V Ljubljani obstoječe nedeljske šole ne morejo zadostovati, tem manj, ker ni strokovnih učiteljev, temveč se uporabljajo učitelji s srednjih in osnovnih šol, ki jih moreta zbornica in mestna občina le skromno plačevati. Spomenica opozarja na industrijo čipk in potrebo strokovne šole v Idriji in zaključuje s predlogi: v Ljubljani naj se ustanovi splošna obrtna šola in umetnostna akademija za slikarstvo, modeliranje in kiparstvo, v Idriji pa naj se ustanovi strokovna šola za klekljanje. Spomenici

Pletarska delavnica.

je bil priložen popoln učni načrt za obrtno šolo, ki naj bi se v Ljubljani ustanovila. Iz tega načrta se pa razvidi, da predlagana «obrotna šola» ni bila višjega značaja, nego so današnje obrtne nadaljevalne šole.

Doba od 1872. do 1888.

Dotedanji koraki so imeli nekaj dejanskih uspehov. Že novembra leta 1872. so se prej navedene nedeljske šole v Ljubljani preustrojile v obrtne nadaljevalne šole in je naučno ministrstvo dovolilo za novi zavod ustanovni prispevek 2000 gld. in prispevek za letne izdatke 2000 gld. Ministrstvo je v svojem razpisu izrečno poudarilo, da prispeva tako velike zneske samo z namenom, da bi se iz teh prispevkov nabavljena učila svoječasnno uporabila na obrtni srednji šoli, ki naj se ustanovi v Ljubljani. Dalje se je leta 1873.

ustanovila v Idriji šola za klekljanje čipk kot prva državna obrtno-strokovna šola na Kranjskem.

Z letom 1876. so bile v državni proračun sprejete vse obrtne šole. V poročilu ministrstva (1875) o načrtih za ustanavljanje obrtnih šol Ljubljana ni bila upoštevana. Občinski svet ljubljanski je v seji 13. junija 1876. sklenil odposlati nujno prošnjo, naj vlada pri ustanavljanju obrtnih šol upošteva tudi Ljubljano. Ustanovila naj bi se zaenkrat vsaj delovodska šola z dvema oddelkoma, eden za gradbeno obrt, drugi za ornamentalno ali strojno obrt. Prošnja je bila odposlana 5. julija, obenem pa je občina povabila zbornico, da se ji z enako prošnjo pridruži. Zbornica se je odzvala in 3. avgusta poslala naučnemu ministrstvu zopet obširno spomenico s prošnjo za ustanovitev delovodske šole. Zbornica se je istočasno obrnila na trgovinsko ministrstvo, da bi prošnjo podpiralo pri naučnem ministrstvu. V spomenici se poleg stanja obrti in industrije navajajo podatki o dotedanjem obisku obrtnih nadaljevalnih šol v Ljubljani. Leta 1873. je bilo 243 vajencev zavrženih zaradi nezadostne predizobrazbe in se je zanje na stroške mestne občine in trgovske in obrtne zbornice otvorila predizobraževalna šola. Zbornica utemeljuje pri teh podatkih, da se bo število učencev na obrtnih nadaljevalnih šolah še znatno povečalo, čim bo preustrojena osnovna šola dajala boljšo predizobrazbo. Število učencev dokazuje potrebo delovodske šole. Vlada naj bi se ozirala tudi na dejstvo, da je imela Kranjska pred otvoritvijo južne železnice razvito prevozniško obrt in se sloji, ki jim je omenjeni zaslužek odpadel, posvečaje drugi obrtni stroki in domači industriji. Delovodska šola bi se lahko namestila v poslopju višje realke.

Odgovor naučnega ministrstva je priznal zahtevo po obrtni šoli v Ljubljani za upravičeno, ustanovitev pa je odklonil, češ, da iz finančnih razlogov še ni izpeljiva. Vprašanje delovodske šole je bilo za dolgo vrsto let pokopano.

Leta 1880. je dunajski tehnološki obrtni muzej pozval kranjski deželni zbor, naj ustanovi štipendije za obiskovalce posebnih tečajev, ki se otvorijo v šolskem letu 1880/1881. Deželni zbor je naprosil trgovsko in obrtno zbornico, naj mu poroča o stanju lesne domače industrije in pletarstva in ali se je že kaj storilo za domačo industrijo v Kropi. Po poročilu je deželni zbor dogovorno z zbornico ustanovil tri štipendije: za obiskovalca tečaja za lesno domačo industrijo 400 gld., za obiskovalca tečaja za pletarstvo in vrbovejo 300 gld. in za obiskovalca strokovne šole v Znojmu za lončarsko (keramiško) industrijo 300 gld. Eno štipendijo (300 gld.) je naklonil predsednik zbornice iz svojega žepa. Vsak štipendist se zaveže, da bo, ako treba, pet let teoretično in praktično poučeval v dotični industrijski panogi. Značilno je, da se za prvo štipendijo tedaj ni oglasil noben prosilec, za drugo in tretjo samo po eden. Tretja štipendija se sploh ni oddala, ker se je šele naknadno zvedelo, da traja šola tri do štiri leta, štipendija pa je bila ustanovljena samo za eno leto. V letu 1883. so navedene štipendije deželnega zbora prenehale.

Ker se obrtna šola ni ustanovila, je naučno ministrstvo začetkom leta 1881. ustanovilo tri štipendije po 300 gld. za kranjske obiskovalce državne obrtne šole v Gradcu. Po tem vzgledu je istega leta ustanovil enako štipendijo deželni zbor kranjski.

Na seji osrednje komisije marca 1882. je strokovni poročevalec v svojem poročilu o raznih prošnjah za ustanovitev obrtnih šol priznal, da bi bila na jugu potrebna državna obrtna šola v Trstu in potem v Celovcu ali v Ljubljani. Prošnja deželnega odbora kranjskega za ustanovitev raznih šol za domačo industrijo se je rešila s sklepom, da se pošlje zvedenec, ki naj se prepriča o krajevnih potrebah. V razpravi se je priporočalo, naj Kranjci

posečajo obrtno šolo v Gradcu, pletarske šole naj se pa ustanovijo v štajerskih krajih blizu kranjske meje.

L. 1885. je deželni zbor ponovil prošnjo za ustanovitev strokovnih šol v deželi z izjavo, da je pripravljen vsakršno ustanovitev izdatno in gmotno podpreti. V podkrepitev svoje izjave je naklonil razmeroma visoko podporo strokovni šoli v Kočevju*, dovolil podpore novim obrtnim nadaljevalnim šolam in gmotno omogočil Ivani Föderl privatno šolo za vezenje v Ljubljani. Leta 1884. so bili v deželnem zboru sprejeti predlogi za podporo lončarske industrije na Kranjskem in dovoljene štipendije. Leta 1885. je bil v proračun postavljen znesek 5000 gld. v prvi vrsti za izobrazbo učiteljev na bodočih obrtnih šolah. V nastopnih letih se je z deželno podporo izobrazilo več učiteljev za mizarstvo, strugarstvo, pletarstvo in umetno vezenje na tehnološkem obrtnem muzeju, odnosno na šoli za umetno vezenje na Dunaju.

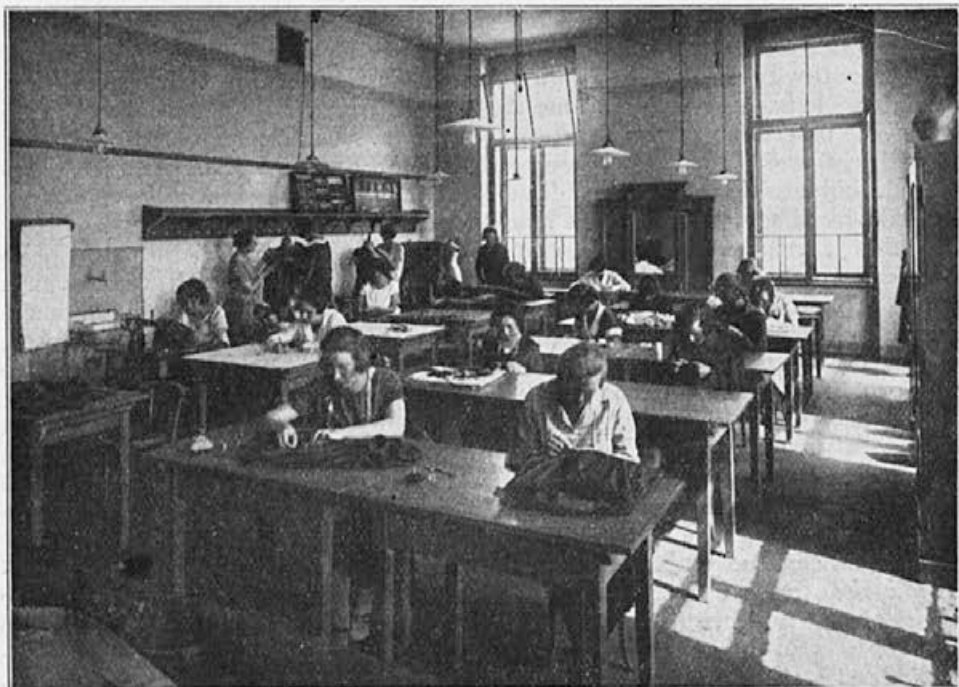
Dne 5. septembra 1886. je deželna vlada za Kranjsko predložila naučnemu ministrstvu prošnjo ljubljanske trgovske in obrtne zbornice in mestne občine za ustanovitev Strokovne šole za umetno vezenje in šivanje čipk v Ljubljani. Prošnji se je s posebno vlogo dne 22. oktobra pridružil deželni odbor. O tej prošnji je osrednja komisija razpravljala že meseca novembra 1886. Zbornica utemeljuje prošnjo: V skoro vseh krajih Gorenjske se goji vezenje še kot domača industrija, je pa v nazadovanju. S šolo bi se vezilna industrija zopet poživila in bi se s tem mnogim ljudem pripomoglo do zadostnega zaslužka. Zbornica je pripravljena zavod gmotno in moralno čimbolj podpirati. Enako je mestna občina pripravljena prispevati iz svojih sredstev k vzdrževanju šole. Deželna vlada podpira prošnjo, saj je kljub vsem žrtvam domačih javnih faktorjev doslej samo ena državna strokovna šola na Kranjskem (v Idriji); razen nje ima samo zasebna strokovna šola v Kočevju državno podporo 1000 gld. Deželni odbor slično priporoča ustanovitev strokovne šole v prepričanju, da bo deželni zbor za vzdrževanje dovolil prispevek. Deželna vlada zaključuje poročilo, da šola za umetno vezenje in šivanje čipk ustreza ne samo očitim potrebam deželnega stolnega mesta, temveč vse dežele in bi ustanovitev bila dobrotu za ljudstvo. Osrednja komisija je sklenila priporočati naučni upravi, da naj se šola ustanovi.

V istem času novembra 1886. je deželna vlada predložila naučnemu ministrstvu tudi prošnjo deželnega glavarja z enakima prošnjama mestne občine in trgovske in obrtne zbornice za ustanovitev Strokovne šole za lesno industrijo v Ljubljani. Predlagani šolski učni načrt je obsegal poleg prave lesne industrije še domačo industrijo za obdelavo lesa, dalje pletarstvo in vrbojejo. To vlogo je naučno ministrstvo z razpisom od 11. marca 1887., števil. 22.865, ugodno rešilo. Minister je pripravljen ustanoviti šolo pod pogoji, da krajevni faktorji prispevajo: primerne šolske prostore in njihovo vzdr-

* Strokovno šolo za lesno industrijo v Kočevju je ustanovila tamošnja mestna občina leta 1885. Bogati Stampfl v Pragi, rodom iz Kočevja, je daroval 20.000 gld., da se je kupila primerna zgradba in kot ustanovni dom Marije Stampfl poklonila Nemškemu šolskemu društvu za nastanitev strokovne šole. Šola je tedaj imela dva oddelka, oddelek za domačo industrijsko rezbarstvo in strugarstvo in oddelek za izdelovanje sprehodnih palic in palic za dežnike in solnčnike. Že dve leti po ustanovitvi šole je bilo v osrednji komisiji sklenjeno, da se dovoli tej šoli letna podpora 1000 gld. Poročevalec je pri tej priliki poročal, da se v sosednji slovenski Ribnici deluje na ustanovitvi slovenskega konkurenčnega zavoda. Trdi se, da v Ribnici in sosednjih vaseh obstoja domača lesna industrija, ki je pa v Kočevju tedaj ni bilo. Pozvedbe naučne uprave pa so dognale, da je v Ribnici pomembno samo izdelovanje rešetnih obročev, industrija, ki ne potrebuje pospeševanja s strokovno šolo. Sicer pa učenci iz Ribnice in okolice prav lahko obiskujejo šolo v Kočevju.

ževanje itd., 1200 gld. kot ustanovni prispevek za učila in orodje in delni vsakoletni prispevek za obratovanje in pisarniške potrebščine. Zbornica je povabila mestno občino, deželni odbor in Kranjsko hranilnico, da so ustanovili skupni odsek za dogovor prispevkov.

Odsek je z delom odlašal. Ministrstvo je koncem septembra zahtevalo odgovor in sporočilo, da bi se šola lahko otvorila že o Veliki noči l. 1888. Nato se je šele odsek sešel in se je po novih pozvedbah pri direktorju tehnološkega obrtnega muzeja glede potrebne opreme dogovoril o prispevkih. Mestni občinski svet je v izredni seji dne 28. oktobra 1887. vse pogoje sprejel, deželni zbor pa je v seji 3. decembra 1887. odobril vse dotedanje delo in sklepe deželnega odbora. Naučno ministrstvo je izdalo ustanovitveni odlok dne 5. januarja 1888., števil. 17.974 ex 1887.

Ženska obrtna šola. Oddelek za šivanje.

Leta 1887. ni zborovala osrednja komisija in je razpravljala o Strokovni šoli za lesno industrijo v Ljubljani šele naknadno na seji spomladi l. 1888. Poročevalec je izvajal: Ne da se tajiti, da se je pri ustanavljanju obrtnih učilišč na kranjsko deželo razmeroma malo oziralo. Zlasti se ne more opravičevati, da Kranjska nima državnega obrtnega učilišča za svojo najvažnejšo pridobitveno panogo, za les in obrti, ki les obdelujejo. Obstoji sicer v Kočevju učilišče za strugarstvo in izdelovanje palic, toda je zasebni zavod, ki ga država šele malo let podpira. Razen te šole ni med Beljakom, Marianom in Bruckom nobenega učilišča za obdelavo lesa. Kakor izpričujejo trgovska in obrtna zbornica in deželni glavar, so na Kranjskem pogoji za razvoj vseh obrti, ki obdelujejo les, izredno ugodni. Tudi prebivalstvo ima za te obrti posebne spretnosti. Ker se v Wolfsbergu na Koroškem strokovna šola za lesno industrijo zaradi nezadostnega števila učencev (7 rednih) s koncem

šolskega leta 1887/1888 opusti, postane dotacija prosta, ki se lahko porabi za šolo v Ljubljani. Poročevalec je predlagal, naj komisija po utemeljenih razlogih za potrebo strokovne šole v Ljubljani naučnemu ministrstvu priporoča, da Strokovno šolo za lesno industrijo v Ljubljani čimprej otvori.

Razprava v komisiji je končala s prav značilnim sklepom. Član Wiesenburg je predlagal, naj se nameravana šola dovoli samo pod pogojem, da se za kranjske učence nemške narodnosti omogoči pouk v nemškem jeziku. Grof Attems je izjavil, da sicer ne nasprotuje šoli v Ljubljani, da si pa ne obeta nobenih uspehov od te šole. Zadostuje, ako se večerna šola razširi v rokodelsko šolo z neobveznim poukom nemščine, četudi s «kranjskim» učnim jezikom; to je prav za prav ono, kar se v Ljubljani potrebuje. Važneje bi bilo pospeševanje kovinske industrije na Gorenjskem. Edini Exner je

Ženska obrtna šola. Oddelek za vezenje.

prošnjo in predlog poročevalca toplo priporočal: Kranjska dežela ima pomembno lesno industrijo, ki se more primerjati z najbolj razvito industrijo drugih alpskih dežel. V Trstu in v Gradcu so se na obrtnih šolah otvorile delavnice za lesno industrijo, med Gradcem in Trstom, ravno v krajih, kjer je les, pa ni strokovnega zavoda. Razen tega je mizarstvo v Ljubljani na odlični stopnji in sposobnost Kranjcev prav nič ne zaostaja za drugimi. Kranjski učenci, ki obiskujejo druge strokovne šole, se odlikujejo po visoki učni in posebno risarski nadarjenosti. Ako je moglo Kočevje dobiti šolo, ni opravičljivo, da deželno stolno mesto nima podobne šole. Po njegovih točnih pozvedbah so vsi učenci, ki jim je strokovna šola namenjena, slovenske narodnosti. Zadostovalo bi, ako se uvede nemščina samo kot neobvezen predmet. Pri glasovanju pa je bil Wiesenburgov predlog sprejet s 16 proti 13 glasovi.

Na isti seji je poročevalec naznanil, da so predpriprave za otvoritev Strokovne šole za vezenje in šivanje čipk v Ljubljani dovršene. Ustanovitveni odlok za to šolo je naučno ministrstvo izdalo že dne 11. marca 1887., števil. 22.865, je pa o tem sklepu obvestilo ljubljansko trgovsko in obrtno zbornico šole z razpisom od 5. januarja 1888., števil. 17.974 ex 1887. Ker je osrednja komisija priporočila ustanovitev, je minister pripravljen ustanoviti šolo s slovenskim učnim jezikom, ako krajevni faktorji preskrbijo primerne šolske prostore, prispevajo prvo opremo, letno nabavljanje učil in delavnega materiala itd. Na posredovanje zbornice je posebni odsek krajevnih faktorjev vodil dogovore, ki so bili meseca maja 1888. zaključeni. Glavno breme je zopet prevzela mestna občina, delne prispevke in ustanove pa zbornica, deželni odbor in Kranjska hranilnica.

S tema odlokoma so bili temelji našega zavoda postavljeni. Večletno delo, ki ga je z veliko vnemo vodil tedanji tajnik trgovske in obrtne zbornice in deželni poslanec (odbornik) Ivan Murnik*, je prineslo prve zaželjene sadove.

Ivan Šubic.

Od ustanovitve prvih dveh strokovnih šol pa do leta 1924. je vsa zgodovina ljubljanske obrtne šole spojena z imenom pokojnega direktorja Ivana Šubica.

Ivan Šubic je bil rojen 12. oktobra 1856. v Poljanah nad Škofjo Loko. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani od 1867. do 1875. Na dunajski univerzi je študiral naravoslovje, matematiko in fiziko in je napravil profesorski izpit leta 1881. Istega leta je nastopil službo učitelja in vzgojitelja na Mahrovi trgovski šoli, leto kasneje pa je služil kot poizkusni kandidat na ljubljanski realki. V drugem semestru 1883/1884. je postal suplent na ljubljanski gimnaziji.

Kot gimnazijski suplent** je z odlokom naučnega ministrstva od 25. februarja 1888., števil. 2140, dobil dopust, da se izobrazi na tehnološkem obrtnem muzeju na Dunaju. Dopust je nastopil 21. marca s podporo naučnega ministrstva (mesečno 30 gld.) in deželnega odbora kranjskega (mesečno 50 gld.). Ko je bil na poročilo tehniškega nadzornika 16. junija razrešen službovanja na muzeju, so ga poslali na strokovne šole v Beljaku, v Val. Mesečah in v Gruliču (na vsako po 14 dni), da se seznaní z ureditvijo in obratovanjem takih šol. Z odlokom naučnega ministrstva od 31. avgusta 1888., števil. 17.513, je bil imenovan za učitelja v svojstvu državnega uradnika IX. čin. razreda na Strokovni šoli za lesno industrijo v Ljubljani in mu je bilo obenem do

* Murnik je bil v deželnem zboru in odboru in v trgovski in obrtni zbornici mnogo let neumorno delaven in navdušen pospeševalec obrtnega šolstva. Ko so se leta 1888. ustanovili pri deželnih političnih upravah strokovni sosveti za obrtno šolstvo, je bil Murnik od naučnega ministrstva imenovan za člana strokovnega sosveta v Ljubljani. (Sosvet je imel tri člane. Razen Murnika sta bila v prvem sosvetu še dr. Ivan Mrhal, direktor višje realke, in Albert Samassa, tovarnar v Ljubljani.) Od leta 1894. je bil Murnik član osrednje komisije za zadeve obrtnega šolstva. Bolezen ga je leta 1900 odtegnila vsemu javnemu delu, umrl je leta 1913. Po njem je imenovana zapadna ulica ob naši šolski zgradbi.

** Naučnemu ministru je državni poslanec Šubljec priporočil svojega prijatelja Ivana Šubica «kot moža, iz katerega bi se dalo v najkrajšem času napraviti prav sposobnega voditelja strokovno-obrtnih šol». Ivan Šubic (bratranec slikarjev Jurija in Alojzija Šubica) je za časa svojih visokošolskih študij nekaj časa obiskoval tudi akademijo umetnosti. Glej Franjo Šuklje: Iz mojih spominov, I. del, stran 154.

nadaljnega poverjeno vodstvo navedene šole in Strokovne šole za umetno vezenje in šivanje čipk v Ljubljani.

Šubic je s 1. septembrom prevzel vodstvo dveh šol, ki tedaj še nista imeli ne prirejenih šolskih prostorov, ne pripravljene opreme in ne izgotovljenih učnih načrtov. Kako težavno je moralo biti njegovo začetno organizatorno delo, se razvidi n. pr. iz pisma osrednjega čipkarskega tečaja na Dunaju. Šubic je prosil, da bi mu zavod poslal pravilnik, učne načrte in šolski urnik. Dobil je odgovor (2. oktobra): «Nimamo ne pravilnika, ne učnega načrta in ne urnika. Šola ima dva oddelka, v enem šivajo čipke, v drugem klekljajo. Pouk traja od 8. do 12. dopoldne in od 1. do 5. popoldne. Ob mračnih dnevih tako dolgo, dokler se vidi, pozimi moramo največkrat končati že ob pol štirih.» Za opremo je bil določen inventar razpuščene šole v Wolfsbergu. Dospel je samo neznaten del pričakovanega inventarja, mnogo so tam obdržali samolastno za svojo obrtno nadaljevalno šolo. Dospeli inventar pa je bil deloma brez temeljitih popravil sploh neporaben. Na obljubljeni prispevke od krajevnih faktorjev je moral vztrajno čakati.

Kmalu pa sta se obe šoli razvili v vzorno urejen zavod. Neumorno organiziranje ljubljanske obrtne šole in sploh slovenskega obrtnega šolstva je bilo Šubičevo življensko delo.

Svoje strokovno znanje je marljivo izpopolnjeval s počitniškimi poučnimi potovanji: svetovna razstava v Parizu (1889), Dolenjsko, domača industrija (1890), Monakovo in Nürnberg (1891), Švica, Južna in Zapadna Nemčija (1892), svetovna razstava v Parizu, Zgornja Italija in Rim (1900), Dresden, Berlin, Kopenhagen in Stockholm (1902), Bosna in Hercegovina (1903), razstava v Milanu, Severna Italija in Švica (1906), Nemčija, Hamburg in Helgoland (1907). Njegovo strokovno mnenje je postalo vplivno in mero-dajno ne samo v vseh izvenšolskih krogih za pospeševanje umetne obrti, temveč tudi pri višji učni upravi. Krajevnim faktorjem je za ves nadaljnji razvoj obrtnega šolstva v Sloveniji dajal vzpodbude in nasvete, sestavljal predloge in spomenice Šubic.

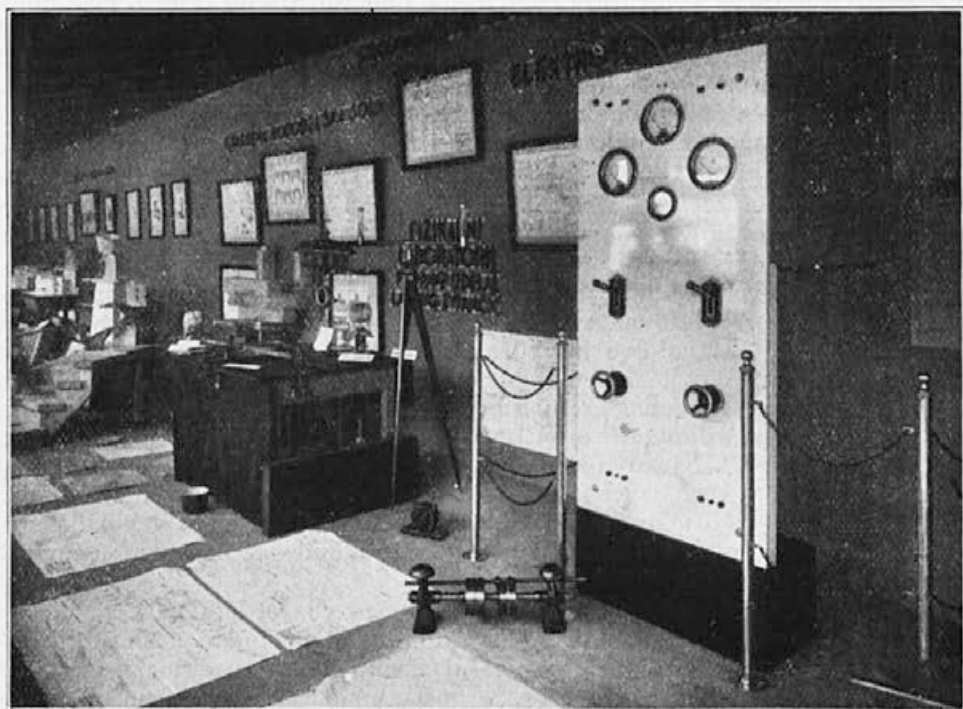
Leta 1890. je bil Šubic imenovan za stalnega vodjo, leta 1891. za direktorja obeh strokovnih šol, leta 1908. je dobil ad personam naslov obrtno-šolskega direktorja, leta 1913. pa je bil imenovan za direktorja Državne obrtne šole v Ljubljani. Leta 1904. je postal nadzornik za obrtne nadaljevalne šole in je nadzorniški posel šele odložil, ko ga je po prevratu leta 1918. poverjeništvu za javna dela postavilo za referenta (višjega šolskega nadzornika) za obrtno šolstvo v Sloveniji. Za pedagoško-didaktične posle na obrtni (Tehniški srednji) šoli so mu pridelili inženjerja-profesorja šole kot ravnateljevega namestnika.

Šubic je deloval mnogostransko tudi v splošno javno korist. Bil je 17 let občinski svetnik ljubljanski in je vplivno sodeloval pri zgradbi vodovoda in elektrarne; bil je več let načelnik direktorija teh mestnih podjetij. Leta 1908. je kot deželni poslanec poročal o novem realnem zakonu, ki ga je on izdelal in ki je imel namen, dati slovenščini primerno mesto na tej šoli. Bil je 17 let konservator osrednje komisije za varstvo umetniških in zgodovinskih spomenikov. Bil je odbornik društva za izsuševanje ljubljanskega barja in je po potresu uspešno deloval na obnovi Ljubljane. Marljivo je deloval tudi na slovstvenem polju. Poleg premnogih člankov, spisov inotic, tiščočih se obrtnega šolstva, ki jih je objavil v raznih domačih časopisih, je izdal več samostojnih znanstvenih del.

Ko je končno dobila Ljubljana državno obrtno šolo, je Šubic dosegel prvi glavni cilj svojega delovanja. Pri odhodu iz stare strokovne šole

leta 1911. je napisal v šolsko kroniko: «Ginjen se poslavljam od Tebe, dragi mi zavod, kateremu sem v mladih letih postavil temelj in ga krmilil toliko let. Novi državni obrtni šoli pa kličem: Vivat, floreat, crescat!» Želja se je izpolnila. Pod Šubičevim vodstvom se je šola izpopolnjevala in se leta 1917. z Višjo obrtno (Tehniško srednjo) šolo razširila v najvišji tip obrtnega učilišča.

Šubic je kot direktor in višji šolski nadzornik umrl 11. marca 1924.
Slava njegovemu spominu! .

Z jubilejne razstave l. 1926.

Prvi dve strokovni šoli.

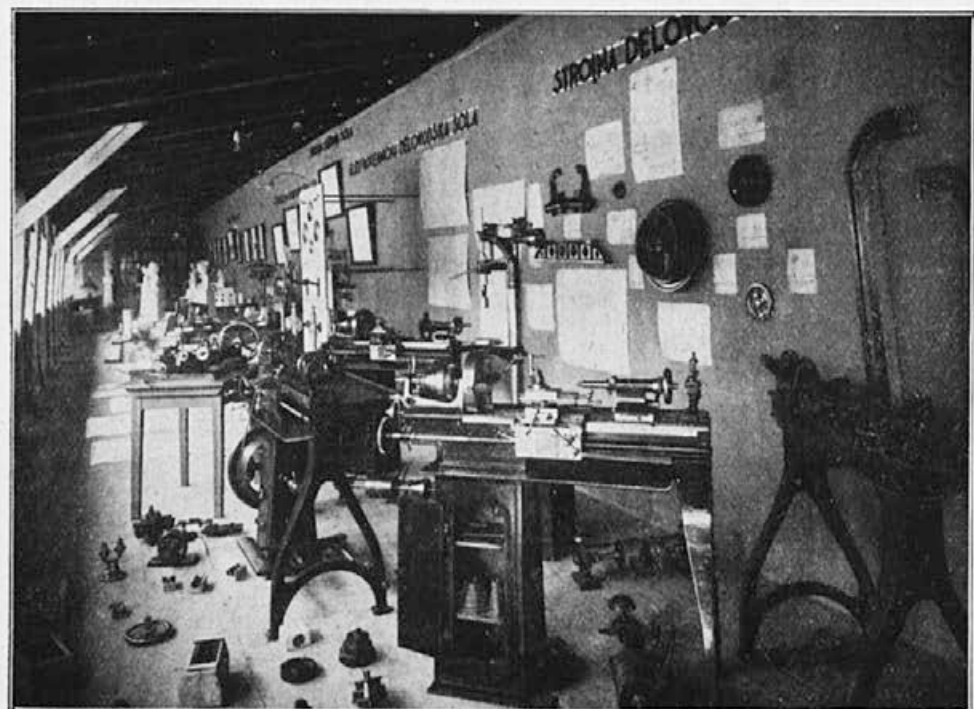
Šolske prostore je mestna občina najela v nekdanji Virantovi hiši na sv. Jakoba trgu 2 (tedaj last Kranjske hranilnice, danes direkcija pošte in telegrafa).* Prirejevalna dela in opremljevanje je trajalo do konca novembra. Vpisovanje v šolo se je pričelo 26. novembra in je bila otvoritev prvotno določena na dan 1. decembra 1888.

Tedaj so pripravljali v Avstriji povsod velike slavnosti povodom 40letnice cesarjevega vladanja dne 2. decembra 1888. V Ljubljani so v obširni slavnostni program sprejeli tudi otvoritev obeh strokovnih šol, ki se je zaradi istočasne otvoritve deželnega muzeja (dne 2. decembra) preložila na dan 5. decembra. Šoli sta bili slovesno otvorjeni ob mnogoštevilni udeležbi

* Ženska obrtna šola je bila nekaj časa nastanjena v Dreetovi (kesneje Jakopičevi, sedaj Jelačinovi) hiši na Emonski cesti 2.

zastopnikov najvišjih uradov, deželnega odbora, mestne občine, trgovske in obrtne zbornice, učiteljstva in uglednih obrtniških krogov. Vodja Šubic je imel slavnostni govor, deželni predsednik baron Winkler je po svojem govoru proglasil otvoritev, zaključno besedo je imel ljubljanski župan Graselli.

Strokovna šola za lesno industrijo je imela po svojem pravilniku oddelke za stavbno in pohištveno mizarstvo, strugarstvo, rezbarstvo, pletarstvo, kesneje tudi za mlinarstvo in tesarstvo. Leta 1888. so se otvorili samo prvi trije oddelki, vsak s štirimi

Z jubilejne razstave l. 1926.

letniki. Že ob sklepu drugega šolskega leta je Šubic pričel s poročili in spomenicami za razširjenje šole, predvsem za otvoritev oddelka za pletarstvo. Razširjevanje šole se je pričelo 1. februarja 1892. z otvoritvijo Javne risarske šole za moške (mojstre in pomočnike), odprte vsako nedeljo od 8. do 12. Priglasilo se je tako veliko obrtnikov, da je bilo že prvo leto potrebno napraviti dva vzporedna oddelka. Z letom 1893/1894. dalje se šola imenuje «strokovna šola za obdelovanje lesa» (med uradnimi dopisi tudi «za lesni obrt»). V jeseni leta 1894. se je otvoril nov oddelk za figuralno plastiko s posebnim ozirom na cerkvene potrebe. S 1. aprilom leta 1895. se je otvoril oddelk za pletenje košaric in za vrbarstvo, kjer pa je trajal pouk začasno samo eno leto in je bil dostopen učencem in učenkam. Ta dva oddelka so nastanili v Zoisovi hiši na Bregu 20.

Strokovna šola za umetno vezenje in šivanje čipk je imela po svojem pravilniku dva oddelka in po dva letnika. Otvorjena sta bila takoj oba oddelka, ki sta se s šolskim letom 1892/1893. razširila na

tri letnike. Novembra leta 1894. se je otvoril še atelje-letnik za absolventke obeh oddelkov.

Na obeh strokovnih šolah je bil učni jezik slovenski in se je nemškimi učencem in učenkam le po potrebi razlagalo v materinem jeziku.

Potresna katastrofa, ki je zadela ljubljansko mesto v noči od 14. na 15. aprila 1895., je bila usodepolna tudi za obe strokovni šoli. Od 39 lokalov, ki je bil zavod v njih nastanjen, je bilo še po prvih popravilih samo devet sob v porabnem stanju. Zlasti mnogo so trpeli prostori v Virantovi hiši, v Zoisovi hiši pa je bil razdejan oddelek za figuralno podobarstvo, kjer se je tudi mnogo lepih in dragih mavčnih modelov pobilo. Popravljanje se je vendar takoj pričelo in pravočasno dovršilo, da so lahko v jeseni nadaljevali z rednim poukom.

Z jubilejne razstave l. 1926.

S šolskim letom 1895/1896 se je na ženski šoli otvoril oddelek za pletenje (klekljanje) čipk z dvema letnikoma in je šola dobila naslov Šola za umetno vezenje in čipkarstvo.

Spomladi 1896. je vodstvo začelo graditi vrborejne nasade za šolske namene. Mestna občina ljubljanska je v ta namen naučni upravi prepustila na posestvih tivolskega gradu 14 ha primerne sveta. Zemljišče se je deloma ogradilo, prekopalo in s stezami prepreglo. Za vrborejne nasade se je porabilo 10 ha, ostali svet pa se je priredil za posebni vrborejni vrt (salicetum). Vsadilo se je 14.245 vrb šestere vrst, vrborejni vrtič pa je bil nasajen s 24 vrstami raznih vrb.

S šolskim letom 1899/1900 se je otvorila Javna risalnica za ženske.

Aprila 1899. je Kranjska hranilnica odpovedala del šolskih prostorov, vse drugo nadstropje in del prvega nadstropja v tako zvani «stari» Virantovi hiši. Mestna občina je v šolske namene najela ves Zatiški двореc, poslopje verskega fonda na Starem trgu 36, razen dela v pritličju, kjer je ostala pošta. Selitev v šolo se je izvršila koncem oktobra in so v novem traktu Virantove hiše ostale le delavnice za mizarstvo, strugarstvo in rezbarstvo, prostor za modeliranje, zbirka za mavčne modele in stanovanje služitelja, vsi drugi oddelki, tudi oba oddelka iz Zoisove hiše, pa so se preselili v Zatiški двореc. Že prejšnji šolski prostori v Virantovi hiši niso bili primerni, ker je v hiši bila gostilna s prenočevališčem in kavarna, novi prostori v Zatiškem dvorcu pa niso bili primerni iz higijenskih razlogov (vlažno). Direktor šole je preselitev porabil za novo poživljenje delovanja in pripravljanja za lastno šolsko zgradbo.

Z jubilejne razstave l. 1926.

Umetno-obrtna strokovna šola.

Z odlokom naučnega ministrstva od 31. decembra 1900., števil. 36.770, sta bili z dnem 1. januarja 1901. obe strokovni šoli združeni v en zavod pod zgornjim imenom. Združitev je imela važen pomen za upravljanje zavoda. Oddelki so obdržali prejšnji ustroj, izpremenili so se le naslovi oddelkov:

1. Dnevna šola za obdelovanje lesa s strokovnimi oddelki za a) stavbno in pohištveno mizarstvo, b) strugarstvo, c) rezbarstvo, d) kiparstvo, e) pletarstvo.

II. Dnevna šola za umetno vezenje in čipkarstvo s strokovnimi oddelki za a) umetno vezenje, b) šivanje čipk, c) pletenje (klekljanje) čipk.

III. Javna risarska šola za mojstre in pomočnike.

IV. Javna risarska šola za deklice.

S šolskim letom 1902/1903. se je dnevna šola za obdelovanje lesa skrčila na tri letnike v vseh strokovnih oddelkih, za to pa je dobila dveletni pripravljalni tečaj.

Že od svojega početka je zavod tudi poučevalno pospeševal krajevno industrijo, zlasti malo obrt. Zavod je dobival od dunajskega muzeja vzorne načrte modernega pohištva, vezenin, dekoracij, okovja itd., vobče zbirke predlog za mizarje, strugarje, rezbarje in podobarje, za slikarje, ključav-

Z jubilejne razstave l. 1926.

ničarje, kamenarje, pečarje, stavbne obrti, za umetno vezenje in čipkarstvo itd. Obrtniki so lahko vse take pripomočke uporabljali na šoli ali si jih tudi izposojali na dom. Šola jim je preskrbovala načrte, skice in detajle, dajala nasvete o virih, cenah, o tehniškem ravnanju, konstrukcijah itd. V šolskem letu 1902/1903 se je delovanje za podporo male obrti izdatno razširilo z uvedbo potovalnega pouka in javnih predavanj. Zavod je posredno pospeševal obrtne nadaljevalne šole s tem, da jim je brezplačno ali samo proti povračilu stroškov za material prepuščal delavniške izdelke za modele pri risarskem pouku.

S šolskim letom 1904/1905. se je na zavodu ustanovil prvi oddelek z značajem delovodske šole (za pomočnike in mojstre): Zimski tečaji za stavbne obrtnike. Oddelek je imel prvotno dva strokovna tečaja (po

pet mesecev, od 1. novembra do 31. marca). Prvi strokovni tečaj se je vršil v Koširjevi hiši Pred Prulami 25. Drugo leto so najeli šolske prostore (2 sobi in 1 kabinet) v Pongračevi hiši na Turjaškem trgu in sta se vršila oba tečaja. Ko so leta 1906. razširili oddelek še za pripravljalni tečaj, so zaradi nedostajanja prostorov (samo za dva tečaja) sprejemali učence v pripravljalni tečaj samo vsako drugo leto.

Leta 1907. se je opustil strokovni oddelek za pletarstvo in se je namesto njega ustanovil potovalni pouk v pletarstvu.

S šolskim letom 1907/1908. se je na dnevni šoli za obdelovanje lesa pretvoril dveletni pripravljalni tečaj v poseben oddelek za šoloobvezne dečke. Novi oddelek je nadomeščal dveletno rokodelsko šolo in so absolventi prestopali v dnevno strokovno šolo ali so šli k drugemu mojstru učiti se obrti. Ustanovitev tega oddelka je bil prvi korak k preosnovi zavoda v «stavnno- in umetno-rokodelsko šolo», ki naj bi bila nekako prehodno učilišče za državno obrtno šolo. Tedaj je bila ustanovitev državne obrtne šole načelno sicer že sklenjena stvar, toda pri počasnosti pogajanj ni bilo pričakovati, da se ustanovitev tudi kmalu izvrši. V zvezi z nameravano preosnovo je direktor Šubic začetkom leta 1905. predlagal naučni upravi, da bi se strokovni oddelki za mizarstvo, strugarstvo in rezbarstvo postopoma opustili in namesto njih otvorili zimski in poletni tečaji za pomočnike in mojstre umetnih obrti. Naučna uprava je predlog sprejela in v državni proračun za leto 1906. postavila znesek za predlagano preosnovo.

S šolskim letom 1908/1909. so se ustanovili Strokovni tečaji za izobrazbo učiteljev na obrtnih nadaljevalnih šolah.

S šolskim letom 1909/1910. se je otvoril oddelek za lesno in kameno kiparstvo s prvim letnikom mesto dotedanjšega strokovnega oddelka za kiparstvo na dnevni šoli za obdelovanje lesa. Opustili pa so se prvi letniki na oddelku za šoloobvezne dečke in na strokovnih oddelkih za mizarstvo, strugarstvo in rezbarstvo. Sklenjeno je bilo, da se s šolskim letom 1911/1912. zavod preosnuje v državno obrtno šolo stavbne, mehansko-tehniške, elektrotehniške in umetno-obrtne smeri. V šolskem letu 1910/1911. so bili na ostalih oddelkih samo še zadnji, odnosno predzadnji letniki. Z istim letom dalje se zimski tečaji za stavbne obrtnike imenujejo *Stavnna obrtna šola* (kesneje *Stavnna rokodelska šola*).

Priprave za državno obrtno šolo.

Delovanje za državno obrtno šolo je znova oživel leta 1890., ko je deželni zbor na predlog poslanca Murnika na svoji seji 24. novembra pozval deželni odbor, naj se obrne na naučnega ministra s prošnjo, da izpopolni obrtne šole s posebnim uvaževanjem visoko razvite kovinske industrije. Deželni odbor je vlogo odposlal 24. marca 1892. Deželni predsednik, ki mu je ministrstvo poslalo prošnjo v izjavo, je predlagal, naj ministrstvo pošlje zvedenca, da se na licu mesta prepriča o razmerah in potrebah. Vlada je v to svrhu odposlala nadzornika obrtnih šol in profesorja na Dunajski tehniški visoki šoli vit. Hauffeja, ki je z Murnikom (članom osrednje komisije) sestavil poročilo o stanju obrtništva in industrije na Kranjskem. Njegovo poročilo se zaključuje s predlogom: *Kranjska potrebuje v Ljubljani višje obrtno učilišče, in sicer delovodske šole mehansko-tehniške smeri, ki bi imela sličen ustroj, kakor mehansko-tehniška delovodska šola v X. dunajskem okraju.*

O tem predmetu je osrednja komisija razpravljala na seji 25. aprila 1895., torej osem dni po ljubljanskem potresu. Vladni poročevalec je v zmislu nadzornikovega poročila predlagal: Osrednja komisija podpira ustanovitev delovodske šole mehansko-tehniške smeri v Ljubljani in priporoča naučni upravi, da prične s potrebnimi pripravami in pogajanji. Kakor leta 1888. je nasprotoval tudi sedaj grof Attems. Po njegovi sodbi je kranjsko prebivalstvo sicer jako ukazmožno, tamošnje industrijske razmere pa vendar niso tako razvite, da bi upravičevale ustanovitev delovodske šole. Član Lobmeyr je predlagal, naj osrednja komisija naučni upravi priporoči, da vrne predmet v ponovno proučevanje. Predsednik komisije je prečital nato telegram Murnika, ki opravičuje svojo odsotnost in prosi, da bi komisija uvaževala prošnjo in potrebo dežele, ki jo je zadnja potresna katastrofa tako hudo prizadela. Poročevalec je izjavil, da naučna uprava z ozirom na soglasna poročila nadzornika obrtnih šol, dalje člana komisije in tajnika trgovske in obrtne zbornice Murnika in tudi deželnega predsednika prav nič ne dvomi, da je ustanovitev potrebna in je prosil znova, da se sprejme njegov predlog. Zastopnik trgovskega ministrstva je izjavil, da je ves spis proučil in se prepričal o potrebi Kranjske po primerni višji obrtni izobrazbi. Nato je Lobmeyr svoj predlog umaknil. Oglasil pa se je zopet kakor leta 1888. Wiesenburg z zahtevo, da se na eventualno ustanovljeni šoli primerno ozira na učence nemške narodnosti. Predsednik komisije je izjavil, da bo vlada v tem oziru ravnala s primerno previdnostjo. Nato sta bila sprejeta predloga poročevalca in Wiesenburga.

Z ozirom na ta sklep osrednje komisije je občinski svet ljubljanski na seji 20. februarja 1896. soglasno sklenil, naj občina prične dogovore glede prispevkov za stroške nameravanega zavoda. Vlada je tedaj in kesneje dosledno zahtevala, da mora občina zgraditi šolsko poslopje na lastne stroške, razen tega morajo krajevni faktorji prispevati za opremo in vzdrževanje. Mestna občina je januarja 1897. z obširno spomenico, ki jo je sestavil direktor Šubic, prosila naučnega ministra, da bi se obstoječi strokovni šoli čimprej preosnovali v delovodsko šolo mehansko-tehniške smeri s priklopljenimi umetno-obrtnimi oddelki.

Na poziv vlade sta deželni zbor (na seji 6. marca 1897.) in trgovska in obrtna zbornica (na seji 2. julija 1897.) izjavila, da sta pripravljena ustanovitev šole omogočiti z izdatnimi gmotnimi podporami. Akoravno je tedanji ljubljanski župan Ivan Hribar vso zadevo z izredno vnemo in vztrajno žilavostjo pospeševal, so vendar dogovori šele leta 1900. dozoreli tako daleč, da je župan lahko načel vprašanje stavbišča.

Stavbišč je bilo dovolj na razpolago. Krajevne politične razmere so zadrževale povsem stvarno izbiro. «Trnovčan» prof. Albert Sič je v «Slovenskem Narodu» opozoril na stavbišče ob Rimskem zidu na Mirju, kjer se je kesneje šola tudi zgradila. Županu je predlog tako ugajal, da si je prišel že drugi dan z mestnim stavbnim inženjerjem svet ogledat. Toda občinski svet je na seji 22. junija 1900. sklenil, da naj se napravijo poprej načrti za zgradbo na Dunajski cesti, kjer je pred potresom stala stara bolnica; ako bi označeni prostor ne zadostoval, naj se šele potem v ta namen preiščejo tla na Mirju. Proti stavbišču na Dunajski cesti se je oglasilo najprej «več trnovskih posestnikov» («Slov. Narod», 2. julija. Poslano). Kmalu pa so se oglasili tudi šentjakobčani in zahtevali šolo v svojem okraju, ker so po potresu izgubili deželno sodišče. Ko je občinski svet v seji 31. decembra 1900. sklenil, da kupi stavbišče ob Rimskem zidu, je nastalo tako živahno nasprotno delovanje, da je občinski svet svoj sklep preklical in kupil stavbišče na Prulah.

Ko je ministrstvo dostavilo mestnemu magistratu stavbni program, ki ga je izdelal direktor Šubic, je magistrat 12. aprila 1901. razpisal javni natečaj za izvršitev osnutkov. Prvo nagrado je dobil arhitekt Karel Holinsky. Njegovega osnutka ministrstvo predvsem zaradi načina izrabe stavbišča ni odobrilo in je poslalo magistratu drugo načrtno skico, ki jo je napravil ministerialni svetnik E. Pliwa in ki naj bi bila osnova za nove načrte. Novi splošni načrt je izdelal direktor češke državne obrtne šole v Brnu Adalbert Dvořak in ga je ministrstvo odobrilo 20. aprila 1904. Dvořak je stroške za stavbo proračunal na 821.451·14 K, mestni magistrat jih je zaokrožil na 1 milijon kron, ker proračun ni vseboval ograje in raznih drugih objektov.

Po naročilu občinskega sveta je župan naprosil deželni odbor in Kranjsko hranilnico za prispevanje k velikanskim stroškom zgradbe. V tem času so se nasprotja med tedanjimi političnimi strankami v Ljubljani močno poostрила.* Kranjska hranilnica (nemška trdnjava), ki je dotlej obrtno šolstvo izdatno podpirala in pospeševala, je vsakršno prispevanje skratka odklonila. Deželni odbor je sicer obljubil, da bo deželnemu zboru priporočal naklonitev prispevka, ni pa bilo pričakovati, da bo deželni zbor lahko redno deloval.

Najtežavnejša so bila pogajanja z erarjem. Končno je finančno ministrstvo pristalo na prispevek za zgradbo na ta način, da dovoli odpis potresnega 50dstotnega posojila, ki bi ga morala občina od 1. januarja 1915. vračati v 20letnih obrokih. Pri sklepu pogajanj je potresno posojilo imelo vrednost 574.284·10 K.** Vlada pa je za to zahtevala, da mestna občina ne uporabi za obrtno šolo stavbišča na Prulah, ki ga je občina že plačala in prevzela, temveč sezida šolo na drugem ugodnejšem zemljišču in izroči dogotovljeno zgradbo erarju v neomejeno last.

Občinski svet je na seji 20. julija 1909. soglasno sprejel predloge: Izreče se zahvala županu Ivanu Hribarju za njegovo neumorno delovanje v zadevi zgradbe obrtne šole in finančnemu ministru in častnemu meščanu ljubljanskemu dr. L. vit. Bilinskemu za državno podporo. Za stavbišče se znova določi svet na Mirju in se dotično zemljišče ob Rimskem zidu kupi za 44.527 K. Ako bi komenda nemškega viteškega reda kot lastnica prodajo odklonila, se za stavbišče določi parcela onih zemljišč, ki jih je občina

* Maja 1903. protinemške demonstracije pred Kazino. V kratkem zasedanju deželnega zbora jeseni 1904. demonstracije proti deželnemu predsedniku in obstrukcija. Leta 1905. samo ena seja, enako leta 1906., ko je obstruirala nasprotna stranka. Volitve. Novi deželni zbor sklican marca 1908. Nova večina ostra nasprotnica vladajoče stranke v mestnem občinskem svetu, 20. IX. 1908. «septemberski dogodki».

Začetkom leta 1908. je Kranjska hranilnica odpovedala še ostale šolske prostore v Virantovi hiši za september 1908., a je na posredovanje župana odpovedni rok podaljšala do avgusta 1910. Dovršitev nove šolske zgradbe je bila preračunjena na jesen 1911. in ni kazalo, da bi se za eno leto drugod najemali in opremili prostori za delavnice. Hranilnica je sicer ponudila podaljšanje najema za eno leto, toda občinski svet je na izredni javni seji 14. junija 1910. ponudbo odklonil in je za eno leto najel večje zasebno stanovanje v Zoisovi hiši na Bregu. Delavnice so iz Virantove hiše premestili v Zatiški dvorec, kjer so vse prostore izrabili samo za učilnice in delavnice, material, zbirke i. dr. pa so shranili v Zoisovi hiši.

Narodnostno-politična nasprotstva so tudi v učiteljskem zboru večkrat motila drugače lepo tovariško ubranost.

** Odpis potresnega posojila je pomenil sicer veliko podporo mestni občini, vendar je morala občina za zgradbo obrtne šole najeti posebno posojilo enega milijona kron.

svoječasno kupila za nameravane delavnice državne železnice. Župan se pooblašča, da po ugotovitvi stavbišča naroči podrobne načrte in stroškovne proračune pri A. Dvořaku, ki je izvršil splošni načrt. Ustanovi se stalna komisija za nadziranje zgradbe in so njeni člani: prof. ing. Jaroslav Foerster, nadinženjer Jaromir Hanuš, sanitetni svetnik dr. Otmar Krajec, občinska svetnika dr. Ivan Oražen in Josip Turk, stavbni nadsvetnik Franc Pavlin, direktor Šubic, stavbni vodja pa je mestni stavbni svetnik Ivan Duffé. Županu se naroča, da izposluje pri deželnem zboru primerno podporo.

Vse druge priprave so šle gladko od rok. Na seji občinskega sveta 25. avgusta 1909. so stavbna dela oddali ljubljanski tvrčki Filip Supančič, ki je pričela s prvimi deli takoj drugi dan.

Deželni zbor je začetkom leta 1910. dovolil mestni občini najetje posojila 1 milijona kron za zgradbo obrtne šole, njeno prošnjo za prispevek k stroškom zgradbe pa je odklonil. Dne 1. septembra 1910. je bil občinski svet razpuščen. Pod vladnim komisarjem so se dela uspešno nadaljevala in je bilo glavno in delavniško poslopje začetkom novembra 1911. tako daleč dovršeno, da se je redni pouk v novem poslopju lahko pričel.

Pogajanja za opremo šole in drugih obveznosti in za predajo poslopja v državno last so se vršila še dolgo časa. Vlada je sprejela naknadno zahtevo mestne občine, da se ustanovi tudi delovodska šola za elektrotehniko. Sklepna pogodba med erarjem in mestno občino je bila podpisana šele 3. maja 1914. Temeljne točke pogodbe so:

Erar prevzame od mestne občine zemljišče in zgradbo v last in se zavezuje, da jo bo uporabljal izrečno in izključno v namene državne obrtne šole. Ako bi se državna obrtna šola v Ljubljani opustila, ostane poslopje z opremo državna last, prenehajo pa druge obveznosti mestne občine in mora erar povrniti mestni občini odškodnino v izmeri tretjine vse vrednosti vseh zavodovih poslopij, ki se določi po svoječasni sodni cenitvi. Mestna občina prispeva še za notranjo opremo glavnega poslopja ostali znesek 28.000 K in se zavezuje dalje brezplačno dobavljati elektriško energijo za razsvetljavo glavnega in delavniškega poslopja.

Državna obrtna šola.

Formalno se je Umetno-obrtna strokovna šola preosnovala v Državno obrtno šolo z odlokom ministra za javna dela od dne 29. septembra 1911., števil. 855-XXIb. Redni pouk na Državni obrtni šoli se je pričel dne 6. novembra 1911. in so se otvorili oddelki:

- I. Stavbna obrtna šola.
- II. Delovodska šola za mehansko-tehniške (kovinske) obrti.
- III. Mojstrska šola za stavbno in pohištvno mizarstvo.
- IV. Strokovna šola za lesno in kameneno kiparstvo.
- V. Ženska obrtna šola.
- VI. Javna risarska in modelirska šola.
- VII. Specialni (posebni) tečajji za obrtnike.

VIII. Strokovni tečajji za nadaljnjo izobrazbo učiteljstva na obrtnih nadaljevalnih šolah.

Leto kasneje se je otvoril še oddelek:

IX. Delovodska šola za elektrotehniko.

Šola se je do svetovne vojne lepo razvijala.

Dne 27. julija 1914. je vojna uprava zasedla šolsko poslopje in nastanila v njem domači domobranski polk. Po odhodu polka (meseca avgusta) so šolsko in delavniško poslopje priredili za vojaško bolnico. V ta namen so izpraznili vse učilnice in kabinete, skoraj vse zbirke in tudi knjižnico. Inventar so prenesli v stranske prostore v obeh nadstropjih nad direktorjevim stanovanjem. Na dvorišču so kasneje postavili tri velike barake. Delavniško poslopje in barako pred njim je zasedla «auto-delavnica». Vse šolsko poslopje (zlasti delavnice in vsa oprema) je trpelo pod vojaško upravo silno škodo. Sledovi tega gospodarstva se poznajo še danes. Še večja nesreča je pretela zavodu 6. januarja 1918., ko se je vnela baraka pred delavniškim poslopjem. Ogenj je uničil tudi vsa okna in del ostrešja na južni strani glavnega poslopja, kjer je telovadnica.

V šolskih letih 1914. do 1916. ni bilo mogoče misliti na pričetek pouka. Septembra 1914. je ravnateljstvo otvorilo na zavodu «vojni atelje», kjer so bivše učenke zavoda pod vodstvom svojih učiteljic izdelovale razne predmete za Rdeči križ in za bolnico v šolskem poslopju. Šele 20. marca 1916. se je lahko otvoril pouk na Javni risarski šoli in na Ženski obrtni šoli ter se je skrčilo delovanje vojnega ateljeja. Dne 10. januarja 1917. se je otvorila «Invalidska šola».* Jeseni 1917. se je pričel pouk na kiparskem oddelku.

Višja obrtna šola.

Delovanje za razširjenje obrtne šole z višjimi oddelki se je začelo še pred vojno, ko je deželni zbor na seji 3. marca 1914. sklenil resolucijo na vlado, da naj ustanovi v Ljubljani stavbno strokovno šolo.** Mestna občina in trgovska in obrtna zbornica sta v decembru 1916. odposlali na ministrstvo za javna dela prošnjo in spomenico za ustanovitev višjih oddelkov in sta določili iz svoje srede odposlanstvo, ki naj osebno posreduje pri ministru. Minister za javna dela dr. O. baron Trnka, ki je bil prijateljski naklonjen slovenskim težnjam, je odposlanstvo sprejel dne 12. januarja 1917.

Spomenica slika stanje obrtništva in industrije na Kranjskem, ocenjuje dotedanje plodonosno delo ljubljanske državne obrtne šole in izvaja dalje: Vendar ima šola samo oddelke za obrtniške pomočnike in absolvente osnovnih šol. Starši meščanskih in kmetijskih srednjih stanov pošiljajo svoje otroke na gimnazije. Leta 1915/1914. je bilo na Kranjskem 2495 gimnazijcev v 77 razredih! Nimamo pa domačih podjetnikov in vodij na pridobitvenem polju. Potrebna je obrtna srednja šola. Vkljub vojnim razmeram bi se lahko takoj otvoril vsaj stavbni oddelek, ki ne potrebuje delavnic. Mestna občina je pripravljena v to svrho najeti šolske prostore drugod, dokler vojaška uprava sedanjo zgradbo neobhodno potrebuje. — Takojšnja otvoritev stavbnega oddelka bi bila tudi v splošno državno korist. Na Kranjskem

* Invalidska šola je imela oddelke za 1.) kovinske obrti, 2.) elektrotehniko, 3.) mizarstvo, 4.) urarstvo, 5.) čevljarstvo, 6.) krojaštvo, 7.) pletarstvo, 8.) pisanje z levo roko. Invalidska šola na obrtni šoli je bila ukinjena leta 1919.

** To je tedanji naziv današnje Gradbene srednje šole.

in v sosednjih alpskih deželah je stavbna obrt po večini v rokah italijanskih državljanov. Italijanski podjetnik priteguje italijanske delavce, ki prihajajo v pomladi v velikem številu preko meje in se v jeseni vračajo z izdatnimi prihranki, odvzetimi našemu narodnemu gospodarstvu. Tako je bilo doslej, ker nimamo dovolj tehniško izobraženih moči doma. Po sklenjenem miru bo treba obnavljati Gorico in druge cvetoče primorske kraje. Ali bomo zopet klicali Italijana na delo? — Ta dejstva priporočajo takojšnjo otvoritev stavbnega oddelka. Mislimi pa je treba dalje tudi na splošni gospodarski položaj ljudstva po vojni. Poljedelstvo ne more prehranjevati prebivalstva Kranjske. Že pred vojno se je moral narod izseljevati zaradi nezadostne obrtne in industrijske in trgovske produkcije. Nujno potrebna je tudi srednja šola mehansko-tehniške smeri.

Minister je odposlanstvu ustanovitev Višje obrtne šole obljubil in določil, da potuje min. svetnik dr. Renolt v Ljubljano na osebne dogovore. V njegovi navzočnosti se je dne 21. marca 1917. pri deželni vladi vršila konferenca zastopnikov vlade, deželnega odbora*, mestne občine in trgovske in obrtne zbornice. Vsi zastopniki so izjavili, da so pripravljene podpirati obiskovanje oddelkov s štipendijami. Mestna občina prevzame razen tega obveznosti, navedene v spomenici. H konferenci je bil pozvan tudi direktor Šubic, ki je potem po vladinem nalogu sestavil uradno poročilo z učnimi načrti in vsemi potrebnimi podatki za otvoritev oddelkov.

Odločivni nemški krogi so razširjenju obrtne šole v Ljubljani tako nasprotovali, da se minister dolgo ni upal podpisati ustanovitvenega odloka.** Podpisal je odlok šele zadnji dan pred svojim odstopom.

Z odlokom ministra za javna dela od 19. junija 1917., št. 57.557-XXIb, sta se na Državni obrtni šoli v Ljubljani ustanovila višja oddelka Stavbna strokovna šola in Višja obrtna šola mehansko-tehniške smeri.

S šolskim letom 1917/1918. sta se otvorila prva letnika obeh višjih oddelkov. Z ustanovitvijo višjih oddelkov se je zavod po tedanjem in še današnjem ustroju obrtnega šolstva razširil v najvišje obrtno učilišče. Vsi notranji pogoji za razvoj šole v zmislu poglobljenja dela in razširjevanja delokroga so bili pridobljeni. To delo pa je moral čakati na dobo zunanjega miru in svobode.

Po prevratu 1918. se je zavod podredil poverjeništvu za javna dela in obrt, začetkom februarja 1919. pa poverjeništvu za uk in bogočastje.

Velik del šolskega posloppja, zlasti vse delavnice, so uporabljali vojaki in invalidi še dolgo leta 1919. Vse šolske oddelke je bilo mogoče zopet otvoriti šele s šolskim letom 1919/1920. Naučna uprava je tedaj več učilnic na obrtni šoli odstopila tehniški fakulteti ljubljanske univerze. Ko je tehnika potrebovala še več prostorov in je predlagala, da naj bi se potrebni prostori pridobili z raznimi prezidavami na obrtni šoli, je prišlo do hudih nasprotstev in živahnega javnega prerekanja v časopisih med zastopniki tehnike in direktorjem Šubicem, ki je branil potrebe razvijajoče se obrtne šole.

* Zastopnik deželnega odbora je v svoji izjavi opozoril tudi na resolucijo deželnega zbora iz leta 1914., da naj bi vlada na obrtni šoli ustanovila preizkuševališče za gradbeni material, ker se mora pošiljati material iz Kranjskega na Dunajski tehnološki obrtni muzej.

** Tedaj je bila narodnostna politika v Avstriji v novih tirih. Slovenski poslanci (Jugoslovanski klub) so dne 30. maja 1917. v državnem zboru na Dunaju podali tako zvano «majsko deklaracijo».

Občinski svet ljubljanski je na javni seji 4. februarja 1920. zahteval, da se v zmislu pogodbe z bivšo državno upravo obrtna šola v lastnem posloplju ne ovira v potrebah svojega razvoja.*

Tehniška srednja šola.

Z razpisom poverjeništvu za uk in bogočastje od 14. decembra 1920., številka 5989, se je dogovorno z oddelkom ministrstva trgovine in industrije v Ljubljani odredilo, da se Državna obrtna šola imenuje Tehniška srednja šola in se izprememba imena uveljavi s pričetkom drugega semestra 1920/1921. Izpremembo imena je predlagal direktor Šubic. Predlog je utemeljeval s tem, da je naslov «višja obrtna šola» v ostalih delih naše države neznan, da so v Zagrebu po prevratu 1918. ustanovili obrtno učilišče z enakim ustrojem in so mu dali ime «Tehniška srednja šola», da se v Beogradu snuje enak zavod in je potrebno, da imajo enaki tipi učilišč tudi enaka imena.

Novo ime ne pomenja nobene izpremembe v ustroju poedinih oddelkov zavoda. Za naš zavod novo ime tudi ni kaj srečno izbrano. «Tehniško srednjo šolo» tvorijo prav za prav samo njeni današnji trije višji oddelki, vsi drugi oddelki pa so delovodske, odnosno nižje obrtne šole. Da bi se nižji in višji oddelki v svojih nazivih jasneje razločevali, da bi se zlasti ne zamenjavala višji oddelek «stavbna strokovna šola» in nižji oddelek «stavbna obrtna šola», je ravnateljstvo sprva uvedlo za višje oddelke nazive: Višja stavbna šola in Višja strojna šola, za nižji stavbni oddelek naziv: Stavbna rokodelska šola. Nekateri ostali oddelki so dobili skrajšane nazive, kakor Strojna delovodska šola, Elektrotehniška delovodska šola, Kiparska in rezbarska šola. Današnji nazivi oddelkov so uvedeni s tekočim šolskim letom. V državnem proračunu za leto 1927/1928. je naš zavod pravilneje označen kot Tehniška srednja in Strokovno-obrtna šola.

Z razpisom poverjeništvu za uk in bogočastje in oddelka ministrstva trgovine in industrije v Ljubljani od 18. maja 1921., številka 74/pred., je prešla pristojnost obrtnega šolstva na oddelek ministrstva trgovine in industrije v Ljubljani z dnem 1. junija 1921.

Po smrti direktorja Šubica je upravljal šolo tedanji ravnateljev namestnik prof. ing. Leon Novak. Sedanji direktor je nastopil službovanje dne 18. decembra 1924.

Zavod se je v novejšem času razširil za tri oddelke. Leta 1924. se je Državna učilnica za košarstvo v Ljubljani, ki se je po prevratu 1918. ustanovila mesto dotedanjega potovalnega pouka, priklopila Tehniški srednji šoli kot njen sestavni del. S šolskim letom 1925/1926. se je otvorila Keramiška šola. S tekočim šolskim letom pa se je vzporedni razred v drugem letniku Strojne srednje šole otvoril kot drugi letnik Elektrotehniške srednje šole. Prva letnika teh dveh srednjih šol imata popolnoma enak učni načrt.

Učni načrti so se vobče nekoliko izpremenili. Leta 1926. se je na Višji stavbni šoli ukinila 6mesečna zunanja praksa med prvim in drugim seme-

* Še danes je v posloplju obrtne šole za silo nastanjena Državna trgovska akademija. Ker so že vse zbirke na hodnikih in vsi prostori tako izrabljeni, da ni več mogoče za potrebne vzporednice dobiti nove učilnice in torej ne sprejeti vseh priglašanih učencev, bo obema šolama silno ustrezno, ko dobi akademija svoj lastni dom.

strom tretjega letnika in se je uvedla za drugi in tretji letnik 6tedenska počitniška praksa, v prvem letniku pa so se praktične vaje na šolskem stavbišču raztegnile od 4 na 8 ur tedensko. — S tekočim šolskim letom se je enoletna Mizarska in strugarska mojstrska šola preosnovala v dveletno Mizarsko in strugarsko delovodsko šolo in se je na Ženski obrtni šoli oddelek za izdelovanje oblek razširil na tri obvezne letnike.

Javna risarska in modelirska šola je prenehala s koncem decembra 1925., ko se je moral zaradi nezadostnih proračunskih kreditov pouk na zavodu vobče nekoliko skrčiti. Razne posebne tečaje za obrtnike upravlja Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani.

*

Tehniška srednja šola je povodom svojih začetkom navedenih obletnic priredila jubilejno razstavo na ljubljanskem velesojmu od 26. junija do 5. julija 1926. Vsi razstavljeni predmeti so bili izdelani na šoli. Razstava je bila tako urejena, da je predočevala ves ustroj zavoda in je kazala napredek vseh poedinih šolskih oddelkov. Javna sodba je bila jako laskava, zlasti so pozornost občinstva vzbudili stroji (stružnice in vrtalni stroj), ki so jih učenci Strojne delovodske šole izdelali za tehniško srednjo šolo v Beogradu. Razstava je svoj namen, da bi vzbudila med občinstvom več zanimanja za strokovno šolstvo in večje uvaževanje, popolnoma dosegla.

*

Strokovno obrtno šolstvo v naši državi do letos ni imelo enotne vrhovne uprave. Že leta 1919. je direktor Šubic v svojem uradnem poročilu dne 4. aprila predlagal, naj bi se ustanovila «osrednja komisija za zadeve obrtnega pouka». Učiteljski zbor našega zavoda je uspešno vodil stremljenje, da bi se vse strokovno obrtno šolstvo podredilo ministrstvu trgovine in industrije. Začetkom leta 1926. se je v ministrstvu trgovine in industrije otvoril nov oddelek z nazivom: oddelek za trgovsko-obrtni pouk (VII. oddelek). V njegov delokrog spadajo vsi posli pospeševanja celokupnega strokovnega trgovsko-obrtnega pouka in nadzorstvo nad vsemi strokovnimi državnimi in zasebnimi šolami te vrste in ki so podrejene ministrstvu trgovine in industrije. Pristojnost strokovnih šol pa se tedaj še ni enotno uredila. Tako je n. pr. ostala Tehniška srednja šola v Ljubljani podrejena ministrstvu trgovine in industrije, Tehniška srednja šola v Zagrebu ministrstvu prosvete, Tehniška srednja šola v Sarajevu ministrstvu gradbenih del. Dasi so resorne uprave priznale, da je treba enakovrstne šole podrediti enemu samemu ministrstvu, se dolgo niso mogli odločiti, katero ministrstvo naj prevzame vrhovno upravo, ali ministrstvo trgovine in industrije ali ministrstvo prosvete.

Po členu 265. finančnega zakona za proračunsko leto 1927/1928 so z dnem 1. aprila 1927. vse trgovske akademije, trgovske šole, tehniške srednje šole in strokovno-obrtno šole, moške in ženske obrtne šole, obče obrtne in obrtno-trgovske šole (večerne, nadaljevalne, vajenske) v vsej kraljevini prešle v pristojnost ministrstva trgovine in industrije.

S tem zakonom se je na polju strokovno-obrtnega šolstva pričela nova doba. Vsi upamo in iskreno želimo, da bi nova doba čimprej prinesla vse ono, kar naš zavod za nadaljnji razvoj nujno potrebuje.

USTROJ NAŠEGA ZAVODA.

Pregled oddelkov.

Tehniška srednja šola v Ljubljani je z vsemi oddelki podrejena ministru trgovine in industrije. Oddelki zavoda so:

Višji (srednješolski) oddelki:

- I. Gradbena srednja šola.
- II. Strojna srednja šola.
- III. Elektrotehniška srednja šola.

Delovodske šole:

- IV. Gradbena rokodelska šola.
- V. Strojna delovodska šola.
- VI. Elektrotehniška delovodska šola.
- VII. Mizarska in strugarska delovodska šola.

Strokovno-obrtne šole:

- VIII. Kiparska in rezbarska šola.
- IX. Keramiška šola.
- X. Pletarska šola. (Učna delavnica za košarstvo.)
- XI. Ženska obrtna šola s strokovnimi oddelki:
 - a) za šivanje perila,
 - b) za izdelovanje oblek,
 - c) za vezenje.

Po potrebi in pri zadostnem številu priglašencev se od časa do časa odvarjajo še oddelki:

- XII. Javna risarska in modelirska šola.
- XIII. Posebni tečajji za obrtnike.
- XIV. Strokovni tečajji za izobrazbo učiteljev na obrtnih nadaljevalnih šolah.

Namen, učna doba in sprejemni pogoji.

Višji oddelki.

Višji oddelki imajo vobče namen, da dajejo učencem tehniško znanje, ki je potrebno za industrijske in obrtne obrate, poleg tega pa tudi višjo stopnjo splošne izobrazbe, da postanejo absolventi sposobni, izvrševati kako tehniško obrt na širši podlagi in z višjimi cilji ali pa zavzemati kot tehniški uradniki odgovornejša in tudi vodilna mesta v industrijskih obratih.

Vsak višji oddelk ima štiri polne, zaporedne letnike, v vsakem letniku povprečno 40 učnih ur na teden. Učenci gradbenega oddelka morajo po drugem in tretjem letniku opraviti šesttedensko počitniško prakso. Na vsakem oddelku polagajo učenci koncem četrtega letnika zrelostni izpit.

Učenci gradbenega oddelka se usposobijo za gradbenike, gradbene podjetnike in tehniške pomožne moči pri gradbenih obrtih in gradbenikih. Pri prošnjah za koncesijo stavbne, zidarske, kamnoseške, tesarske in vodnja-

karske obrti zadošča za absolvente praktična izobrazba, ki je za eno leto krajša od dobe pri drugih prosilcih. Začetne službe dobijo absolventi navadno pri gradbenih mojstrih in gradbenih uradih.

Učenci strojnega in elektrotehniškega oddelka se usposobijo za samostojno izvrševanje obrtnih obratov in za tehniške uradnike strojne, odnosno elektrotehniške industrije in drugih mehansko-tehniških obrti in podjetij. Odhodno izpričevalo velja kot dokaz usposobljenosti za samostojno izdelovanje in popravo parnih kotlov in za izvrševanje obrti instaliranja plinovodnih, vodovodnih in razsvetljevalnih naprav, odnosno za samostojno izvrševanje vseh v elektrotehniško stroko spadajočih del.

Učenci višjih oddelkov imajo pravico do skrajšanega dijaškega roka v stalni kadrovi službi. Zrelostno izpričevalo daje absolventom v državni službi kvalifikacijo za drugo uradniško kategorijo, ne daje pa jim v naši državi pravice do obiskovanja tehniških visokih šol kot redni slušatelj.

Za sprejem v prvi letnik višjega oddelka se zahteva:

- a) da je učenec star 14 let ali da doseže to starost še v sprejemnem koledarskem letu,
- b) da je učenec z dobrim uspehom dovršil četrti razred javne srednje ali meščanske šole,
- c) eventualno še sprejemni izpit.

Delovodske šole.

Gradbena rokodelska šola ima namen, dati pomočnikom zidarske, tesarske in kamnoseške obrti ono znanje in one spretnosti, ki so podlaga uspešnejšemu delovanju in obrtovanju. Šola daje absolventom možnost in podlago, da napravijo izpite za zidarskega, tesarskega ali kamnoseškega mojstra. Odhodno izpričevalo skrajša poleg tega tesarjem in kamnosekom predpisano praktično uporabo za eno leto.

Strojna in Elektrotehniška delovodska šola imata namen, da pripravljata učence s sistematičnim poukom teoretično in praktično za njihov prihodnji poklic, da lahko postanejo samostojni mali obrtniki, delovodje, monterji, strojni risarji itd. Mizarska in strgarska delovodska šola ima namen, da nudi mizarskemu in strgarskemu pomočniku priliko, da se v svoji obrti praktično in teoretično više izobrazbi in se usposobi za predelavca, delovodjo, mojstra ali samostojnega vodjo kakega obrtovanja. Odhodno izpričevalo nadomešča dokaz o pravilnem dovršenju učne dobe (pomočniško pismo, oziroma pomočniški izpit) in daje pravico do nastopa in do samostojnega izvrševanja dotične obrti, ako so izpolnjene splošne zakonite zahteve in se obenem izkaže enoletna uporaba kot pomočnik, oziroma kot tovarniški delavec.

Gradbena rokodelska šola ima tri zaporedne razrede, ki trajajo po pet mesecev, od 1. novembra do 31. marca, in imajo 42 do 48 učnih ur na teden. Po potrebi se vršijo tudi mojstrski tečajji za zidarje, namenjeni absolventom Gradbene rokodelske šole, ki so ravno pred mojstrsko izkušnjo in se hočejo zanjo še posebej pripraviti. Ta pouk se vrši samo v poletnem semestru in traja tri in pol meseca.

Ostale tri delovodske šole imajo po dva polna, zaporedna letnika, v vsakem letniku po 44 učnih ur na teden.

Za sprejem v prvi letnik (razred) vsake delovodske šole se zahteva:

- a) da je učenec star 17 let ali da doseže to starost še v sprejemnem koledarskem letu,
- b) da je učenec dovršil ljudsko šolo (odpustnica),

- c) dokaz o dovršeni učni dobi pri mojstru (učno izpričevalo) ali vsaj o triletni praksi v kaki mehansko-tehniški ali elektrotehniški obrti,
č) eventualno še sprejemni izpit.

Strokovno-obrtne šole.

Kiparska in rezbarska šola, Keramiška šola in Pletarska šola imajo namen, da nudijo svojim učencem s teoretičnim in praktičnim poukom obrtniško, modernim zahtevam primerno izobrazbo v dotični stroki. Odhodno izpričevalo nadomešča dokaz o pravilnem dovršenju učne dobe (učno izpričevalo, oziroma pomočniški izpit) in daje pravico do nastopa in samostojnega izvrševanja dotične obrti, ako so izpolnjene splošne zakonite zahteve in se obenem izkaže enoletna uporaba kot pomočnik, oziroma kot tovarniški delavec.

Vsaka teh šol ima tri polne, zaporedne letnike, v vsakem letniku po 44 učnih ur na teden.

Za sprejem v prvi letnik se zahteva:

- a) da je učenec star 14 let ali da doseže to starost še v sprejemnem koledarskem letu,
b) da je učenec dovršil ljudsko šolo (odpustnica).

Na Pletarski šoli se sprejemajo v Učno delavnico za košarstvo tudi učenci (učenke) za krajšo učno dobo, ako se nameravajo brez teoretičnega pouka izvežbati samo v pletenju določenih predmetov domače industrije.

Ženska obrtna šola obsega tri strokovne oddelke, in sicer za šivanje perila, za izdelovanje oblek in za vezenje. Ta šola ima namen, da izuči deklice praktično v eni izmed navedenih obrtnih strok; pouk pa se razteza tudi na splošno izobrazbo in na gospodinjstvo. Odhodno izpričevalo oddelka za izdelovanje oblek in oddelka za vezenje nadomešča dokaz o pravilnem dovršenju učne dobe (učno izpričevalo, oziroma pomočniški izpit) in daje pravico do izvrševanja krojaške, na izdelovanje otroških in ženskih oblek omejene obrti, oziroma do obrti zlatega, srebrnega in bisernega vezenja.

Oddelek za šivanje perila in oddelek za vezenje imata po dva polna, zaporedna letnika, v vsakem letniku po 38 učnih ur na teden. Oddelek za izdelovanje oblek ima tri polne, zaporedne letnike, v prvih dveh letnikih po 38, v tretjem letniku 42 učnih ur na teden. Vsak oddelek ima poleg navedenih obveznih letnikov še tako zvani atelje-letnik, ki ni obvezen in je namenjen nadaljnji izobrazbi absolventkam dotičnega oddelka.

Za sprejem v prvi letnik kateregakoli oddelka se zahteva:

- a) da je učenka stara 14 let ali da doseže to starost še v sprejemnem koledarskem letu,
b) da je učenka dovršila ljudsko šolo (odpustnica),
c) eventualno še sprejemni izpit.

*

Odhodno izpričevalo delovodske ali strokovno-obrtne šole daje absolventom v državni službi kvalifikacijo za tretjo uradniško kategorijo.

*

Vsak sprejem v prvi letnik kateregakoli oddelka Tehniške srednje šole je le začasen in sme učiteljski zbor s konferenčnim sklepom tekom prvega semestra odsloviti vsakega učenca, ki se mu ne zdi sposoben za strokovni pouk.

KRATAK PREGLED STRUČNO-ZANATSKE NASTAVE U NAŠOJ DRŽAVI.

Više se puta u javnosti pojavljuje interes i pojavljuju se traženja po raznim tehničko-industrijskim i zanatskim stručnim školama naše države. Ne interesuju se za to samo roditelji, koji žele dati svoju decu školovati za praktičan život i za zanat, nego se za to interesuju i privrednici, zanatlije i pisci narodno-privrednih i statističkih publikacija i t. d. Pružiti tačnu sliku o stanju ove nastave je malo teško, pošto radi nedostajanja tačne službene statistike neznamo, kakvih sve institucija imamo danas u raznim granama naše stručno-zanatske nastave.

Da bi barem u najkrupnijim stvarima odgovorio na sva ova pitanja u pogledu naših glavnih škola i zavoda stručno zanatskog smera, pokušao sam da sastavim ovaj kratak pregled o sadašnjem stanju ove nastave. Potpuno sam svestan, da i taj pregled još nije savršen i da nedostaje još mnogo toga, šta bi u tom pogledu trebalo istaći. Bilo bi, naime, veoma interesantno, svu statistiku nadopuniti i sa podacima o cilju svake škole, o dobi školovanja, o uvetima primanja učenika, o broju razreda i t. d., šta je bila moja prvotna namera; pošto pak nisam imao za sve škole u tom pogledu svih i tačnih podataka, morao sam, na žalost, odustati od ove namisli.

I statistika o troškovima, odnosno državnim dotacijama prikazala bi veoma različnu podjelu kredita među pojedine škole i, na žalost, u opšte nedostatno budžetno dotiranje istih. Na osnovi budžeta za 1927./28. god. može se izračunati, da iznose troškovi u ovoj budžetskoj godini za jednoga daka na nekoj tehničkoj srednjoj školi celih 7960 Din, dok, naprotiv, na jednoj drugoj iznose jedva 2660 Din; ova velika razlika u troškovima mogla bi postojati jedino kod tek otvorenih škola, pošto se inače vidi, da troškovi za jednoga daka na drugim tehničkim srednjim školama iznose prosečno od 5000 Din do 4000 Din. Istu sliku dobili bi i za muške zanatske škole, na kojim iznose troškovi od 2450 Din do 5970 Din; čak postoji jedna stručna zanatska škola, za koju iznose troškovi ništa manje nego 8940 Din za daka.

U ovom pregledu uzete su u obzir — u koliko mi je ova nastava bila poznata i u koliko sam raznih podataka imao pri ruci — razne tehničke srednje i stručne zanatske škole naše države. Ovaj pregled ne obuhvata razne privatne i poludržavne škole (naročito ženske zanatske škole, osnovane sa strane raznih humanitarnih ženskih društava) a isto tako ne obuhvata veliku i specialnu grupu šegrtskih škola (koje se u raznim krajevima različito nazivaju kao: zanatske škole, obrtne škole za usavršavanje, obrtno-nadaljevalne škole i t. d.).

Škole, koje su slučajno radi neznanja iz ovoga pregleda izostale, neka izvole to javiti Tehničkoj srednjoj školi u Ljubljani, da bi se eventualno iduće godine mogao sastaviti u istini celokupan pregled stručno-zanatske nastave.

Svi statistički podatci ovoga pregleda u pogledu broja nastavnika i učenika odnose se na dan 6. aprila 1927. god.

Banja Luka: Državna ženska stručna škola.

Bosna, vrbaska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1913. god. V d. upravnice: Mara Kolarović, stručna učiteljica; 5 stalnih in 2 honorarna nastavnika. 142 učenice.

Beograd: Državna srednja tehnička škola.

Srbija, beogradska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1924. god. Direktor: Arh. Josif Bukavac; 15 stalnih i 39 honorarnih nastavnika. Na školi postoje: 1. Arhitektonski odsek (65 učenika). 2. Građevinski odsek (78 učenika). 3. Elektrotehnički odsek (54 učenika). 4. Mašinski odsek (91 učenik). 5. Geometarski odsek (144 učenika). Ukupno 432 učenika.

Beograd: Građevinsko zanatlijska škola.

Srbija, beogradska oblast; poludržavna (resor min. trg. i ind. — arh. Josif Bukavac); osnovana 1902. god. Direktor: Arh. Josif Bukavac; 16 honorarnih nastavnika. Na školi postoje: 1. Građevinski odsek (74 učenika). 2. Mašinsko-elektrotehnički odsek (70 učenika). Ukupno 144 učenika.

Beograd: Viša ženska zanatska škola sa učiteljskim tečajem.

Srbija, beogradska oblast; poludržavna (resor min. trg. i ind. — Žensko društvo); osnovana 1875. god. V d. direktora: Milena Lapčević, sekretar min. trg. i ind.; 7 stalnih i 9 honorarnih nastavnika. 270 učenica.

Bjelovar: Ženska stručna škola.

Slavonija, osječka oblast; resor min. prosvete; osnovana 1893. god. Upravnica: Milka Bancković; 3 stalne nastavnice. 125 učenica.

Crikvenica: Državna židarska škola.

Hrvatska, primorsko-krajiška oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1908. god. V d. direktora: Juraj Klobučar, ravnatelj građanske škole; 7 honorarnih nastavnika. 54 učenika.

Crikvenica: Državna ženska stručna škola.

Hrvatska, primorsko-krajiška oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1902. god. V d. upravnika: Juraj Klobučar, ravnatelj građanske škole; 2 stalne nastavnice. 20 učenica.

Čakovec: Državna ženska stručna škola.

Slovenija (Međumurje), mariborska oblast; resor min. prosvete (škola je pripojena drž. građanskoj školi); osnovana 1919. god. Upravnik: Martin Kolar, ravnatelj građanske škole; 1 stalna nastavnica. 18 učenica.

Drvar: Državna tehnička srednja škola za drvenu industriju.

Bosna, bihačka oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1924. god. V d. direktora: Ing. Ljudevit Spiegelhalter, profesor; 3 stalna i 5 honorarnih nastavnika. 45 učenika.

Dubrovnik: Niža poludržavna zanatska ženska škola.

Dalmacija, dubrovačka oblast; poludržavna (min. trg. i ind. — Narodna ženska zadruha); osnovana 1925. god. V d. upraviteljice: Katica Bete, predmetna učiteljica; 5 stalne nastavnice. 40 učenica.

Gospić: Državna ženska stručna škola.

Hrvatska, primorsko-krajiška oblast; resor min. prosvete (škola je pripojena drž. ženskoj građanskoj školi); osnovana 1892. god. Upravnica: Anka Binički, ravnateljica ženske građanske škole; 2 stalna nastavnika. 70 učenica.

Hvar: Poludržavna zanatska ženska škola.

Dalmacija, splitska oblast; poludržavna (min. trg. i ind. — Narodna ženska zadruha); osnovana 1926. god. Upravnica ?; 1 stalna nastavnica i 5 honorarnih nastavnika. 40 učenica.

Karlovac: Državna ženska stručna škola.

Hrvatska, primorsko-krajiška oblast; resor min. prosvete (škola je pripojena drž. ženskoj građanskoj školi); osnovana 1895. god. Upravnica: Štefanija Malović, ravnateljica ženske građanske škole; 5 stalne nastavnice, 90 učenica.

Kastav: Državna strukovna škola obrtnog risanja.

Slovenija (Istra), ljubljanska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1885. god. Upravnik: Vilko Sever; 3 stalna nastavnika i 1 honorarni nastavnik. Na školi postoje: 1. Dvorazredna dnevna škola (75 učenika). 2. Javna dvorana risanja i predavanja (34 učenika). Ukupno 109 učenika.

Kastav: Državna ženska stručna škola.

Slovenija (Istra), ljubljanska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1923. god. Upravnica: Marica Rubeša; 2 stalne nastavnice i 2 honorarna nastavnika, 42 učenice.

Ključ: Državna zanatska škola.

Bosna, bihačka oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1924. god. Upravnik: Mato Ajvarović; 1 stalni i 1 honorarni nastavnik, 17 učenika. Na školi se podučava samo kolarski zanat.

Korčula: Zanatska škola.

Dalmacija, dubrovačka oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1914. god. Upravnik: Stjepo Bonvardo; 2 stalna i 1 honorarni nastavnik. Na školi postoje: 1. Strukovna škola za brodogradnju (9 učenika). 2. Strukovna škola za klesarstvo (26 učenika). 3. Opća obrtnička škola (11 učenika). Ukupno 46 učenika.

Kostajnica: Ženska stručna škola.

Hrvatska, primorsko-krajiška oblast; resor min. prosv.; osnovana 1904. god. Upravnik: Pavle Matijašević; 2 stalne nastavnice, 45 učenica.

Kranj: Državna strokovna šola za puškarstvo.

Slovenija, ljubljanska oblast; resor min. trg. in ind.; osnovana leta 1921. Upravnik: Janko Ravnik; 3 stalni in 10 honorarnih nastavnikov. Na šoli obstoje: 1. Kovinski oddelek (16 učencev). 2. Kopitarski oddelek (4 učenci). 3. Graverski oddelek (6 učencev). Skupno 26 učencev.

Ljubljana: Državni osrednji zavod za ženski domači obrt.

Slovenija, ljubljanska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovan leta 1918. Upravnik: Božo Račić; 16 stalnih in 5 honorarnih nastavnikov. Organizacija zavoda: 1. Centrala Ljubljana (110 učenk). 2. Čipkarska šola v Horjulu (73 učenk). 3. Čipkarska šola v Kamni Gorici (21 učenk). 4. Čipkarska šola v Polhovem Gradcu (58 učenk). 5. Čipkarska šola v Zametu (61 učenk). 6. Čipkarska šola v Železnikih (78 učenk). 7. Čipkarska šola v Žirih (62 učenk). 8. Čipkarski tečaj v Fari (67 učenk). 9. Čipkarski tečaj v Hinjah (20 učenk). 10. Čipkarski tečaj v Koprivniku (20 učenk). 11. Čipkarski tečaj v Selcih (50 učenk). 12. Filet-tečaj v Marenbergu (20 učenk). 13. Filet-tečaj v Prevaljah (72 učenk). 14. Toledo-tečaj na Jesenicah (55 učenk). 15. Tečaj za biserna dela v Zagorju (12 učenk). Skupno 759 učenk.

Ljubljana: Tehniška srednja šola.

Slovenija, ljubljanska oblast; resor min. trg. in ind.; osnovana leta 1888. Direktor: Jožef Reisner; 59 stalnih in 6 honorarnih nastavnikov. Na šoli obstoje: 1. Gradbena srednja šola (121 učencev). 2. Strojna srednja šola (111 učencev). 3. Elektrotehniška srednja šola (48 učencev). 4. Gradbena rokodelska šola (74 učencev). 5. Strojna delovodska šola (70 učencev).

6. Elektrotehniška delovodska šola (19 učencev). 7. Mizarska in strugarska delovodska šola (11 učencev). 8. Kiparska in rezbarska šola (19 učencev). 9. Keramiška šola (10 učencev). 10. Pletarska šola (11 učencev). 11. Ženska obrtna šola (214 učenik). Skupno 708 učencev in učenik.

Maribor: Mestni deklški zavod «Vesna».

Slovenija, mariborska oblast; poludržavna (resor min. trg. in ind. — občina Maribor); osnovana leta 1884. Upravnica: Marija Rapoc; 5 stalnih in 6 honorarnih nastavnikov. Na zavodu obstoje: 1. Ženska obrtna šola (46 učenik). 2. Gospodinjska šola (39 učenik). Skupaj 85 učenik.

Mostar: Državna zanatska škola.

Hercegovina, mostarska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1897. god. Upravnik: Ivan Pop d'Alamor; 4 stalna nastavnika. Na školi postojе: 1. Zanatska škola za bravarstvo (65 učenika). 2. Večernja šegrtska škola (250 učenika). Ukupno 295 učenika.

Mostar: Državna ženska stručna škola.

Hercegovina, mostarska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1914. god. Upravnica: Vladojla Kolarić; 10 stalnih i 1 honorarni nastavnik. 181 učenica.

Nova Gradiška: Državna ženska stručna škola.

Slavonija, osječka oblast; resor min. prosvete; osnovana ?. Upravnica: Justa Szabo; 1 stalna nastavnica. 27 učenica. Glavni predmet obuke je tkanje sagova, narodno vezivo i bojadisiranje lonaca u narodnim motivima.

Opuzen: Pletarska škola.

Dalmacija, dubrovačka oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1903. god. Upravnik: Ante Franić; 2 stalna nastavnika. 25 učenika.

Pag: Kr. čipkarska škola.

Dalmacija, splitska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1921. god. Upravnica: Mileva Milinković; 1 stalna nastavnica. 54 učenice.

Petrovaradin: Ženska stručna škola.

(Nema podataka.)

Požarevac: Ženska zanatska škola za trikotažu.

Srbija, požarevačka oblast; poludržavna (resor min. trg. i ind. — Žensko društvo); osnovana 1920. god. Upravnica: Leposava Pavlović, predsednica Ženskog društva; 4 honorarna nastavnika. 11 učenica.

Radovljica: Državna učna delavnica za košarstvo.

Slovenija, ljubljanska oblast; resor min. trg. in ind.; osnovana leta 1907. Upravnik: Leon Patik; 1 stalni nastavnik. 12 učencev.

Ruma: Ženska stručna škola.

(Nema podataka.)

Sarajevo: Državna radionica za umjetno zanatstvo.

Bosna, sarajevska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1892. god. Direktor: Jovo Trifković; 11 stalnih i 2 honorarna nastavnika. Struke, koje se obučavaju u radionici: 1. Inkrustacija [vez po drvetu] (5 učenika). 2. Tauširanje [ulaganje ili vez po čeliku] (5 učenika). 3. Cizeliranje [ispupčavanje metala] (4 učenika). 4. Graviranje (6 učenika). 5. Montiranje i galvanoplastika (4 učenika). 6. Fino stolarstvo (2 učenika). Ukupno 26 učenika.

Sarajevo: Državna tehnička srednja škola.

Bosna, sarajevska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1889. god. Direktor: Ing. Metod Svoboda; 8 stalnih i 16 honorarnih nastavnika. Na školi postojе: 1. Građevinsko odeljenje (96 učenika). 2. Mašinsko-elektrotehničko odeljenje (75 učenika). 3. Geometarsko odeljenje (42 učenika).

4. Tečaj za radnike mašinske i elektrotehničke struke (18 učenika).
5. Tečaj za poslovođe mašinske i elektrotehničke struke (otvoren svake druge godine).
6. Tečaj za građevinske obrtnike (otvoren svake druge godine). Ukupno 229 učenika.

Sarajevo: Državna zanatska škola.

Bosna, sarajevska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1893. god. Direktor: Ing. Karlo Steinmetz; 9 stalnih i 3 honorarna nastavnika. Na školi postoje: 1. Bravarsko odeljenje (19 učenika). 2. Kovačko odeljenje (12 učenika). 3. Stolarsko odeljenje (15 učenika). 4. Kolarsko odeljenje (9 učenika). 5. Večernja šegrtska škola (94 učenika). Ukupno 147 učenika.

Sarajevo: Državna ženska stručna škola.

Bosna, sarajevska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1915. god. Upravnica: Zora Čaić; 12 stalnih i 1 honorarni nastavnik. 185 učenica.

Sarajevo: Stručna zanatska škola trikotaže.

Bosna, sarajevska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1926. god. Upravnik: Žarko Stamenković; 1 stalna nastavnica, ? učenika.

Sinj: Državna zanatska škola.

Dalmacija, splitska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1923. god. Upravitelj: Prof. Paval Bašković; 6 stalnih i 4 honorarna nastavnika. Na školi postoje: 1. Odeljenje za pletarstvo (16 učenika). 2. Odeljenje za narodno vezivo (24 učenice). 3. Odeljenje za rubeninu (39 učenica). Ukupno 79 učenika.

Sisak: Državna ženska stručna škola.

Hrvatska, zagrebačka oblast; resor min. prosvete; osnovana 1925. god. Upravnica: Vera Tarac; 1 stalna nastavnica i 1 honorarni nastavnik. 54 učenica.

Slavonska Požega: Državna ženska stručna škola.

Slavonija, osječka oblast; resor min. prosvete (škola je pripojena državnoj ženskoj građanskoj školi); osnovana 1895. god. Upravnica: S. Marija Antoinetta Pleše, ravnateljica ženske građanske škole; 2 stalne nastavnice. 86 učenica.

Split: Tehnička srednja škola.

Dalmacija, splitska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1907. god. Direktor: Ing. Vorih Matković; 42 stalna i 10 honorarnih nastavnika. Na školi postoje: 1. Tehnička srednja škola s a) građevinskim odsekom (55 učenika), b) strojarskim odsekom (34 učenika). 2. Muška zanatska škola s a) stručnim školom za drvodjelce, tokare i zlatare (40 učenika), b) stručnom školom za kovinare (34 učenika), c) stručnom školom za zidare (11 učenika), d) javnom dvoranom modelovanja (8 učenika), e) javnom dvoranom risanja (10 učenika). 3. Ženska zanatska škola s a) stručnom školom za šivanje rublja (88 učenica), b) stručnom školom za pravljenje odijela (82 učenice), c) stručnom školom za narodno vezivo (31 učenica), d) stručnom školom za čipke (21 učenica), e) stručnom školom za tkanje (31 učenica). 4. Niža zanatska škola za šegrte (246 učenika). Ukupno 671 učenik.

Sremski Karlovci: Ženska stručna škola.

(Nema podataka.)

Sremska Mitrovica: Ženska stručna škola.

(Nema podataka.)

Tuzla: Državna ženska stručna škola.

(Nema podataka.)

Tuzla: Stručno-zanatska škola.

Bosna, tuzlanska oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1926. godine. V d. direktora: Ivan Pop d'Alamor, upravnik zanatske škole u Mostaru; 5 stalna i 2 honorarna nastavnika. Škola je u razvitku. Predviđena odeljenja: 1. Građevno i strojobravarstvo odeljenje. 2. Elektromehaničko odeljenje. 3. Automehaničko odeljenje. 4. Odeljenje za tokare željeza. Ukupno 31 učenik.

Vinkovci: Ženska stručna škola.

Slavonija, srijemska oblast; resor min. prosvete (škola je pripojena državnoj ženskoj građanskoj školi); osnovana 1894. god. Upravnik: Luka Giba, ravnatelj ženske građanske škole; 2 stalne nastavnice. 65 učenica.

Vukovar: Ženska stručna škola.

Slavonija, srijemska oblast; resor min. prosvete (škola je pripojena osnovnoj ženskoj školi); osnovana 1912. god. Upravnica: Katarina Resanović; 1 stalna nastavnica. 35 učenica.

Zagreb: Državna obrtna škola (sa internatom).

Hrvatska, zagrebačka oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1882. god. Direktor: Fran Dominković; 25 stalnih i 10 honorarnih nastavnika. Na školi postoje: 1. Škola za naučnike: a) stolarske struke (13 učenika), b) bravarske struke (55 učenika), c) klesarske struke (8 učenika), d) dekorativno-slikarske struke (5 učenika). 2. Produžna škola za pomoćnike: a) stolarske struke (21 učenik), b) bravarske struke (6 učenika), c) klesarske struke (4 učenika), d) dekorativno-slikarske struke (2 učenika). 3. Zanatsko-majstorski tečajevi: a) tromesečni večernji tečaj za krojenje muških i ženskih odijela (10 učenika), b) dvomesečni tečaj za umetno kožnato vezenje (18 učenika), c) tromesečni tečaj za soboslikare (16 učenika), d) tromesečni večernji tečaj za umjetni mramor, mozaik i terazzo (20 učenika), e) desetdnevni tečaj za avtogeno svarivanje (35 učenika). Ukupno 191 učenik.

Zagreb: Državna tehnička srednja škola.

Hrvatska, zagrebačka oblast; resor min. trg. i ind.; osnovana 1892. god. Direktor: Dr. Ing. Erih Alexander; 14 stalnih i 4 honorarna nastavnika. Na školi postoje: 1. Odio za visoke gradnje (58 učenika). 2. Odio za niske gradnje (52 učenika). 3. Večernja škola za građevno obrtne poslovođe (65 učenika). 4. Večernja škola za strojarske poslovođe (48 učenika). Ukupno 203 učenika.

Zagreb: Državna ženska stručna škola.

Hrvatska, zagrebačka oblast; resor min. prosvete; osnovana 1892. godine. Upravnica: Danica Biondić; 28 stalnih nastavnica. Na školi postoje: 1. Pripravni tečaj (61 učenica). 2. Tečaj za šivanje rubenine (228 učenica). 3. Tečaj za šivanje haljina (196 učenica). 4. Tečaj za kitničarstvo (125 učenice). 5. Tečaj za umjetne radnje i za tkanje (70 učenica). Ukupno 678 učenica. Osim pomenutih tečajeva postoji još atelier za otpočimanje ručnih radova i uzoraka po narodnim motivima za više i pučke škole i skladište za nabavu pribora.

Zagreb: Kr. zem. invalidska škola.

Hrvatska, zagrebačka oblast; resor min. soc. pol.; osnovana 1915. godine. Upravnik: Stjepan Velebir; 5 poslovođa i 6 stručnih učitelja. Na školi postoje: 1. Brijački tečaj. 2. Košarački tečaj. 3. Krojački tečaj. 4. Postolarski tečaj. 5. Remenarski tečaj. 6. Stolarski tečaj. Ukupno ? učenika.

Zemun: Ženska stručna škola.

(Nema podataka.)

NEKAJ MISLI O BODOČI UMETNO-OBRTNI ŠOLI V LJUBLJANI.

V dobi politične svobode smo Slovenci na prosvetnem polju lepo napredovali. Dobili smo lastno vseučilišče, trgovsko akademijo in konservatorij. Le na polju umetniškega in umetno-obrtnega šolstva nismo storili še ničesar, ako izvzamemo hvalevredno, čeprav le skromno delovanje umetniške šole zasebnega društva «Probuda» in ustanovitev Keramiške šole na Tehniški srednji šoli v Ljubljani. To je pa tudi vse, in to v času, ko se je n. pr. v Zagrebu umetniška šola razvila pred našimi očmi v cvetočo akademijo za umetnost in obrt.

Ali Slovenci nismo sposobni, da bi pripravili vsaj teren za podobno šolo pri nas? Ali pa morda nimamo potrebe, da vzgojimo doma umetniški in umetno-obrtni naraščaj v času, ko vzgajamo na domačih zavodih svoje doktorje raznih fakultet, svoje inženjerje, arhitekta in konservatoriste?

Potreba umetno-obrtnega šolstva raste v vsakem narodu vzporedno z razvojem življenja v mestih sploh, posebej pa z razvojem stavbarstva, trgovine in industrije. Umetno-obrtni predmeti in umetno-industrijski izdelki se uporabljajo za okras javnih in zasebnih poslopij in njihovih prostorov od slavnostne dvorane do male stanovanjske sobice, kakor tudi človeka, ki se jih poslužuje. Zato pa se zbira uporaba takih predmetov v mestih, medtem ko je na deželi njihova uporaba omejena bolj na cerkve.

Pri izdelovanju in razpošiljanju teh izdelkov najdejo posredno ali neposredno svoj zaslužek razen izdelovalca tudi njegovi pomočniki in drugi v poštev prihajajoči obrtniki, kakor tudi industrije in njihovi nameščenci, trgovci in prekupčevalci. Zanimivo bi bilo imeti v tem oziru pregled vseh oseb v Sloveniji, ki si z umetno obrtjo služijo svoj kruh. Opazili bi najbrže, da delujejo na tem polju še vedno v veliki meri tuje moči ali pa domačini, ki svoji stroki radi nedostajanja potrebnega strokovnega šolstva niso kos. Sicer pa ni treba iskati dokazov v statistiki, ki bi jo bilo pač težko sestaviti. Zadostuje površen pogled v trgovine z galanterijskimi predmeti, devocionalijami, v papirnice, trgovine steklenih in porcelanastih predmetov, modne in modistovske obrate, zlatarska in draguljarska podjetja itd. itd. Povsod vidimo skoraj izključno uvoženo blago, ki je pač obremenjeno z visokimi carinami v korist državne blagajne, ki pa ima od njega naš človek le neznaten dobiček. Glavni del tega dobička pojedó nekje v inozemstvu, kjer snujejo strokovnjaki načrte, izdelujejo obrtniki in industrije predmete, veliki prekupčevalci in izvozniki pa spravljajo glavne dobičke. In vrhu tega je znano dejstvo, da se pošilja k nam blago slabejše kakovosti.

Če torej širimo misel za potrebo izdelovanja takih predmetov v naši državi in — kar je za nas samo ob sebi umevno, zlasti v Sloveniji — je to brezdvomno utemeljeno z narodno-gospodarskih vidikov. Ti vidiki so najkonkretnejši in najrealnejši. Pa tudi drugi vzroki zahtevajo živahnejše samosvoje udejstvovanje Slovencev na polju umetne obrti. So to splošni kulturni vzroki, ki zahtevajo, da se s povečanjem delovanja na polju umetne obrti dvigne misel za lepoto med Slovenci, da stopimo na tem polju končno

tudi mi v plemenito tekmovanje z našimi sodržavljani na jugu, prav tako pa tudi z inozemci.

S svojimi umetniškimi in umetno-obrtnimi izdelki pri tekmah v inozemstvu do sedaj še nismo dobro uspeli. Razstava v Parizu leta 1925. nas ni mogla razveseliti. Marsikdo je zato zvrčal krivdo na one požrtvovalne gospode, ki so vzeli na svoja pleča odgovornosti polno službo organizatorjev in aranžerjev te razstave, oziroma njenega slovenskega oddelka. A po krivici. Ako nismo uspeli, je bila to naravna posledica nedostajanja izvirnih umetno-obrtnih izdelkov pri nas sploh. Tudi taka razmišljanja nas privedejo vedno do istega sklepa: dvignimo domačo umetno obrt!

In kaj je temelj takemu dvigu? Gotovo samo dobro umetno-obrtno solstvo. Predvsem si moramo torej ustvariti svojo Umetno-obrtno šolo. Začeti moramo s potrebnimi predpripravami. In šele na to bomo gradili po načelu «kamen do kamna».

Poglejmo, kako so si uredili svoja umetno-obrtna učilišča Čehi in Nemci! Pred menoj leže prospekti umetno-obrtnih šol v Pragi in na Dunaju. V praškem prospektu čitam: Zavodu je namen izobraziti izučene moči za umetno rokodelstvo, za umetno industrijo in za dekorativno umetnost. Dunajski prospekt pa se odreže s kratko definicijo: Umetno-obrtna šola je zavod, ki vzgaja nadarjene ljudi k svobodnemu ustvarjajočemu delovanju.

Zanimiv je pregled oddelkov na obeh zavodih:

Praga:

- I. Splošna šola.
- II. Oddelek za umetno vezenje.
- III. Posebne šole.

Dunaj:

- I. Splošni oddelek.
- II. Strokovni razredi.
- III. Delavnice.
- IV. Kemijski laboratorij.
- V. Razredi za ornamentalno pismo.
- VI. Razredi za mladinsko umetnost.
- VII. Posebni tečajji in predavanja.
- VIII. Začasni posebni tečajji.
- IX. Javna risalnica za obrtnike.

Pododdelki:

ad I.

- a) za figuralno in ornamentalno risanje,
- b) za figuralno in ornamentalno modeliranje,
- c) za dekorativno arhitekturo.

ad III.

- a) za dekorativno arhitekturo,
- b) za dekorativno plastiko s posebnimi šolami za modeliranje, rezbarstvo, izdelovanje umetno-obrtnih kovinskih predmetov iz keramike,
- c) za dekorativno risanje in slikanje s posebnimi šolami za slikarstvo, ploskovno ornamentiko in grafiko.

ad II.

- a) za arhitekturo,
- b) za slikarstvo,
- c) za kiparstvo.

ad III. (delavnice)

- a) za kovinske predmete,
- b) za emajlna dela,
- c) za keramiko,
- d) za steklorez,
- e) za tekstilna dela,
- f) za modne izdelke,
- g) za gobelinsko tkanje,
- h) za umetno mizarstvo,
- i) za sobno slikarstvo,
- j) za stekloslikarstvo.

Sprejemni pogoji na obeh zavodih so na kratko: kot predizobrazba dovršena meščanska šola, oziroma enakovredna srednja šola, dovršeno 14., oziroma 17. leto za posebne oddelke in strogi sprejemni izpit, ki ima dognati nadarjenost učencev. Šolanje traja v raznih oddelkih 3 do 4 leta. Sprejemni pogoji, kakor tudi prispevki učencev so za inozemce posebno težki. V Pragi velja izjema za Jugoslovane (vštete Bolgare) in Poljake, kar je tudi važen vzrok za ustanovitev podobnega zavoda pri nas.

Ako pregledamo navedeno razvrstitev in imamo pred očmi razvoj naše umetne obrti v bližnji bodočnosti, bi se mogli omejiti za začetek na sledeče oddelke:

1. Šola za figuralno in dekorativno slikarstvo s posebnim ozirom na potrebe sobnih slikarjev in pleskarjev.

2. Šola za figuralno in dekorativno kiparstvo (kamor spada seve tudi rezbarstvo in stukaterstvo).

3. Šola za arhitekturo.

Šolski oddelki za: 4. umetno vezenje, 5. keramiko, 6. kovinske predmete, 7. umetno mizarstvo, 8. slikanje na steklo, 9. čipkarstvo, 10. grafiko.

Taka šola s potrebnimi pododdelki bi zadostovala za daljšo dobo ter predstavljala idealni načrt, o katerem s tem seveda še ni izrečena končna beseda.

Moje iskreno prepričanje je, da smo Slovenci sposobni, ustanoviti in vzdržati tako šolo.

Imamo sposobne učne moči in nadarjeno dijaštvo. O tem pričajo uspehi mojih kolegov na raznih srednjih šolah, posebno pa dvig umetniškega udejstvovanja mnogih slovenskih umetnikov, ki se jasno zrcali iz umetniških razstav zadnjega desetletja.

O nadarjenosti našega dijaštva ni treba niti obširneje govoriti. Gotovo imamo v vsakem razredu naših srednjih šol povprečno vsaj po enega dijaka v starosti 14 do 17 let, ki je za risanje nadarjen. A koliko je še drugih, ki jim razmere ne dopuste, da bi se šolali po dovršenih nižjih razredih ali po dovršeni meščanski šoli še naprej?

Ostane torej še vprašanje finančne možnosti za ustanovitev šole. Pri postopni ustanovitvi posameznih oddelkov in razredov bi se lahko doseglo proračunsko kritje za izdatke, dokler ostane zavod pod okriljem Tehniške srednje šole. Ko bo pa šola nekoč toliko dozorela, da se bo mogla odcepiti kot zrel sad od matičnega zavoda, in ko bo treba posebne stavbe, takrat bo gotovo tudi v merodajnih krogih že dozorelo prepričanje, da morajo država, slovenske oblasti in mestna občina ljubljanska prispevati z združenimi močmi k zgradbi takega poslopja.

S tega stališča moramo predvsem presoјati obstoječe umetno-obrtne oddelke na Tehniški srednji šoli v Ljubljani, ki jih smemo pač z vso pravico smatrati kot začetek Umetno-obrtne šole.*

Ti oddelki so: Kiparska in rezbarska šola, Keramiška šola in Ženska obrtna šola, oddelek za vezenje. Sem pa moramo prišteti tudi gradbeni oddelek Tehniške srednje šole, ki se v zadnjem času po hvalevrednem prizadevanju nekaterih strokovnjakov-profesorjev razvija očitno v smeri sodobnega stavbarstva in dekorativne notranje arhitekture. •

* Primerjaj članek: Prof. ing. arch. Kregar Rado: Tehniška srednja šola kot temelj bodoče Umetno-obrtne šole. Izvestje za šolsko leto 1924/1925.

Predvsem nedostaja šola za figuralno in dekorativno slikarstvo. Ta nedostatek že dolgo občutimo. Kar je bilo do sedaj nadarjenih slovenskih dijakov, ki so se hoteli posvetiti risanju in slikanju in ki niso imeli sredstev in možnosti dovršiti najprej srednje šole, so posejali Kiparsko šolo v Ljubljani. Lepo število priznanih slovenskih upodabljaljivih umetnikov je izšlo iz te šole (seve z nadaljnjo izobrazbo na drugih šolah) in tudi sedaj se še razni nadarjeni mladeniči zaman obračajo na naš zavod v nadi, da se morejo tukaj posvetiti samo slikarstvu v katerikoli smeri. Še danes so navezani samo na kiparski oddelek. Kdor se noče šolati po tem ovinku, se mora pač odreči temu poklicu.

Ugovor, da bi ustvarjali s tako šolo samo na pol izobraženi umetniški proletarijat, bi veljal le tedaj, ako bi šola ne bila praktična in bi ne imela pred očmi potrebe umetne obrti. Zato pa bo treba tak oddelek prikrojiti predvsem z ozirom na potrebo razvoja dekorativnega slikarstva, sobnega slikarstva in pleskarstva, kakor tudi črko-slikarstva.

Z malim trudom bi bilo mogoče že v najkrajšem času misliti na ustanovitev takega oddelka, ki bi moral imeti sprva le začasni ustroj in bi se morali ozirati na dane možnosti v okviru sedaj obstoječih oddelkov. Izvedljivo bi bilo to na ta način, da se oddelek za risanje in slikanje, ali imenujmo ga raje kar s pravim imenom: Slikarska in pleskarska šola, priklopi k obstoječi Kiparski šoli, da bi na ta način učenci tega in onega oddelka imeli večino predavanj skupno, le delavnico posebej. Za tak oddelek najbrže ne bi bilo niti potrebno, da se imenuje kaka nova učna moč, ker bi lahko poučevali umetniki, ki so sedaj nameščeni na Tehniški srednji šoli. Ustanovitev takega oddelka je lahko izvedljiva in bi pomenila velik odločivni korak naprej.

Prof. ing. Stanko Dimnik:

IZVEDBA ZAVITIH STOPNIC.

(S štirimi prilogami.)

Kadar se pri dvoramnem stopnišču nadaljujejo posamezne stopnice premih ram kot koničaste stopnice tudi še naprej v ovinku, t. j. na krajih, kjer se sicer nahajajo podesti, tedaj označamo stopnice kot zavite ali mešane stopnice. Tako stopnišče zavzema v poslopju precej manj prostora nego navadno dvoramno stopnišče s podesti in se zaradi tega rado uporablja z namenom, da se prišteje na zazidani kubaturi poslopja.

Pri takem stopnišču pa je neobhodno potrebno, da so zavite stopnice pravilno izvedene, da je hoja po njih udobna in varna. Zaradi tega predpisuje gradbeni red, da morajo imeti posamezne koničaste stopnice (stopi) svojo normalno širino in višino v tako zvani hodni črti (t. j. 40 do 50 cm od vnanje stopniščne stranice, oziroma zidu) in se sme ta širina posameznih koničastih stopnic proti notranji stranici (oziroma proti vretenčnemu prostoru) zmanjšati na največ 15 cm. Večinoma je mogoče tej zahtevi ugoditi le na ta način, da se posamezne koničaste stopnice ne razporede le na ovinku, temveč tudi že v premem delu stopniščne rame. Postopek, da se take koničaste stopnice pravilno in v pravih širinah razvrstijo, imenujemo izvedbo zavitih stopnic. Mnogo je načinov za stopniščno izvedbo, vendar je teoretično najbolj utemeljen način, da se za izvedbo uporablja odvita stopna črta. Od štirih pri-

merov v prilogi so prvi trije izvršeni po tem načinu. Četrti primer pa nam kaže enega izmed enostavnejših krajših načinov izvedbe, kjer pa je rezultat mnogo slabši nego pri prvih treh primerih.

Pri izvedbi stopnic z odvito stopno črto se uporablja tloris neizvedenih stopnic, kot naris se pa k temu vzame ob notranji stranici odvito stopno črto. Odvita stopna črta je na onih mestih, kjer se nahajajo neizvedene koničaste stopnice, bolj strma kakor v ostalem poteku. Preveč strma mesta odvite stopne črte v narisu se mora nadomestiti z manj strmo stopno črto, tako da je naklonsko razmerje največ $\frac{v}{s_{\min}}$, ako znači v = višino stopnice in s_{\min} = po

gradbenem redu dovoljeno minimalno širino koničaste stopnice. Iz tako popravljene stopne črte se potem nanašajo širine posameznih stopnic na horizontalno projekcijo notranje stranice v tlorisu. S tem določene točke stopnih robov na notranji stranici tlorisa (številke z indeksom i) se potem spojijo s pripadajočimi točkami v hodni črti (v primerih črtkano označeno) in je na ta način izvedba stopnic izvršena. Ugodeno je sedaj predpisu, da ima vsaka stopnica kot najmanjšo širino ob notranji stranici vsaj širino s_{\min} , vendar pa le v poševni smeri na stopniščni rob. Ako naj se predpisana minimalna širina s_{\min} doseže tudi v smeri pravokotno na stopniščni rob, potem se morajo koničaste stopnice še zaokrožiti na način, ki je razviden iz prvih treh primerov (debela polna črta ali pa še bolj debela pikčasta črta v tlorisih). Izgradnja takih vkrivljenih stopnic povzroča nekoliko več dela, ki pa v primeri z doseženim izboljšanjem stopnic ne pride v poštev tam, kjer se hoče imeti udobne in lepo oblikovane stopnice.

Prvi primer.

Iz prvega primera je razvidna izvedba navadnih dvoramnih zavitih stopnic in je postopek sledeči:

1.) Nariši tloris neizvedenih stopnic (vsaj v merilu 1 : 50 ali boljše 1 : 25) in zariši hodno črto.

2.) Kot naris nanesi ob notranji stranici odvito stopno črto A—B—C. Da se preprečijo netočnosti, naj se določi dolžina vkrivljenega dela notranje stranice (v tem primeru $4,5 \times s_1$) pri koničastih stopnicah s preračunanjem in ne morda kar z odmerjenjem s šestilom iz tlorisa. V odseku B—C te stopne črte je kot a_2 (ki ima naklonsko razmerje $\frac{v}{s_1}$) preveč strm in je zaradi tega potrebno, da se koničaste stopnice v tem odseku izboljšajo.

3.) Preveč strmi del odvite stopne črte B—C nadomesti s složnejšo premico C—D, ki mora imeti naklonski kot vsaj v razmerju $\frac{v}{s_{\min}}$.

4.) Do sedaj določeno novo stopno črto A—D—C nadomesti v svrhu boljšega prehoda z zaokrožkom Č—E (tangenta $\overline{DE} = \overline{CD}$) ali pa s še večjim zaokrožkom C—F (tangenta $\overline{CD} = \overline{DF}$).

5.) Podaljšaj vodoravnice posameznih stopnic (stopov) do te [pod točko 4.) opisane] zaokrožene stopne črte, da dobiš točke izvedenih stopnic na notranji stranici (točke z indeksom i).

6.) Te točke prenesi na notranjo stranico tlorisa in spoji jih s pripadajočimi točkami na hodni črti, n. pr. $\overline{5_1-5}$ (črtkane premice).

7.) Črtkano označeno izvedbo izboljšaj z loki tako, da končajo stopni robovi izvedenih stopnic v pravokotni smeri na notranjo stranico (polna debela črta ali pa še boljše debela pikčasta črta).

Drugi primer.

V drugem primeru vidimo zavite vogalne stopnice, izvedene s pomočjo odvite stopne črte. V vogalu notranje stranice za ta primer namenoma ni predviden zaokrožek, ki bi se v praksi gotovo namestil tako, da imajo koničaste stopnice na dotičnem mestu širino $s_1 = 0$. Brez izvedbe bi bile take stopnice popolnoma nemogoče. Izvedba pa pokaže, da se doseže celo v tem neugodnem primeru prav udobne stopnice.

Stopna črta ob notranji stranici pri neizvedenih stopnicah je tu $A-B-B_1-A_1$ in je v odseku $B-B_1$ celo vertikalna. Ta stopna črta je nadomestljena z novo stopno črto $A-D-D_1-A_1$, pri čemer ima odsek $D-D_1$ maksimalno dopustno naklonsko razmerje $\frac{v}{s_{\min}}$. To stopno črto se potem v svrhu boljšega prehoda še nadomesti z zaokrožki, ki imajo tangente $\overline{DC} = \overline{DE}$, oziroma $\overline{D_1C} = \overline{D_1E_1}$.

Tretji primer.

V tretjem primeru so izvedene dvojno zavite dvoramne stopnice s pomočjo stopne črte. Prvotna stopna črta ob notranji stranici $A-B-C-C-D-E$ je v odsekih $\overline{B-C}$ in $\overline{C-D}$ preveč strma. Iz konstruktivnih razlogov se v tem primeru lomljena stopna črta $A-B-C-C-D-E$ ni nadomestila z novo v maksimalno dopustnem naklonu, temveč z nekoliko složnejšo v manjšem naklonu, to je $I-H$. Ob pričetku in koncu te nove stopne črte se je končno še izboljšal prehod z zaokrožki, ki imajo tangente $\overline{AI} = \overline{IG}$ in $\overline{FH} = \overline{HE}$.

Četrty primer.

Poleg do sedaj navedenega teoretično pravilnega načina izvedbe obstoji še mnogo drugih načinov, ki poizkušajo enostavneje in hitreje doseči boljšo lego koničastih stopnic. Zelo enostaven je način izvedbe stopnic, ki je razviden iz četrtega primera. Izvedba pri tem načinu je precej slabša, ker ni razporeditev koničastih stopnic dovolj enakomerna in so zaradi tega širine izvedenih stopnic mestoma preširoke in mestoma pa preozke. Tako n. pr. je v četrtem primeru širina 10_1-11_1 sorazmerno preširoka proti preozki širini 8_1-9_1 , ki je poleg tega merjena še poševno na stopni rob stopnice.

Postopek je pri četrtem primeru sledeči:

1.) Namesto stopne širine neizvedene koničaste stopnice na ovinku $12_0-13_0 = s_1$ se nanese širina $s_{\min} = 12_1-13_1$.

2.) Smer $12-12_1$ se podaljša do sečišča A z notranjo stranico.

3.) V sečišču A se napravi na notranjo stranico pravokotnica $\overline{A-B}$.

4.) Na to pravokotnico $\overline{A-B}$ se nanese širina vretenčnega prostora $= 2r$ tolikokrat, kolikor je število stopnic od sredine ovinka do sečišča A. To so točke $12^x, 11^x, 10^x, 9^x$ itd. do 5^x .

5.) Te točke se potem spojijo zaporedoma s pripadajočimi točkami na hodni črti druge stopniščne rame n. pr. $7-7^x$ itd. S tem se doseže razporeditev koničastih stopnic v izvedeni legi n. pr. $6-6_1, 7-7_1$ itd.

Prof. Davorin Volavšek:

TREM TOVARIŠEM V SLOVO.

Učiteljski zbor vsakega šolskega zavoda tvori tako rekoč nekako družino zase. Odhod tovariša čutijo ostali kot izgubo dragega rodbinskega člana. V minulem šolskem letu so se stalno od nas poslovili trije člani učiteljskega zbora, in sicer sta bila upokojena gg. Ivan Bernot, predmetni učitelj, in Josip Baran, strokovni učitelj, Leopolda Cesarja, strokovnega učitelja, pa je prerana smrt iztrgala iz naših vrst.

Predmetni učitelj Ivan Bernot.

Ivan Bernot je bil rojen v Ljubljani dne 28. januarja 1872. V svojem rojstnem mestu je dovršil osnovno šolo in učiteljske. Maturiral je 15. julija 1891. in dve leti pozneje položil izpit učne usposobljenosti. V jeseni leta 1891. je nastopil svoje prvo službeno mesto v Srednji vasi v Bohinju. Služboval je dalje kot učitelj, oziroma nadučitelj, pri Sv. Križu na Dolenjskem in slednjič na II. deški osnovni šoli v Ljubljani. Bil je izboren osnovnošolski učitelj, toda hrepenel je po višji izobrazbi in po mestu, kjer bi mogel svoje znanje boljše udejestovati. Leta 1895. je položil meščansko-šolski izpit iz prirodoznanstvene skupine.

Dolgo je moral čakati na mesto, ki bi bilo primerno njegovemu znanju, kajti šele 26. septembra 1906. je bil imenovan za učitelja v X. činovnem razredu na takratni Umetno-obrtni strokovni šoli v Ljubljani. Tri leta pozneje je postal definitiven. Po učeval je na zavodu naravoslovje, računstvo, knjigovodstvo in državljanski nauk. V svrhu spopolnjenja učiteljskega znanja je v počitnicah obiskoval strokovne tečaje, med drugimi tudi tečaj za državljanski

nauk, ki ga je priredila obrtna in trgovska zbornica v Pragi leta 1911. Njegovo delovanje na zavodu je bilo, kakor nam to potrjujejo poročila šolskega vodstva na ministrstvo, oziroma na deželno vladu za Kranjsko, vestno in odlično. Smel je upati in pričakovati, da bo tudi on kakor drugi, enako kvalificirani, dosegel naslov in čin profesorja.

Ko je izbruhnila svetovna vojna, je moral takoj odriniti k vojakom. Služboval je na najrazličnejših mestih v Avstro-Ogrski in Rumuniji. Vso službeno dobo ga je spremljal zloglasni p. v. Meseca septembra 1914., ko je bil že pri vojaki, mu je bivša deželna vladu za Kranjsko stavila strog ultimatum, da odstopi kot predsednik upravnega sveta Učiteljske tiskarne v Ljubljani, ali pa zapusti državno službo. Moral se je seveda ukloniti, da reši svojo rodbino gladu. Šele 7. maja 1918. je bil vojaške službe razrešen

za nedoločeno dobo in se je vrnil na svoje šolsko službeno mesto. Kot zaveden Jugoslovčan je posvetil v šoli in izven nje vse svoje moči in obširno znanje naši mladi narodni državi.

Skoraj ne vemo, ali bi višje cenili njegovo šolsko ali izvenšolsko delovanje. Predvsem je bil g. Bernot duša Učiteljske tiskarne in Učiteljske hranilnice. Bil je vsa dolga leta član, oziroma predsednik upravnega sveta Učiteljske tiskarne in hranilnice. Ukrenil je, da si je Učiteljska tiskarna takoj po prevratu nabavila po zmernih cenah najmodernejšo tiskarsko stroje. Ustanovil je moderno knjigovežnico, založništvo knjig in slednjič tvornico učil. Za svoje vsestransko požrtvovalno delovanje je bil odlikovan z redom Sv. Save V. stopnje.

Zal ni imela Učiteljska tiskarna posebne sreče s tvornico učil. To in pa dejstvo, da ni dosegel naslova in čina profesorja, kakor je bilo pričakovati, je močno vplivalo na njegovo zdravje. Meseca marca 1925. je obolel na srcu in je moral nastopiti dopust do konca šolskega leta. Še vedno član se je vrnil v jeseni leta 1925. v šolo. V minulem šolskem letu je zopet zelo nevarno zbolel in je na dan, ko je dovršil 35 let službe, prosil za stalno upokojitev. Upokojen je bil z dnevom 31. decembra 1926.

G. Bernot je bil priljubljen pri svojih učencih in kolegih, kajti on je v pravem pomenu besede kristalnočista jugoslovenska grča. Še celo v dobi težke bolezni in nevolje se je vneto zanimal za vse dogodke v naši državi. V družbi je bil vedno odkritega srca in poln humorja. Predvsem je ostal v najlepšem spominu nam, ki smo z njim leta 1921. potovali po Srbiji. Iz srca mu želimo, da bi popolnoma okrevale. Ne želimo mu pa brezplodnega mirnega pokoja, kajti za moža, ki je navajen delati, ni pokoja, pač pa želimo, da bi se mogel, popolnoma zdrav, zopet posvetiti svojemu idealu, Učiteljski tiskarni.

Strokovni učitelj Josip Baran.

Z dnevom 31. oktobra 1926. je bil po skoraj 36letnem vestnem delovanju, večinoma v državni službi, upokojen tudi strokovni učitelj za košarstvo in vrborejo Josip Baran.

Rojen je bil dne 20. februarja 1861. v Zalesiu v Galiciji, v sedanji Poljski republiki. Po dovršeni ljudski šoli v Lancutu je obiskoval dve leti gimnazijo v Rzeszowu in nato dveletno šolo za košarstvo v Jaroslawu. V svrhu nadaljnje strokovne izobrazbe je vstopil še v specialni tečaj za košarstvo in vrborejo na Dunaju, kjer je položil tudi strokovni izpit 1. aprila 1882.

Sreča se mu je ponujala, ko mu je japonski konzulat na Dunaju obljubil preskrbeti dobro mesto na Japonskem. Te ponudbe ni mogel sprejeti, ker se je bil zavezal, da bo najmanj dve leti poučeval na košarski šoli v Jaroslawu. Ker ga je pa kmalu nato deželni odbor v Lwowu odvezal te obljube, je sklenil stopiti v privatno prakso, da se tudi praktično izpopolni. Služboval je pri raznih pletarskih tvrdkah na Dunaju in v Landskroni na Češkem kot delovodja. Kot zastopnik neke dunajske tvrdke je ustanovil in vodil filijalko za pletarstvo v Aigenu v Gorenji Avstriji. Na posebno priporočilo Tehnološkega muzeja na Dunaju je bil leta 1886. imenovan za delovodjo na košarski šoli delniške družbe za košarsko obrt v Soběslavi na Češkem. Z odkupom družbenih delnic je postal leta 1895. lastnik šole in jo vodil pod lastnim imenom dalje do leta 1895. Šola je pod njegovim vodstvom izvrstno uspevala, kar nam dokazujejo mnogoštevilna odlikovanja šolskih izdelkov z zlatimi in srebrnimi svetinjami ter častnimi diplomami na raznih pokrajinskih razstavah.

Še kot vodja in lastnik imenovane košarske šole je bil leta 1894. imenovan za delovodjo košarskega oddelka na Državni strokovni šoli za obdelovanje lesa v Ljubljani. Službo v Ljubljani je nastopil meseca marca leta 1895. Prav mu je prišla njegova 12letna privatna praksa, kajti v Ljubljani ga je čakala popolna ledina glede pouka v košarstvu in vrboreji. Moral je te oddelke popolnoma na novo urediti in skrbeti tudi za potreben material z ustanovitvijo vrbnih nasadov. Da bi povzdignil racionalno vrborejo in s tem tudi košarstvo, je imel po raznih krajih bivše Kranjske mnogoštevilna tozadevna predavanja. Spisal je leta 1902. tudi brošuro o pravilnem gojenju košarske vrbe. Ta brošura je bila prevedena tudi v srbohrvaščino.

Leta 1907. ga je ministrstvo pridelo C. kr. vzorčni delavnici za košarstvo in vrborejo na Dunaju s sedežem v Ljubljani. Poverjeno mu je bilo predvsem vodstvo potovalnih tečajev za košarstvo, ki so se vršili v Dolskem, v Dolu in v Šmartnem pod Šmarno goro. Pod njegovim vodstvom so nastali številni nasadi košarske vrbe in so se delile med interese vrbe sadike. Poleg tega je skrbel tudi za nadaljnjo izobrazbo svojih učencev s tem, da jim je po možnosti izposloval državne ustanove košarskih tečajev na Dunaju.

V visoki meri je zasluga g. Barana, da je pri nas zopet oživila in se tudi povzpela do neke umetniške stopnje ta važna gospodarska panoga, ki je zlasti dala in še daje lažji kruh mnogoštevilnim slovenskim invalidom. Ledina, ki jo je on načel, je nudila že do sedaj mnogo sadu.

Po prevratu leta 1918. je nadaljeval započeto delo na Tehniški srednji šoli, ko je postal zopet član našega učiteljskega zbora. Poleg svojega strokovnega predmeta je poučeval na naši šoli več let kot vnet telovadec in navdušen Sokol tudi telovadbo kot prost predmet.

In Baran kot človek?!

Moral si ga opazovati pri telovadbi ali pa v družbi kolegov in prišel si do prepričanja, da imaš pred sabo navdušenega Slovana-Sokola in najbolj dobrodušnega človeka. Dobrodušnost si mu čital že iz obraza. Četudi je preživel dolga leta med tujci, je ostal Slovan, vendar ne moremo reči, ali je bolj Poljak, Čeh ali Slovenec.

Ponovim želje in čestitke učiteljskega zbora ob priliki Baranovega poslovilnega večera in želim, da bi duševno in telesno čvrst in krepak, kakor nas je zapustil, užival še mnogo let v respnici zaslužen pokoj!

Na poslovilnem večeru dne 6. novembra 1926. so se s prisrčnimi besedami poslovili od njega direktor in drugi člani učiteljskega zbora, a prof. dr. V. R. mu je spesnil v slovo sledečo pesmico:

Mladenič šel si iz daljne domovine
na severu med nas na solnčni jug,
ostavil vsem si ljube nam spomine,
prijatelj naš, učitelj, zvesti drug.

Kaj vse si storil dobrega med nami
v tej dobi trideset in sedem let!
Upogibal vrbje z večimi rokami
si v čudeže in jih pošiljal v svet.

Minljivih nisi pletel slave vencev,
drugam stremel je Tvoj resnobni duh —:
Vzgojil na tisoče si nam učencev,
ki Tvoja umetnost jim je dala kruh.

Na vsak korak nas ona zvesto spremlja,
domovi naši polni so darov,
ki nam rodila jih je mati zemlja,
a Ti si dal zunanji lik jim nov. —

Otroka gledam v zibelki pleteni,
iz šibic nežnih spletel si jo Ti.
Ko mož srce podari ženi,
se cvetje v Tvojem košku ji smeji.

Ves v rožah vidim dom družinske sreče,
podstavkov, mizic Tvojih sem vesel,
in vnukov rajanje mladó, kipeče,
zre starček s stola-naslonjača, ki si Ti ga splel.

Življenje celo drugim pletel si darove,
noeoj dovoli, naj spletemo mi
čestitk Ti srčnih košek in cvetove
vanj vsujemo, da zdrav bi bil vse še dolge dni.

Vem, čast zunanja nič Te več ne mami —
vendar najbolje delo Tvojih rok
je vez presrečna med Teboj in nami,
ki kličemo Ti: naj živi Te Bog!

Strokovni učitelj Leopold Cesar †.

Po daljšem bolehanju je preminul v Ljubljani dne 25. marca 1927. v 34. letu svoje dobe naš tovariš strokovni učitelj Leopold Cesar.

Rodil se je v Ljubljani 17. novembra 1893. Tu je tudi dovršil osemrazredno osnovno šolo. Ker ni imel sredstev za študij na srednji šoli, je vstopil kot učenec v Strojne tovarne g. Avgusta Žabkarja. Obiskoval je obenem obrtno-nadaljevalno šolo, ki jo je dovršil z odličnim uspehom. Na obrtni razstavi vajencev je dobil prvo nagrado; ki mu je omogočila vstop v delovodsko šolo na Državni obrtni šoli v Ljubljani. Po dveh letih je prejel izvrstno odhodno izpričevalo dne 5. julija 1913.

Po dovršeni strokovni šoli se je podal v tujino, da izpopolni svoje strokovno znanje. Bil je dobro leto uslužben v elektriški tovarni v Weitzu, odkoder je moral ob izbruhu svetovne vojne v vojaško službo. Prvotno je služil kot topničar, a kmalu je bil prideljen letalskemu kadru. Delal je nekaj časa v tovarnah za letala, a večinoma je bil na laški fronti pri letalski stotnji. Po prevratu je bil delovodja v glavni avtodelavnici na Ledini v Ljubljani.

S 1. septembrom 1919. je bil imenovan za delovodjo na Državni obrtni šoli v Ljubljani. Tri leta pozneje, 27. maja 1922. je postal definitiven strokovni učitelj. V službi je bil skrajno vesten napram dijakom in kolegom, dobrodušen in prijazen. Toda usoda mu je odmerila primeroma kratko delovanje na zavodu, ki je dal tudi njemu končno izobrazbo.

Zavratna bolezen, katere kali so pognale najbrže še v vojni dobi, je glodala daljšo dobo na njegovem, ne ravno jakem telesu in ga slednjič položila na smrtno posteljo. Dne 27. marca 1927. smo ga spremili na njegovi zadnji poti k Sv. Križu. Blag mu spomin!

IZVESTJE.

Poročilo ravnateljstva.

Šolsko leto 1925/1926 se je zaključilo dne 28. junija s slavnostno akademijo v proslavo Vidovega dne in šolskih spominskih obletic. Akademijo so počastili s svojim posetom: minister Ivan Pucelj kot zastopnik ministra trgovine in industrije, zastopniki velikega župana ljubljanske oblasti, mestne občine ljubljanske, tehniške fakultete, gradbene direkcije, finančne delegacije, udruženja inženjerjev in inženjske komore, obrtnih strokovnih društev in zadrug in več drugih odličnih prijateljev zavoda.

Od 26. junija do 5. julija je bila na ljubljanskem velesejmu jubilejna razstava vseh oddelkov zavoda, istočasno pa v šolski telovadnici letna razstava ročnih in risarskih del.

Šolsko leto 1926/1927 se je pričelo dne 1. septembra. Po objavljenem redu so se vršili ponavljalni izpiti in vpisovanje. Redni pouk se je pričel na oddelkih s celoletnim poukom dne 13. septembra, na Gradbeni rokodelski šoli dne 3. novembra.

Dne 31. januarja se je na oddelkih s celoletnim šolskim poukom zaključil zimski semester, oziroma šolsko leto za IV/2. letnik Gradbene srednje šole.

Od 3. do 26. februarja se je vršil pismeni, od 14. do 16. marca pa ustni zrelostni izpit na Gradbeni srednji šoli.

Dne 31. marca se je zaključil pouk na Gradbeni rokodelski šoli.

Od 10. maja do 3. junija se je vršil pismeni zrelostni izpit na Gradbeni srednji in Strojni srednji šoli.

Dne 11. junija se je zaključil pouk v četrtem letniku Gradbene srednje in Strojne srednje šole.

Od 20. do 25. junija se vrši ustni zrelostni izpit na Gradbeni srednji in Strojni srednji šoli.

Dne 28. junija se konča šolsko leto.

*

Vажnejši odloki, ki jih je ravnateljstvo prejelo glede šolskega pouka in uprave so:

O. br. 2284/1, od 14. IX. 1926. Na ženski obrtni šoli se dveletni strokovni oddelek za izdelovanje oblek razširi na tri obvezne letnike.

O. br. 2236/1, od 14. IX. 1926. Enoletna Mizarska in strugarska mojstrska šola se preosnuje v dveletno Mizarsko in strugarsko delovodsko šolo.

Ministrstvo trgovine in industrije VII. Br. 12.103 od 12. avgusta 1926. Petim učencem se je na predlog ravnateljstva izjemno dovolilo delati ponavljalni izpit iz dveh predmetov.

Ministrstvo trgovine in industrije VII. Br. 16.395 od 14. oktobra 1926. Enemu učencu, ki je prošnjo poslal naravnost ministrstvu, se izpit iz dveh predmetov ni dovolil.

*

Dne 4. februarja se je na vzpodbudo ljubljanskega aero-kluba «Naša krila» vršila pri ravnateljstvu posvetovalna seja odseka, ki naj napravi načrt za razširjenje pouka v smeri aeronavtike.

*

Od 30. marca do 3. aprila je bila v šolski telovadnici razstava šolskih del abiturientov Gradbene srednje šole. Razstavljeni so bila dela zadnjega letnika in maturitetni programi iz stavbarstva, arhitekture, stavbne mehanike in dekorativnega risanja.

*

Dne 18. maja se je na povabilo združenja jugoslovenskih inženjerjev in arhitektov, sekcija Ljubljana, vršila posvetovalna seja odseka, ki naj pripravi debatne večere za preosnove tehniških srednjih šol.

*

V tekočem šolskem letu je odšlo z zavoda več odličnih članov učiteljskega zbora. Učitelja Baran Josip in Bernot Ivan sta bila po polni službeni dobi vpokojena, predmetna učiteljica Filomela Senekovič, omož. Šiškovič, je bila imenovana za učiteljico ročnih del na gimnaziji v Plevlju, prof. ing. arch. Kregar Rado je prevzel mesto upravnika Narodnega gledališča v Ljubljani, profesor in nadzornik obrtnih nadaljevalnih šol Presl Mihajlo je bil imenovan za inspektorja obrtnih šol. Smrt nam je ugrabila učitelja Cesarja Leopolda.

*

Združene papirnice Vevče, Goričane, Medvode so, kakor vsako leto, darovale znatno množino papirja za pisarniške potrebščine. Uprava fonda za trgovsko in obrtno šolstvo je z denarno podporo omogočila izdajanje izvestja. Gradbeni uradi, gradbeniki in razna podjetja, so omogočili, da se je počitniška praksa učencev Gradbene srednje šole uspešno vršila. Ravnateljstvo se vsem podpornikom zavoda prav toplo zahvaljuje.

*

Šolski učni uspehi so vobče povoljni, vendar bi bili lahko v nekaterih razredih mnogo boljši, ako bi mogli otvoriti vzporedne razrede, ker je število učencev za en razred preveliko. Glavna ovira so nezadostne proračunske zaloge za prekomerno delo učiteljev. Za proračunsko leto 1927./1928. je zaloga tako nizka, da bomo morali začeti z dvema razredoma manj.

V prvi letnik Strojne in Elektrotehniške srednje šole bomo mogli sprejeti le največ učencev za en sam skupni razred, enako na Strojni in Elektrotehniški delovodski šoli. Po dosedanjih izkušnjah pa se bo za sprejem v te oddelke prijavilo dvakrat toliko učencev.

V prvi letnik Ženske obrtne šole bomo tudi letos mogli sprejeti komaj dobro tretjino prijavljenih učenk.

Nekaj več dobrih učencev in učenk bi pa lahko sprejeli v Keramiško ali v Pletarsko šolo.

Na Mizarski in strugarski delovodski strokovni šoli bo prihodnje leto samo drugi letnik. V prvi letnik se bodo sprejemali učenci zopet s šolskim letom 1928./1929.

*

Desetletnico ustanovitve Višje obrtne šole nameravamo proslaviti z javno prireditvijo dne 18. junija. S koncem tekočega šolskega leta bo na Gradbeni srednji šoli 115 absolventov, na Strojni srednji šoli 151 absolventov.

*

Izvestje je zaključeno dne 11. junija. Sklepne kvalifikacijske konference se bodo za vse oddelke, ki končajo šolsko leto 28. junija, vršile po 20. juniju. Zaradi tega bo splošna statistika za tekoče šolsko leto objavljena šele v prihodnjem izvestju.

Statistika obiska v šolskem letu 1925/1926.

O d d e l e k	Letnik (Razred)	Števílo				Klasifikacija rednih učencev					Materin jezik vseh vpisanih učencev							
		vseh vpisanih učencev		konecem leta ost. učencev		uspeh povoljen	uspeh nepovoljen	s ponavlj. izpitom	neizprašani	z odhodnim izprijevalom	slovenski	hrvatski	srbski	češki	poljski	nemški	madžarski	italijanski
		redni učenci	izredni učenci	redni učenci	izredni učenci													
Gradbena srednja šola	I.	44	.	34	.	17	17	8	.	.	37	5	1	.	.	1	.	.
	II.	27	.	26	.	24	2	2	.	.	26	.	.	1
	III.	23	.	23	.	13	10	4	.	.	23
	III./2. - II./1.	22	.	22	.	18	4	2	.	.	21	1	.	.
	IV./2.	22	1	22	1	20	1	1	1	20	23
Strojna srednja šola	I. a	27	.	23	.	9	14	10	.	.	22	2	1	.	.	2	.	.
	I. b	25	.	24	.	12	11	9	1	.	21	2	1	.	.	1	.	.
	II.	37	.	36	.	22	14	12	.	.	32	4	.	.	.	1	.	.
	III.	29	.	29	.	24	5	4	.	.	24	2	1	.	.	2	.	.
IV.	24	.	24	.	22	2	2	.	22	22	.	2
Gradbena rokodelska šola	I.	28	.	26	.	21	5	1	.	.	28
	II.	32	.	32	.	32	31	1	.	.
	III.	28	3	27	3	18	9	9	.	18	30	1	.	.
Strojna delovodska šola	I. a	34	.	29	.	27	2	2	.	.	33	.	1
	I. b	19	.	17	.	17	19
	II.	28	.	27	.	26	.	1	26	28
Elektrotehniška delovodska šola	I.	11	.	8	.	8	11
	II.	6	.	6	.	6	.	.	6	6
Mizarska in strgarska mojstrska šola	—	15	2	12	.	12	.	.	12	17
Kiparska in rezbarska šola	I.	6	2	5	2	5	8
	II.	8	7	8	1	8	15
Keramiška šola	I.	8	1	5	1	5	9
Pletarska šola (Učna delavnica za košarstvo)	I.	4	.	4	.	2	2	1	.	.	4
	II.	3	.	3	.	3	3
	III.	3	.	3	.	3	.	.	3	3
Ženska obrtna šola	Šivanje	I. a	37	.	33	.	32	1	1	.	.	32	.	1	.	4	.	.
		I. b	35	1	29	1	28	1	.	.	.	36
	Perilo	II. atelje	20	18	19	9	14	5	4	.	14	37	.	.	.	1	.	.
			14	19	12	15	8	4	4	.	.	31	.	1	.	.	.	1
	Obleke	II. atelje	19	7	19	5	19	.	.	19	24	.	.	.	1	1	.	.
			15	4	12	4	10	2	2	.	.	18	4
	Vezenje	I.	17	8	17	7	15	2	1	.	.	25
		II. atelje	16	.	15	.	10	5	5	10	15	1	.	.
		6	8	6	5	4	2	2	.	.	13	.	.	.	1	.	.	
Skupaj . . .		692	81	637	54	514	120	86	3	150	727	16	6	4	1	17	1	1

Ustanove in podpore v šolskem letu 1926/1927.

Dr. Košmerlova dijaška ustanova. Dr. Franc Sergij Košmerl, advokat v Chicagi, Illinois, je leta 1923. ustvaril dijaško ustanovo za slovenske srednješolce in je daroval v ta namen glavnico v znesku 100.000 Din. Ustanova ima dve mesti, eno za gimnazijce in eno za učence višjih oddelkov Tehniške srednje šole v Ljubljani. Letne obresti ustanovne glavnice se po vsakokratnem odbitku upravnih stroškov razpolovijo za obe ustanovni mesti. Ustanovo podeljuje občinski svet ljubljanski (gerentstvo). Letos se je ustanova podelila v znesku 3000 Din.

Dr. Krekova dijaška ustanova. Ustanovna glavnica je 21.454,45 Din kot preostanek prispevkov za spomenik dr. Janeza Ev. Kreka. Ustanova je bila ustvarjena za dijake Tehniške srednje šole v Ljubljani dogovorno z odborom za Krekov spomenik in občinskim gerentskim svetom dne 10. maja 1926. Ustanovo je odobrila veliki župan ljubljanske oblasti z razpisom P. Br. 4471/1 od 9. avgusta 1926. Ustanova ima za sedaj eno mesto s 1000 Din na leto in se je letos prvokrat podelila.

Ustanova ljubljanskega mesta. Gerentski svet mestne občine ljubljanske je dne 10. maja 1926. sklenil, da se vse ustanove, ki jih je občinski svet v prejšnjih dobah ustvaril, združijo v eno ustanovo z imenom »ustanova ljubljanskega mesta za učence Tehniške srednje šole v Ljubljani«. Potrebne zneske pridobiva občina iz tekočih vsakoletnih proračunskih dohodkov. Ustanovo je potrdil veliki župan ljubljanske oblasti z razpisom O. br. 2307/1 od 14. oktobra 1926. Ustanova ima trinajst mest po 1000 Din na leto, in sicer devet mest za učence višjih in štiri mesta za učence nižjih oddelkov in se je letos prvokrat podelila.

Ustanove Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani imajo deset mest po 500 Din na leto za učence višjih oddelkov in petnajst mest po 400 Din na leto za učence nižjih oddelkov Tehniške srednje šole v Ljubljani. Letos je bilo prostih in podeljenih sedem mest po 500 Din in enajst mest po 400 Din.

Iz meščanskega zaklada Jovana in Terezije Ostojič (pod upravo Srbske cerkvene občine v Subotici) je dobival en učenec ustanovo po 800 Din na mesec.

Ministrstvo za trgovino in industrijo v Beogradu je dajalo štirim učencem ustanove po 750 Din na mesec.

Direkcija Državnih rudarskih podjetij v Sarajevu je dajala enemu učencu ustanovo po 600 Din na mesec.

Enemu dijaku višjega oddelka je vladni komisar mesta Ljubljane z razpisom št. 3404/27. ref. XX. od 5. II. 1927. podelil darilo g. Resa v znesku 1000 Din.

Zadruga stavbenikov za Slovenijo v Ljubljani je po sklepu zadružnega zbora podelila meseca junija 1926 enkratno podporo 1000 Din najrevnejšemu in najboljšemu dijaku našega zavoda v šolskem letu 1925/1926. Enako podporo je zadružni zbor na zasedanju dne 20. februarja 1927 sklenil za šolsko leto 1926/1927.

Uprava fonda za trgovsko in obrtno šolstvo v Ljubljani je darovala 10.000 Din, da je dobilo 35 učencev (učenk) podpore po 200 do 400 Din.

Dijaško podporno društvo na Tehniški srednji šoli v Ljubljani zaradi nezadostnih sredstev ni moglo deliti podpor.

Upravičeno pričakujemo, da bosta tudi oblastni skupščini, ljubljanska in mariborska, kakor pred vojno kranjski deželni zbor, z raznimi ustanovami izdatno podpirali naš zavod.

Osobje v šolskem letu 1926/1927.

Direktor:

Reisner Jožef, odlikovan z redom sv. Save III. stopnje in Belega orla V. stopnje. Matematika in fizika.

Oddelna predstojnika:

Ing. arch. Kryl Pavel, profesor, oddelni predstojnik za gradbene oddelke, predsednik preizkuševalne komisije za pomočnike. Stavbarstvo, stavbno risanje, gradivoslovje, računstvo in geometrija.

Ing. Premelč Stane, profesor, oddelni predstojnik za strojne oddelke. Strojgradba, strojno risanje, mehanična tehnologija, elektrotehnika.

Profesorji, suplenti, učitelji in učiteljice:

Arko Ema, predmetna učiteljica. Tvarinoslovje, krojno risanje in šivanje perila.

Baran Josip, strokovni učitelj. Košarstvo. (Vpokojen 31. oktobra 1926.)

Beran František, pogodbeni predmetni učitelj. Keramika. (Urad za pospeševanje obrti.)

Bernot Ivan, predmetni učitelj. Odlikovan z redom sv. Save V. stopnje. Slovenščina in spisje, knjigovodstvo in kalkulacija. (Vpokojen 31. decembra 1926.)

Cesar Leopold, strokovni učitelj. Kovinarstvo. (Umrli 25. marca 1927.)

Copič Josip, profesor. Francoščina.

Ing. Dimnik Stanko, profesor. Stavbarstvo, merstvo, gradivoslovje, nauk o cestnih in vodnih zgradbah.

Dolak Adolf, strokovni učitelj. Tehnologija, motoroznanstvo, strugarstvo in modelno mizarstvo.

Ing. arch. Fatur Dragutin, suplent. Stavbarstvo, stavbno risanje, stavbno oblikoslovje.

Grebenc Oton, profesor. Prostoročno in dekorativno risanje.

Ing. Grögl Roman, suplent. Elektrotehnika, mehanika, strojno risanje, mehanična tehnologija, merstvo.

Ing. Herič Alojzij, suplent. Mehanika, strojgradba, strojno risanje, mehanična tehnologija, strojeslovje. (Od 8. novembra.)

Hrovatin Klementina, strokovna učiteljica. Tvarinoslovje, krojno risanje in izdelovanje oblek.

Hübl Marija, strokovna učiteljica. Tvarinoslovje, krojno risanje in šivanje perila.

Ing. arch. Hus Herman, suplent. Stavbarstvo, osnova poslopij, oblikoslovje, prostoročno in stavbno risanje.

Jurkovič Ljuba, cand. phil., predmetni učitelj. Srbohrvaščina.

Klinec Stanislav, suplent. Knjigovodstvo in spisje.

Kos Anton Gojmir, profesor. Prostoročno in dekorativno risanje, opisna geometrija.

Kralj Franc, suplent. Ornamentalno modeliranje.

Kravos Angela, predmetna učiteljica. Slovenščina, srbohrvaščina in nemščina.

Ing. arch. Kregar Rado, profesor. Stavbarstvo in stavbno risanje. (Do 28. februarja. Od 1. marca dalje honorarni učitelj.)

- Kremenšek Josip, profesor. Matematika, kemija in kemijska tehnologija.
- Kristl Alojzija, predmetna učiteljica. Tvarinoslovje, nauk o nošah, krojno risanje in izdelovanje oblek.
- Kunaver Karel, strokovni učitelj. Kovinarstvo.
- Lenarčič Janko, predmetni učitelj. Slovenščina in spisje, obrtno računstvo in državoznanstvo, knjigovodstvo in kalkulacija.
- Mallner Friderik, strokovni učitelj. Praktična elektrotehnika in elektrotehniške vaje.
- Mercina Josip, strokovni učitelj. Splošno mizarstvo in detajlno risanje.
- Mirtič Josip, strokovni učitelj. Kovinarstvo.
- Mohorčič Francka, strokovna učiteljica. Tvarinoslovje, krojno risanje in izdelovanje oblek.
- Nardin Julij, profesor. Fizika.
- Ing. Novak Leo, profesor. Računstvo in geometrija, merstvo, strojeslovje, tehniško risanje in projekcijski nauk.
- Ing. Petrič Hinko, suplent. Strojgradba, strojno risanje in mehanika.
- Fresl Mihajlo, profesor in nadzornik za obrtne nadaljevalne šole. Matematika in fizika. (Do 30. aprila. Od 1. maja inspektor obrtnih šol.)
- Repič Alojzij, profesor. Kiparstvo in modeliranje, tehnologija in plastična anatomija.
- Dr. phil. Rožič Valentin, profesor. Slovenščina, zemljepis in zgodovina in državoznanstvo.
- Saksida Rudolf, strokovni učitelj. Praktične vaje na šolskem stavbišču. (Zidarstvo.)
- Schmiedt Ana, predmetna učiteljica. Tvarinoslovje in vezenje.
- Senekovič Filomela, omož. Šiškovič, predmetna učiteljica. Tvarinoslovje, krojno risanje in šivanje perila. (Do 20. aprila.)
- Sever Anton, profesor. Opisna geometrija, tehniško prostoročno in konstruktivno risanje, umetniško oblikoslovje, zgodovina plastike.
- Sluga Marija, delovodkinja. Vezenje.
- Sodnik Alojzij, profesor. Matematika.
- Ing. Skočir Rudolf, profesor. Mehanika, elektrotehnika, elektrotehniške konstrukcije, uporaba elektrotehnike in elektrotehniške vaje.
- Ing. Strojnik Romeo, profesor. Mehanika, strojgradba in strojno risanje.
- Ing. Supančič Ciril, profesor. Mehanika, strojgradba, strojno risanje, mehanična tehnologija, strojeslovje.
- Šantel Saša, profesor. Dekorativno risanje.
- Ing. Škof Rudolf, profesor. Stavbna mehanika, stavbarstvo in stavbno risanje.
- Štirn Josip, cand. ing., predmetni učitelj. Strojgradba in strojno risanje, mehanična tehnologija.
- Šubic Mirko, suplent. Opisna geometrija, dekorativno risanje.
- Tavčar Ivan, predmetni učitelj. Modelno mizarstvo, strokovno risanje in konstrukcijski nauk.
- Tejkal Ivo, profesor. Opisna geometrija, tehniško prostoročno in konstruktivno risanje.
- Tominec Ivan, profesor. Slovenščina in nemščina.
- Ing. arch. Treo Rudolf, profesor. Stavbarstvo, osnova in oprema poslopij, stavbno risanje in obratoslovje.

- Ing. Turnšek Viktor, profesor. Matematika, mehanika, strojegradba, strojno risanje, elektrotehnika. (Od 1. februarja.)
 Uršič Ignacij, strokovni učitelj. Košarstvo.
 Vehar Marija, predmetna učiteljica. Tvarinoslovje, nauk o nošah in vezenje.
 Volavšek Davorin, profesor. Zemljepis in zgodovina in državo-znanstvo.
 Žnidarčič Ivan, profesor. Opisna geometrija, umetniško oblikoslovje in dekorativno risanje.

Honorarni učitelji:

- Cerk Ana, krojno risanje in šivanje perila. (Od 20. aprila.)
 Dr. Hribar Ivan, zdravoslovje.
 Kregar Josip, tesarske praktične vaje.
 Dr. Mikič Fedor, zdravoslovje.
 Dr. Murnik Viktor, telovadba.
 Premelč Mirko, petje.
 Prezelj Josip, francoščina.
 Ribarič Miho, matematika in fizika. (Od 1. maja.)
 Dr. Vertovec Josip, zdravoslovje.

Pisarniška uradnica:

Pečnik Anica.

Finžgar Josip.

Schweiger Anton.

Laborant:

Zupančič Avgust.

Zore Franc.

Železnik Jakob.

Služitelji:

Naloga za pismene zrelostne izpite.

(Iz vsake skupine nalog izbere kandidat po eno nalogo v izdelovanju.)

Gradbena srednja šola.

Od 3. do 26. februarja 1927.

Slovenščina:

- 1.) Cankar in Zupančič — zastopnika slovenske «moderne» (literature).
- 2.) Zgodovinski razvoj stavbnih slogov. (Pregled.)
- 3.) Gospodar je lepo ime, a je le težko breme. (Misli pred odhodom v svet.)

Stavbarstvo:

- 1.) Deška in dekliška ljudska (osnovna) šola v mestu.
- 2.) Društveni dom za manjše mesto v Sloveniji.
- 3.) Kmetija z gostilno na Gorenjskem.
- 4.) Dvonadstropna trgovska in stanovanjska hiša v Ljubljani.

Gradbena srednja šola.

Od 10. maja do 3. junija 1927.

Slovenščina:

- 1.) Pomen morja za kulturni razvoj posameznih držav.
- 2.) Jugoslovanska ideja v slovenskih pisateljih in pesnikih
- 3.) Kulturna vzajemnost med narodom in stavbenikom.

Stavbarstvo:

- 1.) Društveni dom za manjše mesto.
- 2.) Kmetija z gostilno.
- 3.) Enodružinska vila.
- 4.) Dvornadstropna trgovska in stanovanjska hiša.

Strojna srednja šola.

Od 10. maja do 3. junija 1927.

Slovenščina:

- 1.) Pomen morja za kulturni razvoj posameznih držav.
- 2.) Jugoslovanska ideja v slovenskih pisateljih in pesnikih.
- 3.) Moderna tehnika — glavna obrambna opora vsake države.

Strojegradba:

Tovorno dvigalo (klet, pritličje, nadstropja) za tovarniške izdelke, koristno breme Q kg, obseg F m², na ročni (transmisijski, elektriški) pogon.

Zahteva se: eno situacijsko, eno sestavno in eno delavniško risbo ter tehniško poročilo.

Ustni zrelostni izpiti.

V rednem junijskem roku 1926. je delalo ustni zrelostni izpit na Strojni srednji šoli od 24 rednih učencev IV. letnika 22 kandidatov. Od teh sta 2 napravila izpit z odliko, 20 je bila priznana zrelost soglasno.

V izrednem septemberskem roku 1926. sta se k ustnemu zrelostnemu izpitu prijavila dva kandidata z Gradbene in dva s Strojne srednje šole. Prva dva kandidata sta napravila izpit soglasno, druga dva z večino glasov.

V rednem marčnem roku 1927. se je k ustnemu zrelostnemu izpitu na Gradbeni srednji šoli prijavilo vseh 22 učencev IV. letnika. Od teh so napravili 4 izpit z odliko, 9 je bila priznana zrelost soglasno, 5 z večino glasov, 3 so bili reprobirani na pol leta, 1 je bil reprobiran na celo leto.

Vsem izpitom je kot vladni komisar predsedoval direktor zavoda.

Imenik učencev (učenk) v šolskem letu 1926/1927.

Gradbena srednja šola.

I. letnik.

Accetto Josip. Brezar Maksim. Breznik Dušan. Brilly Anton. Cihlař Josip. Cimperman Avgust. Gregorič Milan. Guštin Slava. Hilbert Kamil. Jakob Karel. Keršmanc Sava. Kurnik Mihael. Ludvik Viktor. Novak Franc. Ravnikar Vladimir. Rozman Franc. Rudolf Milan. Sršen Janko. Thon Josip. Trink Marija. Valenčič Demeter. Vavpotič Leon. Vidic Erik. Vojnovič Janko. Zagmeister Franc. Žužek Pij.

Med letom so izstopili: Dolar Črtomir. Počkar Angela. Zorc Bogomila.

II. letnik.

Bren Peter. Bricelj Leopold. Grum Albina. Jungdorfer Ernest. Kraigher Ivan. Lanegger Josip. Lužar Vladislav. Magister Vinko. Orlič Lucijan. Pavšič Peter. Peklar Mirko. Perčič Jožica. Pirnat Josip. Potokar Minka. Primožič Josip. Rebec Zofija. Segvič Ida. Stare Jelina. Steska Vanda. Teran Ivan. Umek Drago. Zgrabljč Olga. Zubčić Milan.

Med letom je izstopil: Mikič Ante.

III. letnik.

Bernard Jakob. Bidovec Franc. Blaganje Milena. Budilowsky Anton. Drogenik Herbert. Jamšek Ivan. Jelenc Vlado. Kastelic Franc. Kocijan Danilo. Kodrič Albreht.

Korbar Drago. Košir Anton. Križaj Vinko. Makuc Rosana. Medved Rado. Mercina Dušan. Pirkovič Alojzij. Poš Franjo. Požauko Josip. Seliškar Jože. Slamič Herman. Slapničar Jože. Sluga Anton. Sodja Stanko. Sraka Štefan. Steiner Viljem. Šantel Voja. Šemerl Franc. Tinta Vladimir. Vlah Josip. Uhl Florijan. Unschuld Srečko. Vičič Ivan. Žiberna Vladimir.

IV. letnik.

Arko Franc. Bartol Branko. Drahsler Jelka. Erbežnik Boris. Hojker Karol. Kandus Stane. Kenda Stane. Pečar Matevž. Pečar Osvin. Seršen Fani. Sosič Jožef. Sotler Adolf. Svetina Franc. Urek Ivan. Vrhovec Karl. Zrimšek Viktor.

IV/2. letnik.

Bernhard Alfred. Bohinec Julij. Bohinec Vladimir. Brodnik Jože. Furlan Franc. Habinec Ivan. Janežič Rado. Kafel Vilko. Kariž Velislav. Kosovel Franc. Krule Alojzij. Lang Venčeslav. Lesjak Franc. Mandelje Drago. Martinec Viktor. Mavrič Alojzij. Mlakar Željko. Oblak Metod. Robek Franc. Udovč Maks. Vivod Bogdan. Vrščaj Črtomir.

Strojna srednja šola.

I. letnik.

Ahlin Vinko. Bavčar Ivan. Bizjak Jože. Cerar Drago. Cirman Ivan. Daneu Vladimir. Dejak Viktor. Finžgar Vilko. Gril Viktor. Grošelj Stanislav. Hafner Venčeslav. Hrovath Izidor. Ile Štefan. Jereb Ivan. Jerkovič Bogdan. Kokalj Valentin. Kos Franc. Kovič Mirko. Lavrenčič Anton. Lilleg Tone. Pogačnik Simon. Povšič Josip. Rak Franc. Smole Franjo. Stepinaec Ivan. Vrančič Ciril. Zobec Ivan.

Med letom so izstopili: Bertoneclj Alojzij. Ferjančič Henrik. Istenič Alfred. Knap Franc. Toth Štefan.

II. letnik.

Amon Rudolf. Barbarič Nikolaj. Čamernik Anton. Čučnik Viktor. Gogala Stanislav. Hladnik Ferdinand. Jerina Franc. Knez Stanko. Košir Ivan. Kovač Vilko. Loborec Velislav. Lochert Viktor. Perne Ervin. Perovič Ivo. Petovar Lavoslav. Pirjevec Anton. Pogačnik Marijan. Sager Vilko. Seidel Milutin. Urbas Ljudevit. Vértés Dezider. Zuccatto Remigij.

III. letnik.

Adamič Branko. Aicholzer Emerik. Arlič Emil. Babnik Vladimir. Berce Bogdan. Budin Anton. Čerček Albin. Flego Josip. Furlan Josip. Germek Anton. Herzog Drago. Jerbič Božidar. Jurančič Drago. Komel Ladislav. Kos Fric. Merkač Edvard. Nekrep Alojzij. Ogrizek Andrej. Planinšek Jože. Planinšek Stanko. Prek Ivan. Smerke Jože. Stegu Milan. Šiftar Koloman. Voj Norbert. Zalokar Milan. Zemljic Milan. Zitterschlager Stanko. Zor Ivo. Zore Zdravko. Žabkar Viktor. Žemva Franjo.

IV. letnik.

Babnik Ivan. Crlenjak Milan. Da Damos Konstantin. Fajdiga Anton. Gregorec Ivan. Grosičar Franc. Grošelj Edvard. Hubalek Jurij. Kalan Franc. Kraigher Franc. Kramar Franc. Kremžar Ludovik. Marn Nestor. Meško Viljem. Pogačar Ivan. Pulko Zdravko. Rasinger Alojzij. Renar Stanko. Rotter Joško. Rovšnik Anton. Stalowsky Emil. Stare Milan. Svirčev Milutin. Šemrov Stanko. Šiftar Pavel. Šimunac Djuro. Solar Mirko. Vidrajs Josip. Zelenik Vojadin.

Elektrotehniška srednja šola.

I. letnik.

Bizjak Častimir. Boszkovitz Oton. Chvatal Drago. Černič Danilo. Demšar Stefan. Divjak Lazar. Golič Ivan. Gorjup Bogomir. Gradišar Leon. Herfort Drago. Hofer Jože. Kariž Hilarij. Klun Davorin. Kos Josip. Kovačec Franc. Krule Rudolf. Lorenzutti Drago. Luckmann Pavel. Medved Alojzij. Ovsec Ivan. Petrač Jožef. Pregelj

Alojzij, Rosshäupl Slavko, Sonnenwald Feliks, Sorčič Rado, Sotelšek Ivan, Šušteršič Andrej, Windisch Evgen, Zrimšek Drago, Živic Ferdinand.

II. letnik.

Bäumel Ervin, Bekar Bogoljub, Borštner Ivan, Deržič Rudolf, Grčič Zahid, Gregl Viktor, Kern Rudolf, Kodelja Stanko, Kovačič Franc, Kuhar Avguštin, Kveder Ivan, Levstik Alojzij, Podgajski Vinko, Smodej Slavko, Trampuš Franc, Vojnovič Vladimir, Vozel Bogomil, Zupanc Mirko.

Gradbena rokodelska šola.

I. razred.

Arčon Karol, Bernard Anton, Bešter Anton, Demšar Viktor, Elikan Frančišek, Gorišek Martin, Habine Ivan, Klanšček Vinko, Kosmač Leopold, Kregar Franc, Ljubič Vinko, Maček Anton, Mauser Josip, Perne Mihael, Rajgelj Anton, Rataj Franc, Rihtaršič Andrej, Rozman Ivan, Sedej Alojzij, Sirknik Ivan, Skubic Ivan, Svetek Alojzij, Šušteršič Ivan, Urbanija Franc, Zor Franc, Zrimšek Jožef, Žagar Franc.

Med letom sta izstopila: Battelino Oton, Vrhovnik Pavel.

II. razred.

Cedilnik Valentin, Golob Martin, Gregorin Anton, Hameršak Janez, Janise Jakob, Javornik Pavel, Jordan Henrik, Kosmač Franc, Kozamernik Ivan, Kragel Franc, Mavrič Alojzij, Novačar Franc, Oprešnik Ivan, Porenta Srečko, Rahonc Valentin, Ronko Jožef, Sedovnik Rudolf, Sekne Franc, Slokan Franc, Steiner Karlo, Zrimšek Alojzij.

III. razred.

Aljančič Franc, Avšič Franc, Dimič Franc, Flis Josip, Hameršak Franc, Janšovec Ivan, Kopal Viktor, Kollar Karol, Krhlikar Franc, Kristan Valentin, Mlinar Franc, Marušič Stanko, Miholič Josip, Naglič Ivan, Nemeč Franc, Novak Josip, Ogrin Anton, Pavlič Franc, Pavlin Ivan, Pichler Franc, Pogačar Franc, Porenta Peter, Rezar Martin, Stele Franc, Žontar Franc I, Žontar Franc II.

Strojna delovodska šola.

I. letnik.

Bertoncelj Jernej, Boljka Mihael, Gosar Franjo, Grimšič Stanko, Grošelj Stanko, Grčar Franc, Herrler Silvo, Homar Silvo, Kopač Josip, Košenina Alojzij, Lenarčič Stanko, Mandl Friderik, Masterel Viljem, Pinter Franc, Prebil Adolf, Primožič Ivan, Ranzinger Anton, Rebec Rudolf, Remškar Filip, Sajovic Janko, Sedovnik Franc, Sluga Franc, Skube Ivan, Šmon Albin, Štefula Franc, Šušteršič Ivan, Unk Mihael, Veber Maks.

Med letom je izstopil: Gajšek Jakob.

II. a) letnik.

Baje Bogomir, Bizjak Herman, Curhalek Jurij, Fabjančič Josip, Goršič Vincenc, Jaklič Franc, Kolenc Ivan, Kunaver Josip, Lajevec Anton, Marež Stanislav, Mlakar Jožef, Oblak Anton, Omahen Viljem, Pavlin Alojzij, Prochaska Josip, Rolih Anton, Rupert Rudolf, Schlamberger Ivan, Smolej Anton, Snoj Ivan, Straus Franc, Škrbine Alojzij, Šušteršič Peter, Vizjak Rudolf, Vogrine Rudolf, Zupanek Adolf, Žirovnik Ivan.

II. b) letnik.

Berčič Stanko, Celestina Franc, Gorjanc Ivan, Grünfeld Leopold, Haladea Srečko, Klarer Ivan, Kos Anton, Kuštrin Rihard, Lazar Anton, Letonja Anton, Merhar Stanislav, Oblak Bogdan, Pregelj Miloš, Strukelj Oskar, Trovovšek Adolf.

Med letom je izstopil: Čavdek Emil.

Elektrotehniška delovodska šola.

I. letnik.

Benedik Gabrijel, Češmiga Albert, Jordan Jože, Mastnak Franc, Peternel Otmar, Sovre Anton, Ščuka Viktor, Šorn Edvard, Vodlan Egidij.

Med letom sta izstopila: Brus Ivan, Fakin Maks.

II. letnik.

Cerar Franc, Frankovič Robert, Kregar Ivan, Miklavčič Ferdo, Rebere Franc, Rožič Franc, Samida Franc, Scheithauer Edvard, Sovinek Martin, Valentinčič Adolf.

Mizarska in strugarska delovodska šola.

I. letnik.

Arhar Franc, Cerkvenik Franc, Duhovnik Mihael, Gabrijelčič Anton, Gabrovšek Ludovik, Makše Ivan, Oven Anton, Pavlin Stanislav, Pogačnik Alojzij, Urban Franc, Zakrajšek Anton.

Med letom so izstopili: Gregl Štefan, Pristovšek Jože, Šorli Vinko.

Kiparska in rezbarska šola.

I. letnik.

Bozovičar Franc, Gianini Hubert, Jarm Peter, Kalin Zdenko, Keržič Franc, Kogovšek Ernst, Vidigaj Rajko.

Med letom sta izstopila: Fröhlich Emil, Prodnik Viktor.

II. letnik.

Godec Franc, Kolenc Stanko, Marenče Ivan, Pirih Pavel.

Med letom je izstopil: Tausel Ludovik.

III. letnik.

Bajec Albin, Lajevec Ivan, Pengov Božidar, Petrič Anton, Smerdu Francišek, Zajec Valentin, Zorec Črtomir.

Hospitanta: Fila Janez, Imperl Jože.

Keramiška šola.

I. letnik.

Papič Julij.

Med letom sta izstopili in se vpisali kot hospitantki: Pajnič Dana, Zorec Ana.

II. letnik.

Hauptman Stanko, Jeraj Mara, Štrajher Robert, Zuccatto Rinaldo.

Hospitantka: Prunk Ksenija.

Pletarska šola.

(Učna delavnica za košarstvo.)

I. letnik.

Zirkelbach Božena, Zvolenk Albina.

II. letnik.

Geohelli Rudolf, Kavčič Valentin, Levstik Ivan, Stražišar Jožef.

III. letnik.

Artač Franc, Rancinger Josip, Simčič Franc, Simončič Ivan, Tobiasas Ivan.

Ženska obrtna šola.

Oddelek za šivanje perila.

I. letnik.

Accetto Danica, Bajec Albina, Brumec Antonija, Budilowsky Berta, Chiodi Franja, Cerček Ana, Doberlet Miroslava, Goltes Silva, Herrler Ema, Hiter Vlasta, Janežič Francka, Jurkovič Marija, Klemenč Marija, Kolka Eliška, Komac Dušica, Kruhar Zdenka, Lang Berta, Mandelje Jela, Martine Alojzija, Moraue Marta, Možek Jožefa, Novak Štefanija, Petač Olga, Petelin Zora, Privšek Milena, Remec Barbara, Romšak Ana, Roš Doroteja, Svetec Vera, Škerle Ivana, Trebše Ana, Vičič Vida, Wagner Heiny, Zadel Živa, Zelenik Ljubica, Zupan Mara.

Med letom so izstopile: Bitenc Ana, Potokar Marija, Slovník Marija.

Hospitantke: Ahačič Fini, Andrejka Micika, Bohinec Milena, Čuden Elizabeta, Exler Marica, Fantini Carmen, Fatur Valči, Finžgar Pepca, Herksel Cirila, Hočevar Majda, Jarc Marija, Kane Pavla, Komatič Josipina, Krek Marija, Kristen Ema, Marinko Pavla, Marinšek Marija, Mencej Gusti, Otujac Anica, Oblak Ivanka, Plankar Alojzija, Pretnar Zorislava, Pupovac Marija, Pust Marija, Pajk Hana, Prohinar Ela, Slabič Antonija, Slokar Milka, Stare Mira, Starin Avgusta, Stajer Ada, Šalamun Miluška, Štirn Roži, Zidar Ruša, Zupan Ivanka.

II. letnik.

Bezjak Antonija, Čuček Ljudmila, Dolžan Ema, Glavač Marija, Gril Olga, Hojker Marija, Hrovat Pavla, Kropive Štefanija, Kuštrin Marija, Mozetič Jožefa, Novak Marija, Osredkar Zora, Petrowitsch Amalija, Podboj Pavla, Seagnetti Pavla, Senekovič Milena, Simončič Vanda, Skalicky Erna, Skočir Marija, Wetz Justina, Znidarič Irma.

Med letom sta izstopili: Doberlet Ksenija, Resnik Francka.

Hospitantke: Becker Kato, Primožič Leopoldina, Wildmann Natalija.

Atelje.

Arko Marjeta, Celič Danjela, Kavčič Edita, Korn Ana, Kramar Franja, Marijon Carmela, Marks Metoda, Šalehar Justina, Tinta Marija, Virant Pavla, Vrhovec Milena, Zargaj Ladislava.

Med letom je izstopila: Segar Angela.

Hospitantki: Berthold Ema, Lovše Ana.

Oddelek za izdelovanje oblek.

II. a) letnik.

Brvar Vida, Celestina Mladka, Čaks Zofija, Devetak Cvetka, Garbajs Ivana, Jeglič Emilija, Keršinar Silvestra, Krašovec Zofija, Lippa Friderika, Palčar Hermína, Pibernik Milena, Podkov Karolina, Pugelj Danica, Rajšp Marija, Repež Ivana, Retar Pija, Zupanek Marija.

Med letom so izstopile: Berdajs Kristina, Čuk Tilka, Miholič Zlata.

Hospitantke: Jaklič Ljudmila, Jaklič Ludovika, Miholič Zlata, Sark Margita, Trošt Mihaela, Zaje Nada.

II. b) letnik.

Bizjak Olga, Čada Hermína, Drobotina Terezija, Fink Ana, Hrevatin Ljudmila, Javornik Karolina, Kernjak Marija, Klengenstein Ivana, Kunaver Julija, Luštek Ljudmila, Malovrh Valerija, Mendaš Ivana, Prosen Marija, Tavčar Vida, Tičar Natalija, Zupan Antonija.

Med letom sta izstopili: Pišek Elvira, Zirkelbach Ljubomira.

Hospitantke: Homan Ana, Stojkovič Elza, Šabec Erna, Subić Ana.

Atelje.

Brezan Martina, Grčar Ana, Guerra Ema, Hebein Valburga, Hlebš Ivana, Lovišček Silva, Lozej Alojzija, Možina Ana, Praznik Jelena, Putinja Danica, Skrlovnik Ljudmila, Tiran Ivana, Uršič Eleonora, Vadnal Cvetka, Vazzaz Ljudmila, Volčanšek Alojzija.

Med letom je izstopila: Zalokar Nada.
Hospitantki: Golja Nada, Urbančič Hilda.

Oddelek za vezenje.

I. letnik.

Cunder Nada, Drev Nežika, Fink Martina, Grošelj Amalija, Jagodic Ljudmila, Klopčič Marija, Ožbalt Olga, Stare Božena, Steiner Danica, Sterle Marija, Strohsack Iva, Širca Zofija, Šumi Silva, Uratarič Izabela, Vavpotič Anica, Velkavrh Nada, Zitterschlager Ljudmila.

Med letom je izstopila: Žvanut Silva.
Hospitantke: Berdajs Marija, Podnebšek Katica, Rovšek Danica.

II. letnik.

Gregorič Marija, Macarol Sabina, Satošek Franja, Starec Angela, Turk Neža, Zirkelbach Nada, Zor Anica.

Med letom je izstopila: Habjan Frančiška.

Atelje.

Ček Stefanija, Černe Franja, Grilanc Mara, Kampjut Eleonora, Piškur Marija, Selan Angela, Slabe Antonija, Trček Pavla.

Hospitantke: Bončina Irma, Geiser Marija, Gjud Pavla, Göderer Irmgard, Jeruc Marija, Pupovac Olga, Střle Klotilda, Salamun Miluška.

Imenik odličnjakov.

(Od 28. junija 1926. do 11. junija 1927.)

Zrelostni izpit na Strojni srednji šoli v juniju 1926.: Papov Jože, Stupica Maks.

Sklep šolskega leta 28. junija 1926.:

Gradbena srednja šola, II. letnik: Požauko Josip; III. letnik: Hojker Drago, Svetina Franc.

Strojna srednja šola, I.a) letnik: Amon Rudolf; II. letnik: Prek Ivan; III. letnik: Marn Nestor, Meško Viljem, Pulko Zdravko, Šimunac Jurij, Šolar Mirko, Vidrajs Jože.

Strojna delovodska šola, I.a) letnik: Scheithauer Edvard, Sovinek Martin; I.b) letnik: Lazar Anton; II. letnik: Čadež Franc, Kovač Josip, Potočnik Franjo, Škofic Anton.

Elektrotehniška delovodska šola, II. letnik: Doberlet Milenko.

Mizarska in strugarska mojstrska šola: Polak Jurij, Sitar Jernej, Vchar Rudolf.

Ženska obrtna šola, I.a) letnik šivanje: Mozetič Jožefa, Pibernik Milena, Senekovič Milena, Verdir Anica; I.b) letnik šivanje: Čada Hermina, Hrevatin Ljudmila, Skočir Marija; I. letnik vezenje: Zadel Živa; II. letnik perilo: Kavčič Edita, Korn Ana, Podkov Karolina, Vrhovec Milena; II. letnik obleke: Grčar Ana, Guerra Ema, Praznik Jelena, Skrlovnik Ljudmila, Uršič Eleonora; atelje-letnik perilo: Kunaver Julija, Lajevec Zofija; atelje-letnik obleke: Boncelj Ana.

Sklep šolskega leta 31. januarja 1927.:

Gradbena srednja šola, IV/2. letnik: Bohinec Julij, Bohinec Vladimir, Kosovel Franc, Mandeljc Dragotin.

Zrelostni izpit na Gradbeni srednji šoli v marcu 1927.: Brodnik Jožef, Lang Venčeslav, Lesjak Franc, Robek Franc.

Sklep šolskega leta 31. marca 1927.:

Gradbena rokodelska šola, I. razred: Bernard Anton, Demšar Viktor, Elikan Franc, Gorišek Martin; II. razred: Cedilnik Valentin, Javornik Pavel, Jordan Henrik, Oprešnik Ivan; III. razred: Aljančič Franc, Flis Josip, Kristan Valentin, Rezar Martin.

Sklep šolskega leta 11. junija 1927.:

Gradbena srednja šola, IV. letnik: Hojker Karol, Seršen Fani, Svetina Franc.

Strojna srednja šola, IV. letnik: Hubalek Jurij, Marn Nestor, Meško Viljem, Pogačar Ivan, Pulko Zdravko, Šimunac Djuro, Šolar Mirko, Vidrajs Josip.

Poučne ekskurzije.

V šolskem letu 1926/1927. so napravili učenci zavoda pod vodstvom strokovnih profesorjev in učiteljev v naučne svrhe razne ekskurzije. Ob krajših ekskurzijah so obiskali naslednja industrijska podjetja, zgradbe in naprave:

V Berekovčini pri Zagrebu: keramiške tovarne.

V Borovnici: elektrarno Kobi.

V Celju: cinkarno in tovarno «Westen».

Na Dobravi pri Jesenicah: tovarno elektrod.

V Domžalah: tovarno «Bistra».

V Duplicah pri Kamniku: elektrarno Bonač in tovarno upognjenega polišta Remec & Co.

Na Fali pri Mariboru: elektrarno.

V Guštanju: jeklarno.

V Hrastniku: kemijsko tovarno, premogokopni rudnik Trboveljske premogokopne družbe in steklarno.

Na Javorniku in Jesenicah: tovarne Kranjske industrijske družbe.

V Kamniku: tovarno ključavničarskih izdelkov «Titan».

V Klečah pri Ljubljani: mestni vodovod.

V Kočevju: premogokop in predilnico «Tekstilana» Kajfež.

V Kranju: Jugo-Češko predilnico in tovarno gumijevih izdelkov «Vulkan».

V Lescah: tovarno verig.

V Ljubljani: Jugoslovansko tiskarno, mestno elektrarno, mestno klavnico, mestno plinarno, pivovarno «Union», predilnico Kunc, strojne tovarne in livarne (strojni oddelek in zvonarno), tobačno tovarno, tovarno furnirja Zakotnik, tovarno Polak.

V Mariboru: delavnico državnih železnic, predilnico Doktor in drug in tovarno perila Durjava Maks.

V Mežicah: svinčevi rudnik.

V Mostah pri Ljubljani: kemijsko tovarno in tovarno «Saturnus».

V Rušah pri Mariboru: tovarno dušika.

V Štorah pri Celju: železarno.

V Tacnu pod Šmarno goro: popravljalna dela mostu.

Na Teznu pri Mariboru: tovarno Cerkovič, d. d.

V Trbovljah: premogokopni rudnik Trboveljske premogokopne družbe.

V Trziču: pilarno «Triglav», predilnico in tkalnico Glanzmann & Gassner, tovarno lepenke Charles Moline, tovarno kôs Kajetan Ahačič, tovarno za čevlje Peter Kozina & Co.

Na Verdu pri Vrhniku: tovarno parketov Lenarčič.

V Vevčah: združene papirnice Vevče, Goričane, Medvode.

Na Viču pri Ljubljani: združene strojne opekarne.

Na Vrhniku: mesno industrijo «Globus», opekarno Jelovšek in tovarno usnja Pollaz.

V Zagrebu: mestno gledališče, parni mlin, tovarno pohištva Bothe & Ehrmann, tovarno «Penkala» in železniško delavnico.

Daljše večdnevne ekskurzije so napravili:

Učenci drugega in tretjega letnika Gradbene srednje šole v Sušak in Split, Trogir, Solin, Skadrin in Šibenik.

Učenci tretjega letnika Strojne srednje šole v Karlovac, Sušak in Baško.

Učenci Elektrotehniške delovodske šole v Gradec in Weitz.

Ravnateljstvo si šteje v prijetno dolžnost, da se na tem mestu kar najtopleje zahvaljuje za ljubeznivo naklonjenost vsem industrijcem, ravnateljstvom in vodstvom omenjenih zavodov in delavnic, zgradb ter naprav, ki so z dovoljenjem ogledov in z razkazovanjem svojih obratov v izdatni meri pospeševali naučne cilje in namene tukajšnjega zavoda.

Organizacije absolventov zavoda.

«Organizacija strojnih in gradbenih tehnikov v Ljubljani» (OSGT) združuje absolvente naše Gradbene in Strojne srednje šole. Organizacija se je ustanovila leta 1925. Sedež organizacije je v Ljubljani, posle za mariborsko oblast vodi krajevna skupina v Mariboru. Organizacija goji med člani stanovsko zavest in vzajemnost, zastopa njihove stanovske interese, posreduje po možnosti službe in skrbi za izpopolnjevanje splošne in strokovne izobrazbe članov. V to svrhu prireja predavanja, strokovne debate in poučne ekskurzije in vzdržuje lastno strokovno knjižnico.

Od 99 dosedanjih absolventov Gradbene srednje šole je v OSGT včlanjenih 43, od 122 absolventov Strojne srednje šole 69, skupaj 112 članov. Snuje se Savez strojnih in gradbenih tehnikov, ki bi združeval absolvente vseh tehniških srednjih šol v naši državi.

Vse informacije o poslovanju organizacije daje njen tajnik A. Reisner v Ljubljani, strojni oddelek direkcije državnih železnic.

*

«Organizacija absolventov strojne delovodske šole v Ljubljani» se je ustanovila leta 1925. Organizacija je v zvezi z vsemi borzami dela naše države in z vsemi večjimi podjetji, zlasti državnimi, v namenu, da posreduje za primerna službena mesta svojim članom. Organizacija je ustanovila lastno strokovno knjižnico in namerava izdajati lastno strokovno glasilo s poročili o društvenem delovanju in izpopolnjevanju strokovnega znanja.

V preteklem poslovnem letu je priredila organizacija dva poučna zleta, v Hrastnik in Vevče. Dne 15. septembra 1926. je organizacija v Hrastniku proslavila 15letnico obstoja Strojne delovodske šole; prireditve sta se v zastopstvu ravnateljstva Tehniške srednje šole v Ljubljani udeležila prof. ing. Premelč Stane in strokovni učitelj Kunaver Karel. Dne 24. aprila 1927. je v Ljubljani predaval član Treven Rudolf o ameriški strokovni organizaciji inženjerjev in o tehniški naobrazbi v organizaciji.

Od 137 dosedanjih absolventov Strojne delovodske šole je v organizaciji včlanjenih 87. Organizacija snuje v Mariboru krajevni odsek, deluje pa tudi na to, da bi se z organizacijo absolventov Elektrotehniške delovodske šole združila v eno skupno organizacijo.

Vse informacije o poslovanju organizacije daje njen tajnik Meglič Franc v Ljubljani, Karlovska cesta 22.

*

«Organizacija absolventov Elektrotehniške delovodske šole v Ljubljani» se je ustanovila leta 1925. Organizacija ima namen, da posreduje svojim članom primerne

službe, da zastopa njihove stanovske interese in pospešuje njihovo nadaljnjo strokovno izobraževanje. Organizacija ima lastno strokovno knjižnico.

Od 58 dosedanjih absolventov Elektrotehniške delovodske šole je v organizaciji včlanjenih 26, ki imajo po večini službe kot elektrotehniški delovodje, dalje kot tehniški uradniki, tehniški risarji in elektrotehniki.

Vse informacije o poslovanju organizacije daje njen predsednik Eckert Alojzij v Ljubljani, Resljeva cesta 29.

Letošnji absolventi Gradbene rokodelske šole so imeli v mesecu marcu sestanek, da bi ustanovili organizacijo vseh absolventov te šole. Na ustanovitvi dela pripravljalni odbor.

Poučni strokovni tečaji.

Državni zavod za pospeševanje industrije in obrti v Beogradu je v letu 1926. iz dodeljenih dohodkov državne razredne loterije nakazal za Slovenijo znesek 50.000 Din. Iz tega kredita so se priredili strokovni in potovalni tečaji, ki so jih vodili učitelji našega zavoda:

Ing. Supančič Ciril je predaval v Ljubljani na tečaju za stacionarne zgorivne motorje in na tečaju za avtomobilne motorje in avtomobile.

Beran František, strokovni učitelj za keramiko, je obiskal pečarje in lončarje v Mengšu, na Črnučah, v Velenju, Murski Soboti, Martijancih, Mariboru in Slovenjgradu. Dajal je navodila o pripravljanju keramiških barv in glazur, izgotavljanju mavčnih kalupov, o nabavljanju raznega materiala in je izvršil nekoliko rekonstrukcij peči.

Dolak Adolf, strokovni učitelj za strugarstvo, je obiskal strgarske mojstre in podjetja v Logatcu, v Duplicah pri Kamniku, Ptuju, Marenbergu, Mariboru, Celju, Rečici, Litiji, na Vrhniki, Bohinjski Bistrici, Bledu, Jesenicah, v Kranju, Škofji Loki, Poljanah, Ptuju, Dražnicah, Laškem, Metliki, Novem mestu, St. Jerneju pri Novem mestu, St. Rupertu, Mirni, Sodražici, Zamostcu in v Medvodah. Poučeval je razne specialne tehnike dela lesa, posebno luženje, obdelovanje in dovrševalna dela drugega materiala: kosti, roga, biserne matice, galalita in kovin. Oddal je več skic in detajlov za razne mize, stojala, poličke, doze in šatulje.

Tratnik Josip, strokovni učitelj v p. za mizarstvo, je obiskal mizarске delavnice v Šoštanju, St. Vidu nad Ljubljano, Dravljah, Litiji, Šmartnem pri Litiji, Mariboru, Celju, Škofji Loki, na Bledu, v Mokronogu, Kranju, Mengšu in Vižmarjih. Dajal je navodila za luženje in praktično izvrševanje v raznih modernih barvah na večvrstnih lesovih, strokovno pravilno izdelovanje pohištva z ozirom na oblike in slog, konstruktivno in dekorativno izvrševanje raznih objektov.

Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani je priredil v naših učilnicah in delavnicah sedem strokovnih tečajev:

Od 9. septembra do 22. oktobra 1926. tečaj za knjigovodstvo. Predaval je profesor Modic Peter. Udeležencev 12.

Od 19. septembra 1926. dalje (do konca šolskega leta) traja tečaj za mizarско detajlno risanje. Predava Tratnik Josip, strokovni učitelj v p. Udeležencev 20.

Od 19. oktobra 1926. do 14. februarja 1927. tečaj za elektroinstalaterje. Predaval je ing. Ditrich Anton. Udeležencev 20.

Od 30. novembra 1926. do 22. februarja 1927. tečaj za šoferje. Predaval je inženjer Stofla Josip. Udeležencev 45.

Od 7. januarja do 5. marca 1927. tečaj za damsko prikrojevanje. Predaval je Knafelj Al. Udeležencev 65.

Od 24. januarja do 5. aprila 1927. tečaj za čevljarje. Predaval je Steinman J. Udeležencev 22.

Od 10. marca do 7. maja 1927. tečaj za moško prikrojevanje. Predaval je Knafelj Al. Udeležencev 29.

Oblastni odbor Podmladka društva Rdečega križa je v naših učilnicah in delavnicah priredil učiteljski tečaj za ročna dela.

Tečaj je trajal od 5. julija do 7. avgusta 1926. in je imel oddelek za kartonažo s knjigoveštvom, oddelek za pletarstvo in oddelek za mizarstvo v zvezi s strugarstvom in kovinarstvom. Poučevali so: Alojzij Novak, ravnatelj II. deške meščanske šole v Ljubljani, kot vodja tečaja (kartonaža s knjigoveštvom, modeliranje, slikanje na les, steklo, tkanino i. dr.), in strokovni učitelji na Tehniški srednji šoli v Ljubljani: Dolak Adolf (strugarstvo), Kunaver Karel (kovinarstvo), Mercina Josip (mizarstvo), Uršič Ignacij (pletarstvo). Tečaja se je udeležilo 52 učiteljev (učiteljic).

*

Po odredbi velikega župana ljubljanske oblasti sta se na našem zavodu pod vodstvom nadzornika za obrtne nadaljevalne šole prof. Mih. Presla priredila dva strokovna tečaja za izobrazbo učiteljev na obrtnih nadaljevalnih šolah.

Tečaj za obrtno-trgovske predmete se je vršil z denarno podporo Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani od 12. do 31. julija. V tečaj je bilo prijavljenih 137, sprejetih 46 učiteljev. Poučevali so se predmeti: obrtno računstvo (8), obrtno spisje (4), trgovski in menični nauk (4), zakonoznanstvo (4), obrtno knjigovodstvo in kalkulacija (12), skupaj 32 učnih ur na teden. Vsi učitelji so tečaj dovršili z odličnim uspehom.

Tečaj za strokovno risanje se je vršil od 1. avgusta do 31. oktobra. Tečaj je obiskovalo 36 učiteljev. Poučevali so se predmeti: geometrija in projekcijski nauk,ometrijsko in projekcijsko risanje (12), prostoročno risanje v zvezi z vajami v skiciranju po strokovnih predmetih (10), modeliranje (4), oblikoslovje za stavbne in umetne obrti (6), skupaj 32 učnih ur na teden. Tečaj je dovršilo 16 učiteljev z odličnim, ostali z dobrim uspehom.

Umetniška šola «Probude».

«Probuda», društvo jugoslovenskih umetnikov, industrijcev in trgovcev v Ljubljani, je leta 1921. ustanovila zasebno umetniško šolo in s tem pričela kulturno delo v smeri umetnosti in umetne obrti. Pouk se vrši v učilnicah Tehniške srednje šole v Ljubljani od 18. do 20. Pouk je razdeljen po tečajih, ki jih vodijo razni umetniki in strokovnjaki. Šolo obiskuje lahko vsakdo, ki se zanima za umetnost in umetno obrt. Tečaji so:

A. Prostoročno risanje po živem modelu s predavanji iz anatomije, perspektive, oblikoslovja in zgodovine umetnosti in domače obrti.

B. Dekorativno in narodno ornamentalno risanje ter pokrajinsko slikanje s posebnimi predavanji iz te stroke.

C. Posebni tečaji za grafiko (lesorez in bakropis), fotografijo, malo plastiko in kiparstvo, narodno ornamentiko, umetno vezenje, usujerez in knjigoveštvo in opisno geometrijo za one, ki se pripravljajo na izpite.

Na tej šoli poučujejo:

Na oddelku A: Šubic Mirko; na oddelku B: Gaspari Maksim; na oddelku C: Gaspari Maksim, Jurkovič Ljuba, Sever Anton, Sluga Marija, Smrekar Hinko, Vahtar Drago in Vesel Franc. Predavali so: Sever Anton, Šubic Mirko in Volavšek Davorin.

Nadaljnje informacije o šoli in o vpisovanju daje vodja šole Sever Anton, profesor na Tehniški srednji šoli v Ljubljani.

OBJAVE O PRIČETKU ŠOLSKEGA LETA 1927/1928.

Šolsko leto 1927/1928. se prične dne 1. septembra 1927. Za vpisovanje so vobče odrejeni redni in izredni roki, vsakokrat od 8. do 12. V izrednem roku se vpisuje le v primeru, ako se ne bi v rednem roku vpisalo dovolj učencev (učenk). Ne sprejmejo se novi učenci (učenke), ki bi med šolskim letom stanovali več kot 10 km izven Ljubljane. Letos najbrže že v rednem roku ne bo mogoče sprejeti vseh prijavljenih učencev (učenk).

Vsak sprejem v prvi letnik kateregakoli oddelka je le začasen in sme učiteljski zbor s konferenčnim sklepom tekom prvega semestra odsloviti vsakega učenca, ki se mu ne zdi sposoben za strokovni pouk.

Dnevi vpisovanja.

Višji (srednješolski) oddelki.

Gradbena, Strojna in Elektrotehniška srednja šola:

Prvi letnik, novi učenci (učenke) in repetenti:

- a) redni rok: četrtek, dne 30. junija;
- b) izredni rok: ponedeljek, dne 5. septembra.

Vsi ostali letniki:

- a) novi učenci (učenke), ki pridejo iz drugih srednjih ali obrtnih šol: ponedeljek, dne 5. septembra;
- b) učenci (učenke), ki so bili v šolskem letu 1926/1927. na tukajšnjem zavodu: petek, dne 9. septembra.

Delovodske šole.

Strojna in Elektrotehniška delovodska šola:

Prvi letnik, novi učenci in repetenti: četrtek, dne 30. junija.
Drugi letnik: petek, dne 9. septembra.

Mizarska in strugarska delovodska šola:

Drugi letnik: petek, dne 9. septembra. (V prvi letnik bo vpisovanje zopet s šolskim letom 1928/1929.)

Gradbena rokodelska šola:

Vsi trije razredi: od 28. do 31. oktobra.

Strokovno-obrtne šole.

Kiparska in rezbarska šola, Keramiška šola in Pletarska šola (Učna delavnica za košarstvo):

Vsi letniki: ponedeljek, dne 5. septembra.

Ženska obrtna šola:

Prvi letnik, redne učenke:

- a) redni rok: četrtek, dne 30. junija,
- b) izredni rok: ponedeljek, dne 5. septembra.

Višji letniki, redne učenke: petek, dne 9. septembra.

Izredne učenke (hospitantke): četrtek, dne 22. septembra, petek, dne 25. septembra, vsakokrat ob 10. in 16.

Dnevi sprejemnih izpitov.

Višji (srednješolski) oddelki.

Ako se bodo sprejemni izpiti zahtevali, bo to učencem objavljeno ob vpisovanju.

Delovodske šole.

Gradbena rokodelska šola:

Sprejemni izpiti iz slovenščine (spis po narekovanju) v prvi razred: ponedeljek, dne 31. oktobra.

Eventualni sprejemni izpiti v drugi razred (iz vseh učnih predmetov prvega razreda): od 28. do 31. oktobra.

Strokovno-obrtna šole.

Ženska obrtna šola:

Sprejemni izpiti iz risanja in ročnega dela v prvi letnik:

- a) redni rok: petek, dne 1. julija,
- b) izredni rok: torek, dne 6. septembra.

Eventualni sprejemni izpiti v drugi letnik (iz vseh učnih predmetov prvega letnika): od 6. do 9. septembra.

Ponavljalni izpiti

se bodo vršili od 1. do 9. septembra v redu, objavljenem na razglasni deski.

Redni pouk

se prične v ponedeljek, dne 12. septembra, na Gradbeni rokodelski šoli v četrtek, dne 3. novembra, vsakokrat ob 8.

Vse druge in natančnejše pojasnitve so objavljene na razglasni deski v vestibulu zavoda ali se dobe pri ravnateljstvu.

Izvedba zavrtih stopnic.

1. primer.

$$\lg a_1 = \frac{y}{x}$$

$$\lg a_2 = \frac{y}{x}$$

$$\lg a_3 = \frac{y}{x_{\min}}$$

$$\bar{s}_2 = \frac{r \times \pi}{9} = \frac{15 \times 3,14}{9} = 5,24 \text{ cm}$$

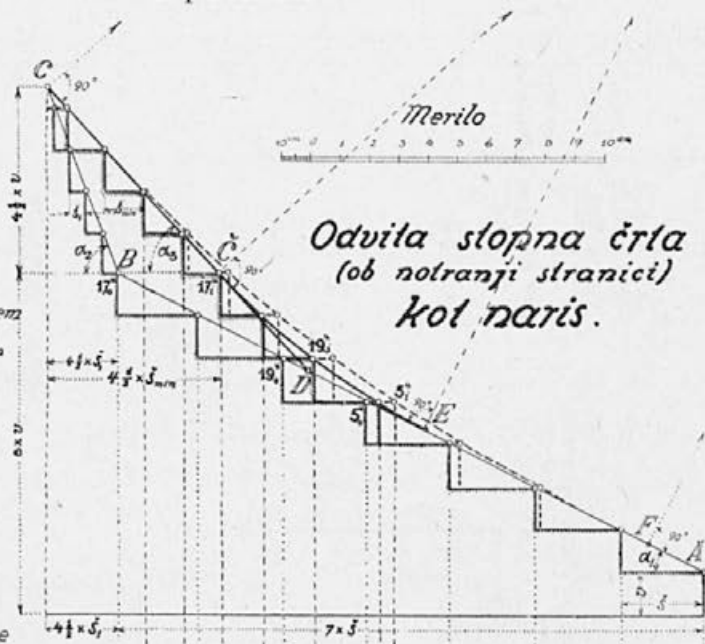
$$\pm \frac{1}{2} \bar{s}_2 = 2,62 \text{ cm}$$

$$\bar{s}_{\min} \geq 15 \text{ cm (po gradbenem reatu)}$$

$$\pm \frac{1}{2} \bar{s}_{\min} = 7,5 \text{ cm}$$

$$\overline{DC} = \overline{DE}$$

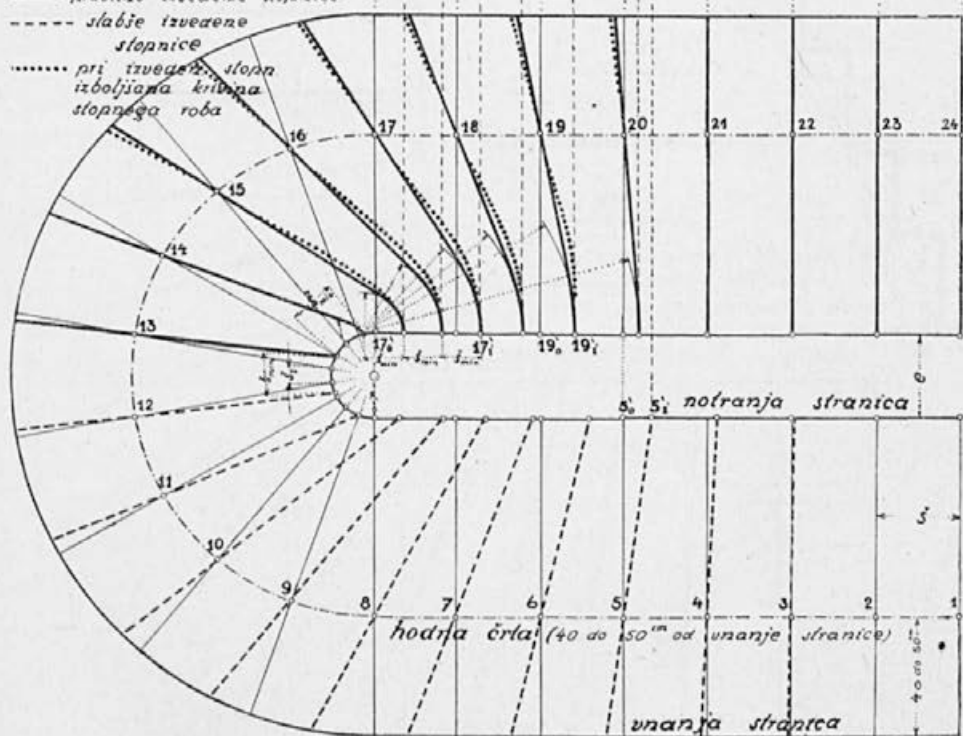
$$\overline{DC} = \overline{DF}$$

Notis.

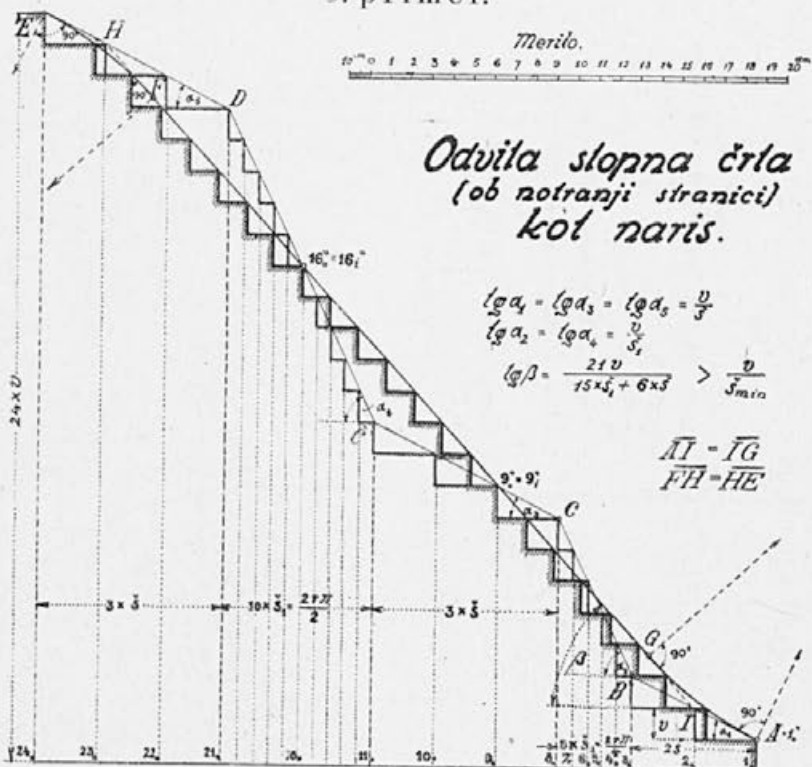
Legenda:

- neizvedene stopnice
- pravilno izvedene stopnice
- - - slabše izvedene stopnice
- pri izvedbi stopni izboljšana krivina stopniške roba

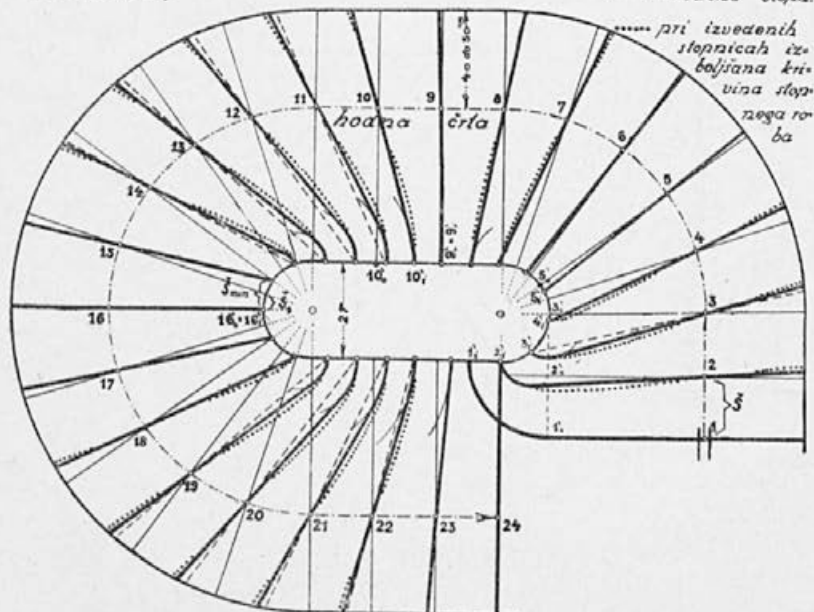

Izvedba zavutih stopnic.

5. primer.

Planis.

Izvedba zavutih stopnic.

4. primer.

